

SEMINARI
"El gust per la lectura"
1995-1996

Em dic Paco...

Enric Larreula

MONTSERRAT MASSIP I GARRIGA

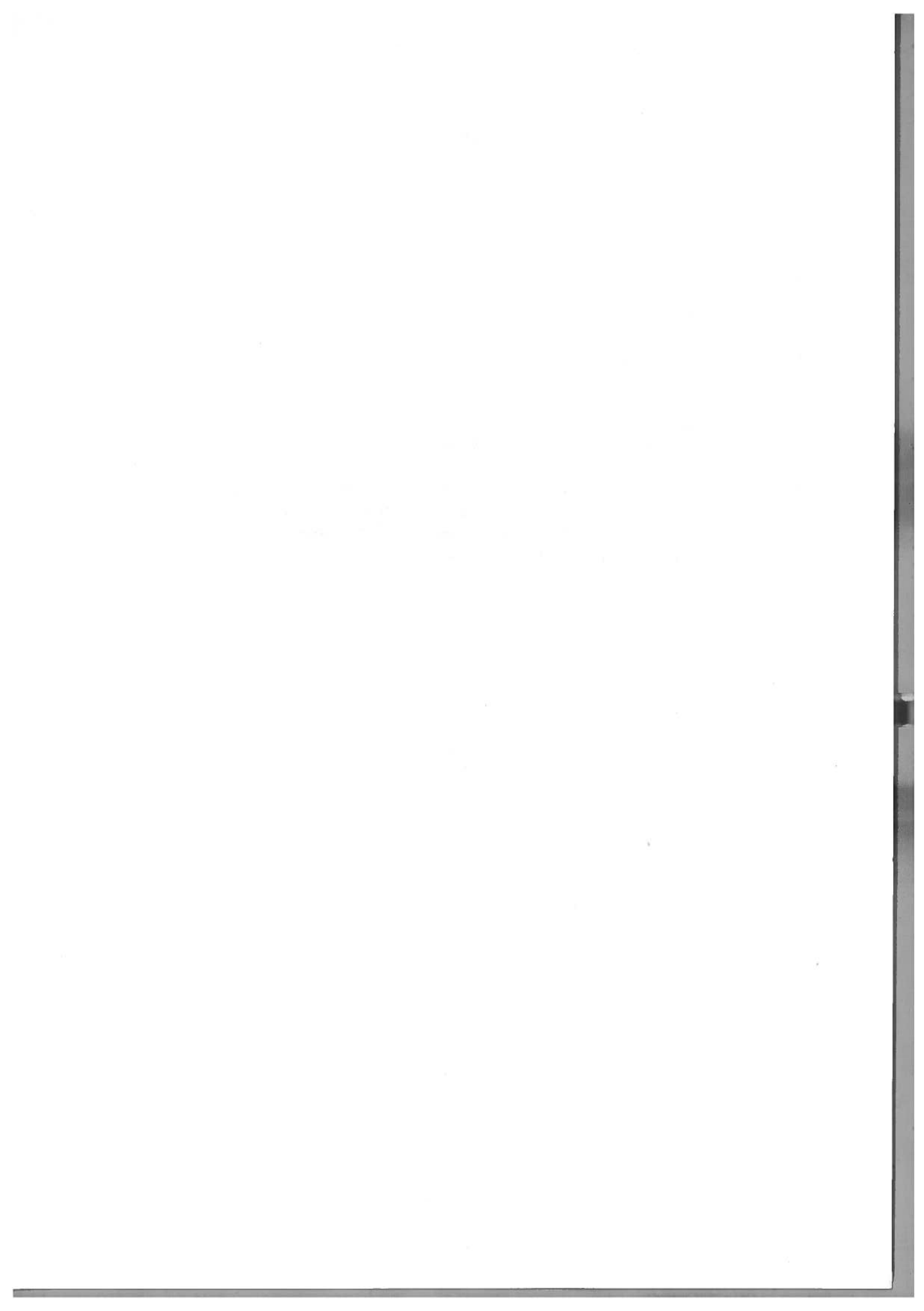
PERE MAYANS I BALCELLS

Direcció: JOAQUIM ARENAS I SAMPERE
Coordinació: MARIA ARENY I BUSQUETS

Tots els textos han estat reproduïts amb l'autorització expressa de les editorials
corresponents

ÍNDIX

Introducció	5
I. Una aproximació a Enric Larreula	8
II. Estudiem la novel·la	11
1. Narrador	13
2. Personatges	14
3. Temps	20
4. Les varietats no formals de la llengua	23
III. La llengua catalana i la societat en què es desenvolupa	31
1. Una mica de teoria: Què és la sociolingüística?	33
2. La situació de la llengua catalana durant el franquisme	33
3. La situació de la llengua catalana en l'actualitat	40
4. El fenomen de la immigració	46
5. La integració	52
6. Les actituds sociolingüístiques	56
IV. L'amor per la natura, per la terra...	61
1. El medi ambient	63
2. Les ciències naturals o experimentals	68
V. Redescobrir el propi país: la història, la geografia...	83
1. Repassem la història i la geografia	85
2. El nostre patrimoni	87
VI. Aspectes relacionats amb la joventut	89
1. La justícia	91
2. La solidaritat	92
3. El futur dels joves	94
Bibliografia	95
Annex 1	99
Annex 2	105

INTRODUCCIÓ

Per què *Em dic Paco*...?

Som conscients que definir el concepte de literatura juvenil és una tasca força difícil, perquè s'hi barregen aspectes molt complexos i variats: la joventut, la literatura, la cultura (amb totes les connotacions que aquest mot implica)... D'altra banda, dins de la literatura juvenil, podem arribar a diferenciar-ne diferents tipus: novel·la de fantasia, de ciència-ficció, negra, realista, sentimental...

Em dic Paco... pot ser qualificada de novel·la realista per a joves, en la qual es tracten temes que haurien de tocar molt de prop la joventut: la llengua, la història, l'ecologia, les ideologies que més preocupen els joves, l'amistat, els primers amors...

Per tant, és una novel·la apropiada per treballar amb els alumnes de 3r i 4t d'ESO o amb els de 1r i 2n de BUP i d'FP. De fet, el protagonista, en Paco, és un estudiant, i l'acció que se'ns explica transcorre, precisament, durant els dos primers anys que va a l'institut.

Els alumnes, doncs, es poden identificar en molts aspectes amb en Paco, i, si no s'hi identifiquen, poden saber ben bé per què.

Com és el dossier?

A l'hora d'elaborar aquest dossier, hem tingut molt present el tipus d'alumnat a què anava dirigit. Més que treballar coneixements de llengua i literatura, ens ha captivat la idea de potenciar l'ús de la llengua catalana, tant oral com escrit. I, com a instrument d'expressió, l'hem relacionada amb tots els temes o aspectes de l'obra, amb la qual cosa ens han sorgit moltes propostes interdisciplinàries: la llengua serà l'instrument per treballar altres àrees de l'aprenentatge de l'alumnat.

Apareixen els temes de la realitat sociolingüística catalana (on l'estudi de la llengua serveix també d'objectiu per treballar l'estadística), la preocupació per la conservació del medi (relacionat amb l'àrea de Ciències de la naturalesa), la història del nostre país (relacionat amb l'àrea de Ciències socials), l'amistat (relacionat amb els valors i les actituds), el futur dels joves (relacionat amb l'àrea de Socials i l'àrea de Matemàtiques) i altres, de passada, en relació a l'àrea de Música i amb l'àrea d'Educació visual i plàstica.

En definitiva, aquesta proposta que us presentem és un capbussament en la realitat dels joves a través de la llengua.

El dossier consta de dues parts clarament diferenciades, dividides a la vegada en altres apartats.

En el primer bloc, que inclou els apartats I i II, es fa referència a l'autor i a l'obra (narrador, personatges, estructura-temps, i recursos expressius). En el segon, que inclou els apartats restants, es tracten els temes més importants que configuren l'obra: la llengua catalana i la societat en què es desenvolupa, l'amor per la natura i per la terra, la història i la geografia dels Països Catalans, la justícia, la solidaritat, el futur dels joves.

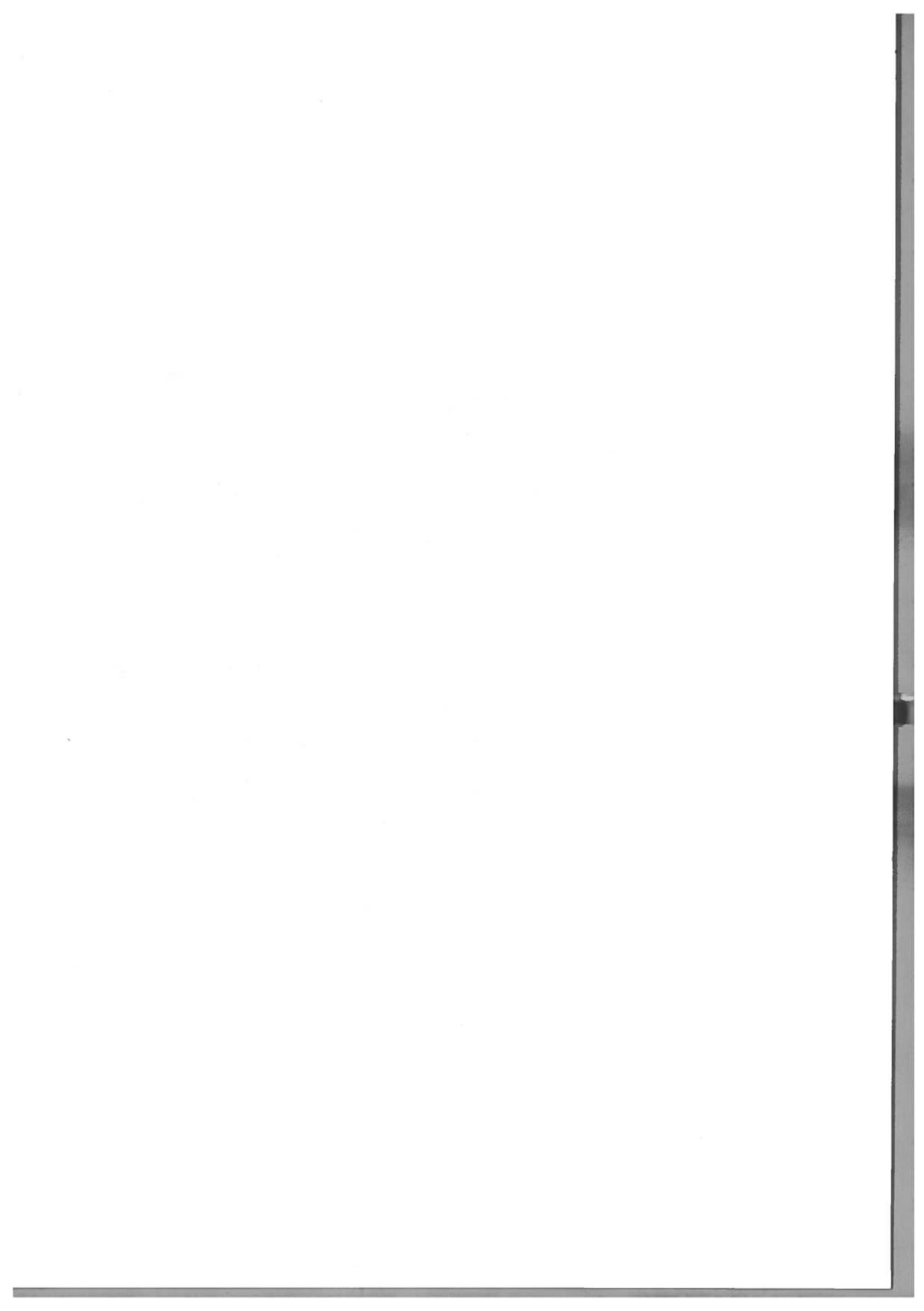
Finalment, a l'annex us proposem un seguit d'activitats que es poden realitzar a partir de la lectura del llibre o després d'haver-ne tractat algun dels temes en profunditat.

Segur que a mida que llegiu el llibre se us acudirán altres propostes o, fins i tot, modificareu algunes de les que nosaltres proposem i les portareu a terme d'una altra manera.

Només tenim un desig: que *Em dic Paco...* no sigui una lectura més de la «classe de català». Si aconseguim entre tots que els alumnes entrin dins la novel·la i la comentin, haurem fet molt!

I. UNA APROXIMACIÓ A ENRIC LARREULA

Enric Larreula i Vidal va néixer l'any 1941 al barri antic de Barcelona, en un carreró proper a l'església de Santa Maria del Mar. Ja de ben petit s'entretenia dibuixant les vinyetes dels còmics que ell mateix s'inventava. Fill d'una família obrera, a l'edat de catorze anys va començar a treballar en una fàbrica, tot i que va continuar estudiant i va obtenir un mestratge industrial.

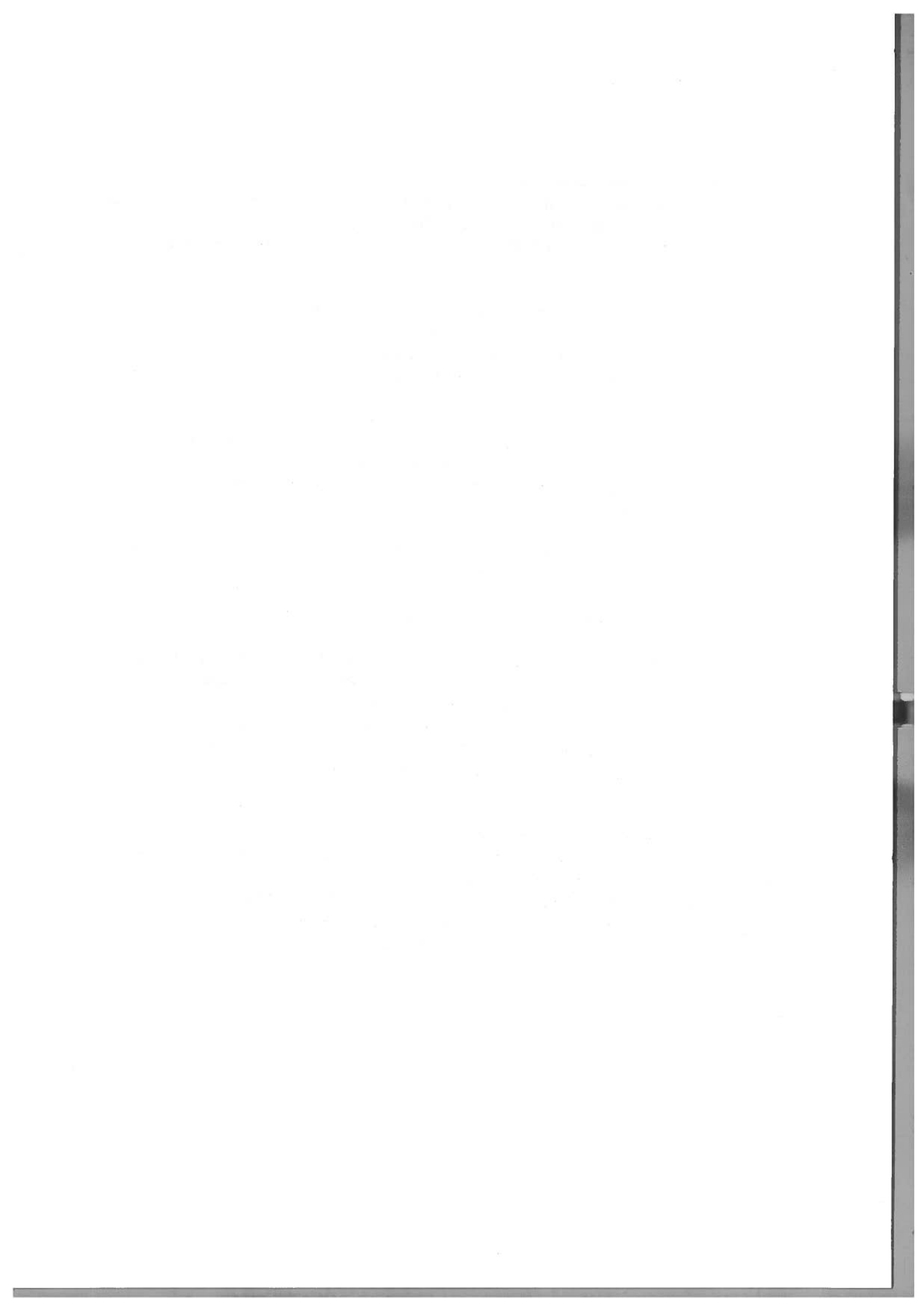
Posteriorment, va deixar la fàbrica i es va dedicar professionalment a una de les seves grans passions: el dibuix, que havia estudiat per correspondència. Treballà per a l'editorial Bruguera, en la qual realitzà sèries d'aventures, de guerra, d'indis i cowboys (els «famosos» *índios i caubois* de molts dels professors actuals). En tornar del servei militar, però, un despreniment de retina l'allunyà de la seva feina com a dibuixant.

A partir d'aquell moment, realitzà diversos oficis, entre els quals cal destacar el de venedor de llibres a domicili (es tractava de la venda de llibres en català, d'Edicions 62, en un moment en què encara no hi havia ni catàlegs), ja que, com ell ha afirmat més d'una vegada, era «una feina que la considerava horrorosa», per la seva duresa.

A la fi de la dècada dels seixanta, es va incorporar a les classes de llengua catalana que Òmnium Cultural organitzava a les escoles. Als trenta-cinc anys va començar a estudiar a la Universitat i l'any 1983 es llicencià en Filologia catalana. Actualment, és professor de llengua catalana a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

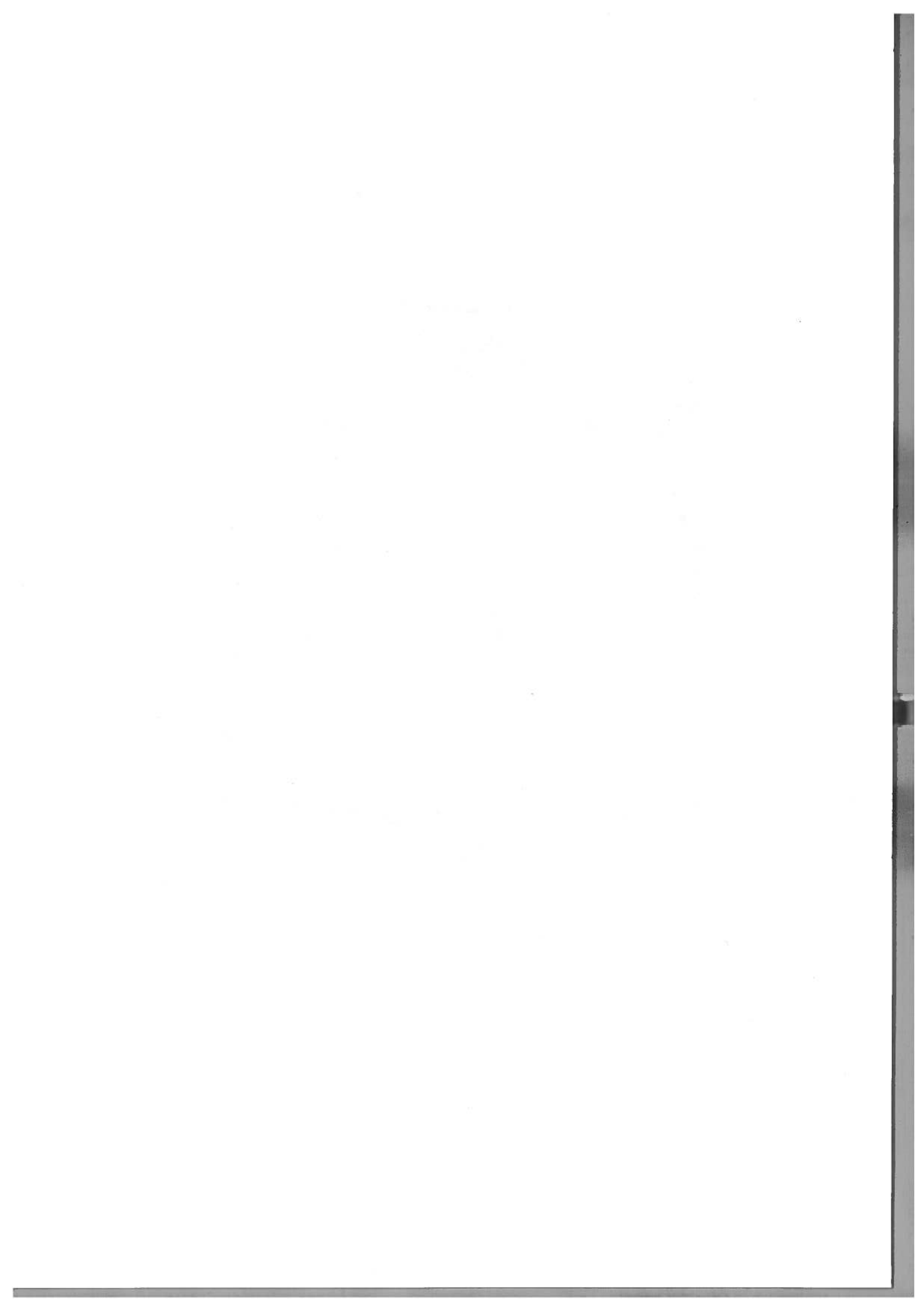
Enric Larreula va començar a escriure just després del despreniment de retina i de l'operació de la vista, que el van obligar a deixar el seu ofici de dibuixant. Va escriure per aprendre i per practicar la nostra llengua, que l'escola d'aquell moment amagava, i per poder explicar les coses que el preocupaven. Larreula afirma, sense dissimular-ne un cert orgull, que «si hagués nascut en un país on la gent visqués sense cap problema ni acorralament lingüístic (Londres, París, Madrid), suposo que no m'hauria estimulat tant a escriure. Potser no m'hauria preocupat ni hauria escrit mai».

L'any 1981 va començar a publicar, sobretot material didàctic i lectures. Actualment, han arribat al mercat prop d'un centenar d'obres seves, entre contes i novel·les per a petits, joves o adults. Ha obtingut diversos premis, els més importants dels quals han estat el Víctor Català de conte i narració (1967), el Puig i Llena (Premis Recull de contes de 1969), el Xarxa d'assaig (1983) per *Les revistes infantils catalanes de 1939 ençà*, el Serra d'Or de literatura infantil (1984), el Pere IV d'humor i sàtira (1990) pel recull de contes *La propina*, el Lola Anglada (1991) per *Contes per a un món millor* i el Gran Angular (1994) per *Els arbres passaven ran de finestra*. La seva obra ha estat traduïda a onze llengües, entre les quals destacariem l'alemany, l'anglès, l'espanyol, el francès o el japonès.

II. ESTUDIEM LA NOVEL·LA

1. NARRADOR

Com ja sabeu, hi ha molts tipus de narradors, és a dir, es poden explicar els fets de maneres molt diferents i des de punts de vista diversos. A l'obra *Em dic Paco...* ens trobem amb un narrador que ho sap tot i que coneix tots els pensaments dels personatges, sobretot del protagonista, en Paco. S'hi arriba a identificar tant, que sovint el narrador canvia de llengua, segons el personatge de qui parla, sense canviar d'estil narratiu –sense passar de l'estil indirecte a l'estil directe, si més no d'una manera formal.

1. A la novel·la trobem fragments narratius com:

[...] quan anaven els diumenges al terreno del tío Andrés, a Sant Vicenç dels Horts, i allà cantaven, i el tío Andrés tocava la guitarra [...]. (pàg. 13)

Anys i anys amb el corcó de sa mare, amb els consells del pare, que si haz esto, que si haz lo otro, que si tienes que estudiar más, que si yo a tu edad ya hacía dos años que trabajaba... N'estava fart! (pàg. 19)

El pare parlant de tota la família sempre havia dit que nosotros los andaluces por aquí, nosotros los andaluces por allá... El pare també semblava que ho tenia molt clar, això [...]. (pàg. 21)

El pare, que era un gran aficionat als toros i sempre estava que después de Manolete no ha habido nadie más como el Cordobés. (pàg. 36)

I va recordar que, ja feia anys, quan ell era petit, un dia va arribar l'Antonio a casa i va dir que ahora les darían catalán en la escuela, [...]. (pàg. 36)

Tanmateix encara de vegades rondinava i es queixava del que considerava una imposición de los catalanes. (pàg. 37)

A partir d'aquests textos, realitzeu aquests exercicis:

- a) Escriviu de nou aquests fragments en què l'autor ha canviat de llengua, però sense canviar-la; narreu-los en català tots sencers, però mantenint l'estil de l'autor.
- b) Canvieu l'estructura formal d'aquests fragments pel que fa a l'estil (passeu de l'estil indirecte a l'estil directe), però sense canviar la llengua en què parlen els personatges. Respecteu els elements formals de l'estil que heu d'utilitzar (dos punts, cometes, guions...).

2. D'altra banda, en molts fragments de l'obra ens adonem que el narrador coneix perfectament els pensaments del protagonista, com ja hem dit més amunt:

- a) Redacteu de nou el fragment que va des del principi de la novel·la (*Paco va consultar... –pàg. 9–*) fins a ... *No ho sabia, però havia anat així...* (pàgina 11), però

tenint en compte que el que narra la història no coneix els pensaments i sentiments d'en Paco: només coneix els fets que pot veure d'una manera objectiva i des de fora.

- b) Feu el mateix amb altres fragments de l'obra. Per exemple: *Des d'El dia que van anar a banyar-se...* de la pàgina 45 fins a *...però ell aquell setembre es treia el curs, només faltaria...* de la pàgina 47.

3. Ara feu de narradors. Per realitzar-ho, partireu d'uns fets objectius:

- Un grup de nois i noies va a la platja, a la Costa Brava.
- Un dels nois o una de les noies cau per un penya-segat.
- El o la protagonista ha d'intentar salvar el noi o la noia que ha caigut, perquè l'equip de salvament triga molt.
- Després de molts esforços, ho aconsegueix.

- a) Redacteu aquesta història com si coneguéssiu tots els sentiments i pensaments dels personatges.

- b) Després, llegiu-los en veu alta a la resta del grup. Comproveu si les històries resultants s'assemblen o no: intenteu veure les semblances i les diferències que hi ha entre les vostres narracions, amb l'ajut del professor o professora.

2. PERSONATGES

A la novel·la *Em dic Paco...* apareixen personatges molt diferents, tant des del punt de vista ideològic com generacional, social i, evidentment, lingüístic.

1. Definim:

Comencem per donar un cop d'ull als personatges. Imaginem-nos una situació de la vida quotidiana en què algú ens pregunta: «Que coneixes en tal o la tal?» i nosaltres, si els coneixem, diem: «Sí, és aquell o aquella que...». I som capaços de definir, amb poques frases, la persona per qui ens pregunten. Doncs bé, això és el que farem ara. Per exemple:

En Quim: és un noi de Reus que en Paco i els seus amics es troben en el Camp de Treball d'Espolla. És ros, té els ulls blaus i és molt ben plantat. Li diuen «El Noi Maco». En Paco n'està gelós.

- a) Us donem els noms dels personatges més importants de l'obra. Definiu-los amb els trets que per a vosaltres són els més representatius d'ells, amb allò que els caracteritza dins el conjunt de la novel·la.

Paco

Tío Andrés

Pare d'en Paco

Mare d'en Paco

Antonio

Marta

Dani

Marcel

Àngel

Aurora

Teresa (professora de l'institut)

Neus Sandoval

- b) Quan tots hagueu definit aquests personatges, compareu alguns d'aquests «retrats» i comproveu si tots heu donat la mateixa importància al que els caracteritza.

2. Fem fora els verbs *ser*, *estar*, *tenir* i *semblar*:

Si rellegiu les descripcions que heu fet, us adonareu que la majoria de verbs que heu emprat són els que en aquest exercici volem fer fora.

De les 12 descripcions que ja teniu fetes de l'exercici anterior, trieu-ne 4. Torneu a escriure les 4 que hagueu seleccionat, més la que nosaltres hem fet d'en Quim. Tingueu en compte l'enunciat que us proposem: no podeu utilitzar els verbs *ser*, *estar*, *tenir* i *semblar*.

3. Com són, físicament, els personatges? Dibuixem-los:

Una vegada acabada la lectura del llibre, us veuríeu amb cor de fer un dibuix dels personatges de la novel·la? Recordeu que a l'Enric Larreula li agrada molt dibuixar. La veritat és que l'autor de l'obra no ens dóna gaires dades sobre com són, físicament, en Paco, la Marta, l'Antonio, en Dani... Però, d'altra banda, segur que tots en tenim una idea formada.

- a) Amb l'ajut de les dades que podem trobar al llibre, i pensant una mica què fan, a què es dediquen, què els agrada, l'edat que tenen els personatges, dibuixeu-los. Cadascun de vosaltres ha de fer 5 dibuixos: el d'en Paco i els de quatre personatges més que triareu lliurement. El professor o professora de dibuix (àrea d'Educació visual i plàstica) us ajudarà perquè us quedin d'allò més bé. El dibuix ha d'anar acompanyat d'una explicació en la qual s'han d'argumentar els motius que us han fet decidir per uns trets determinats i no per uns altres.

Abans de començar a dibuixar, us pot ser útil fer-vos preguntes sobre el personatge del tipus:

- Com va vestit?
- Com porta el cabell?
- És alt o és baix?
- És prim o és gras?
- Porta ulleres?
- De quin color té els ulls?
- Com té la pell?
- ...

Penseu que moltes d'aquestes respostes les trobareu en la vostra imaginació.

- b) Acabats els dibuixos, els professors de llengua catalana i de dibuix poden fer una selecció dels tres alumnes que hagin fet els cinc millors dibuixos.
- c) Podeu muntar una exposició al centre, agrupant els dibuixos segons els personatges que representen: us adonareu que no tots enteneu el mateix quan llegiu un llibre.

4. La llengua que utilitzen els personatges. Parlem-ne:

Els personatges de la novel·la utilitzen llengües diferents: uns parlen sempre en català i altres parlen sempre en castellà; a altres tant els fa: a vegades parlen en català i a vegades en castellà. I tota aquesta diversitat lingüística no ve quasi mai donada pels mateixos motius ni per les mateixes circumstàncies.

a) Col·loqueu en les columnes següents els personatges, segons la llengua que parlen:

Sempre en català	Sempre en castellà	Indistintament
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

b) Ara, observeu tots els personatges d'una mateixa columna i argumenteu els motius, les situacions, les circumstàncies... per les quals són en una columna determinada. Aquesta activitat la podeu preparar en grups reduïts, a fi de discutir-ho una mica, i després posar en comú les teories de cada grup (a l'apartat III, «La llengua catalana i la societat en què es desenvolupa», aprofundirem les qüestions que en aquest exercici només hem apuntat.

c) Com heu vist, la barreja de llengües és constant en tota la novel·la, la qual cosa reflecteix, per altra banda, la realitat sociolingüística actual del país. Aquesta interrelació fa que, a voltes, quan parlem en una llengua apareguin interferències de l'altra. En tenim un exemple molt clar en el fragment següent:

Cualquier día se nos casa con una catalana y tienes que hablar en catalán a tus nietos –llavors va callar uns instants, després va somriure i va preguntar a la mare–: ¿Ya sabes hablar en catalán, tú?

–No, yo no podré hablarlo nunca, se me da muy mal. Eso es cosa de jóvenes.

–Pero si ya lo medio hablas.

–¿Cómo que lo medio hablo?

–Que sí, mujer, que te haces con la picha un lío con las dos lenguas, y tú ni te enteras.

–¿Pero qué dices?

- Ah ¿no? Y cuando dices «munchetas» y «bròquil» y «lluç»...
- La mare no li va dir res, al contrari, va continuar fent feina a la cuina. (pàg. 62)

- Escriuiu 10 paraules catalanes que s'utilitzin sovint quan es parla en castellà a Catalunya.
- Escriuiu també 10 paraules castellanes que s'utilitzin sovint quan es parla en català.

3. TEMPS

La narració de la novel·la ens situa en dos temps diferents:

- L'acció actual, que comença el dia en què es troben els amics per anar a Queraltiu, escrita en lletra rodona.
- El passat del protagonista, fins al moment actual, escrit en cursiva.

1. Aquests dos temps es van alternant durant tota la novel·la fins que coincideixen poc abans que s'acabi la narració. A continuació us oferim un quadre on es veu perfectament l'estructura temporal a què fèiem referència fa un moment. El quadre és incomplet. Cal que vosaltres, seguint la novel·la a poc a poc i fixant-vos bé en el que és més important de cada apartat, el completeu. Vegem el quadre:

Pàgines	Temps passat	Temps real
9-41		En Paco espera els amics.
11-14	En Paco és petit. Estiu a Cañete de las Torres, poble dels seus pares. Pas de l'escola d'EGB a l'institut.	
14-16		En Paco es troba amb els seus amics. Comencen el camí cap a Queraltiu.
17-32		

32		Continua el viatge.
32-40	Greenpeace i DEPANA: interès d'en Paco per l'ecologisme. Manifestació a Barcelona per demanar la llibertat dels independentistes detinguts. Alguns canvis d'actitud en la família d'en Paco. El tío Andrés defensa els catalans. L'Antonio.	
40-41		S'aturen en una benzinera a posar combustible i a esmorzar.
41-50		
50		
50-59	Començament dels fets de Queraltiu. En Paco i els seus amics van a Terrassa a veure la Neus Sandoval (directora del Camp de Treball d'Espolla). En Marcel comença a planejar l'operació.	
60-61		
61-63	L'Àngel telefona a en Paco per quedar per l'endemà. El pare d'en Paco descobreix que el seu fill es fa dir Francesc pels seus amics. Objectiu de l'operació.	

63-69		
-------	--	--

2. Per comprovar si ho heu fet bé, una vegada emplenat el quadre, heu de poder llegir una narració lineal en el temps, si primer llegiu tots els requadres del temps passat i seguidament, els corresponents al temps present. Al mateix temps, quan tingueu tota l'estructura del quadre completa haureu fet un resum de l'obra.

3. Compareu, després, el contingut dels diferents apartats que ha fet cadascun de vosaltres i valoreu el que heu posat de més o de menys respecte els altres companys. Aquest exercici també pot servir al professor o professora per avaluar la capacitat de síntesi dels alumnes.

4. Fem una mica de detectius:

Oblideu l'any en què l'Enric Larreula va escriure aquesta obra i procureu trobar proves al llarg del llibre que us ajudin a situar els fets en un any (o uns anys) determinats. Penseu en totes les dades que us hi poden ajudar. Per exemple, actualment ja no podem parlar de Ciutat Badia, sinó de Badia del Vallès (municipi independent); principi de les classes en català a l'escola; i moltes altres «pistes» que, segur, sereu capaços de trobar entre tots.

5. Concurs literari:

Ara que ja coneixeu el mecanisme d'una obra amb estructura de temps altern, escriviu una narració seguint les mateixes característiques estructurals que heu vist a *Em dic Paco...* Inventeu-vos el tema, els personatges, els fets... La narració ha de tenir un mínim de 10 fulls per una sola cara. El professor o professora triarà els tres millors. Podeu fer-los servir per al concurs literari de Sant Jordi del vostre centre.

4. LES VARIETATS NO FORMALS DE LA LLENGUA

Com ja s'ha dit en altres apartats d'aquest dossier, la llengua que utilitzen els personatges és molt important per a la caracterització de tots ells.

Ara analitzarem les varietats no formals de la llengua que fan servir; només ens dedicarem a analitzar aquestes perquè en la majoria de situacions els personatges es troben o bé entre la família o bé entre els seus amics.

Segons Carles Castellanos i Bernat Joan al llibre *Llengua i variació*, «les varietats anomenades *no formals* reben aquesta designació perquè corresponen a l'expressió lingüística espontània, és a dir, pròpia de la comunicació interpersonal directa en la vida quotidiana. Es caracteritzen per tenir un grau menor de formalitat que la varietat estàndard oral (és a dir, la llengua oral utilitzada en públic, per dir-ho d'una manera simplificada).»

En l'obra que estem analitzant trobem dos tipus d'aquestes varietats no formals: *llenguatge familiar* i *llenguatge popular*.

Fent un breu repàs a les característiques principals d'aquestes dues varietats, podem recordar els trets o recursos que utilitzen:

LLENGUATGE FAMILIAR

- Recurs principal: l'*analogia* (relació de semblança entre coses diverses, relació entre dues o més coses que tenen quelcom de comú, semblança de relacions). Precisament és a partir d'aquest recurs que neixen les locucions, les maneres de dir...
- Un altre recurs: un seguit de procediments de to i color, que consisteix fonamentalment en jocs de desplaçament semàntic, de desplaçament de nivell lingüístic i d'efectes de contrast (aquests jocs també els utilitza la llengua literària).
- També hi trobem: simplificació del repertori lexical, ús de les exclamacions de tot tipus i de formes redundants o «antisonants».
- Per últim: utilització d'un bon nombre d'*eufemismes*, que fan referència sobretot a qüestions objecte de tabú sexual o religiós.

LLENGUATGE POPULAR

- Recurs principal: rebutja els eufemismes i no respecta els tabús sexuals i religiosos.
- Altres recursos: prioritització de l'expressivitat directa, fins al punt que pot arribar a buscar l'escàndol dels sectors socials benpensants estimulants el trencament sistemàtic dels tabús.

1. De tota l'obra, hem seleccionat en el quadre següent les expressions que ens han semblat més significatives per treballar en aquest apartat, que serviran perquè vosaltres, amb l'ajuda del vostre professor o professora, digueu, a les columnes del costat, si es tracta d'una expressió pròpia del llenguatge familiar o del llenguatge popular i expliqueu el perquè. Us podeu trobar amb expressions que serien vàlides per a les dues variants; en aquest cas, heu d'anotar a les dues columnes el motiu.

Quan en una pàgina coincideix més d'una expressió, les hem diferenciat amb lletres (segons l'ordre d'aparició) per tal de poder-les identificar ràpidament. Vegem-ho:

Pàg.	Expressió	Familiar	Popular
10/a	<i>no s'emmerdés</i>		no eufemisme
10/b	<i>tenia el coco menjat pel bàsquet</i>	analogia: cap/coco	
11	<i>amb un to foteta</i>	eufemisme	
12	<i>clavar-li un cop de puny</i>		
14/a	<i>es va aturar en sec</i>		
14/b	<i>girar cua</i>		
15/a	<i>Va, coi!... que ens fotran una multa</i>		
15/b	<i>que guillem d'una vegada</i>		
15/c	<i>Què, «tio», com va això?</i>		
17/a	<i>en tot aquest merder</i>		
17/b	<i>és aixà, doncs és aixà i s'ha acabat!</i>		
17/c	<i>tenia una seguretat de ferro</i>		
18/a	<i>de «mensaka»</i>		
18/b	<i>tot el dia voltaven pels carrers</i>		
19/a	<i>Anys i anys amb el corcó de sa mare</i>		
19/b	<i>N'estava fart!</i>		
20	<i>tothom fotia molt de xivarri</i>		
21	<i>amb això era molt pesada</i>		
23/a	<i>Ostres!</i>		
23/b	<i>Molt bé, doncs, au!</i>		
26	<i>Perquè volia fotre-la</i>		

27/a	<i>Què s'havia cregut, la «tia»...</i>		
27/b	<i>Oh!, com li hauria agradat fotre la Marta. Tan saberuda i tan perepunyetes que era, i fotre-la</i>		
27/c	<i>I empenya no saber expressar-se bé</i>		
28	<i>un dia el profe de català</i>		
29/a	<i>¿què li havia d'ensenyar a ella aquell paio...?</i>		
29/b	<i>era un castellanisme com una casa de pagès</i>		
29/c	<i>qui es va quedar amb un pam de nas va ser ella</i>		
30/a	<i>perquè ja l'havia fotuda</i>		
30/b	<i>com que es trobava tan bonica semblava un pet bufat</i>		
32	<i>I ell es volia fondre, però fondre, fondre</i>		
33	<i>però es fotien de sentiment tots plegats</i>		
35/a	<i>van haver de córrer com bojos</i>		
35/b	<i>i repartia llenya a tort i a dret</i>		
39/a	<i>no és que fos un passota</i>		
39/b	<i>que n'estava, dels pares, fins al serrell</i>		
43	<i>tothom devia pensar que s'havien begut l'enteniment, ja se sap: gent jove, pa tou...</i>		
45	<i>l'Aurora va dir-li que ell era dels «tios» que tenien més marxa de tot el Camp</i>		
46/a	<i>Hosti, noi!, allò sí que el va fotre.</i>		
46/b	<i>Què coi hi fotia allà aquell intrús de Reus?</i>		
49	<i>li va dir a cau d'orella que ell era un «tio super guai»</i>		

54	<i>Ai carai de Bonyigos!</i>		
58	<i>i la gent d'allà l'espera amb candeletes</i>		
61	<i>ahir havia anat d'un pèl</i>		
64/a	<i>La mare que els va parir</i>		
64/b	<i>Tots es van quedar amb el cor encongit</i>		
64/c	<i>Vinga, som-hi!</i>		
65	<i>I la barraca també ens la carregarem?</i>		
66	<i>En Paco va sentir com si li traguessin un pes de sobre considerable.</i>		
69	<i>Tira amunt d'una punyetera vegada, coi, ja!</i>		
72	<i>Si badaven podien quedar encerclats</i>		
80	<i>I si en Dani ha xerrat li trenquem la cara per bocamoll.</i>		
81	<i>enmig d'aquell batibull</i>		
82	<i>el cor els va fer una sotragada</i>		
83	<i>Els peus li bullien</i>		
84	<i>no sabia què dir-los, es va trobar bloquejat, completament bloquejat</i>		
85	<i>Hosti, tu, quin merder</i>		
90	<i>Estava segur que el pare li fotria una bufetada forta...</i>		

2. Una vegada emplenat el quadre, comproveu si tots esteu d'acord amb el que considereu llenguatge familiar i llenguatge popular comparant el que heu escrit.

3. Seguint les indicacions dels números de les pàgines i les lletres que, a voltes, els acompanyen, digueu en llenguatge estàndard les expressions següents:

10/b	Li agradava molt el bàsquet
14/a	
14/b	
15/b	
17/c	
19/a	
29/b	
29/c	
30/b	
32	
33	
35/b	
39/b	
43	
49	
58	
61	
64/b	
65	
66	
72	
80	
81	
82	
83	
84	

4. Fins ara hem vist expressions del llenguatge familiar i popular que podem trobar al llibre. Feu córrer una mica la memòria i la imaginació i busqueu expressions pròpies de cadascuna d'aquestes variants, però amb la condició que no hagin sortit encara.

Feu equips de tres o quatre persones. Cada equip dirà una expressió i el seu significat, si cal. Les expressions repetides no compten. Guanyarà l'equip que digui més expressions i més originals.

5. A moltes expressions heu trobat el verb fotre, un verb que, per exemple, al *Diccionari General de la Llengua Catalana* no apareix, ja que el varen considerar un mot «vulgar», «baix». És a dir, no es tenia en compte que tota llengua té diversos nivells i que en unes circumstàncies es fan servir unes formes i en altres circumstàncies se'n fan servir unes altres. En els nous diccionaris de la llengua catalana (per exemple, al *Diccionari de la Llengua Catalana* d'Enciclopèdia Catalana) aquests plantejaments han canviat i el verb fotre ha estat entrat com un verb més de la llengua, amb tots els matisos d'ús que es vulgui.

Comenteu, ara, els diversos significats del verb fotre que trobareu en aquest poema de Manel Roig publicat al llibre *Les virtuts del fotre*:

*Si l'hom com cal cal que sigui agraït
amb el bressol i origen d'on prové,
sigui el fotre gloriós i beneït:
fotent és com tothom és conduït
a l'existir: del fotre l'home ve.*

*Anar fotent ahir, avui, demà,
això venim a fotre en aquest món.
Que et fotin poc, això cal procurar,
fotre's del mort i de qui el vol vetllar,
i saber on vas, què fots, amb qui i a on.*

*Qui menja molt vol dir que tot s'ho fot.
Si a terra caus, t'hauràs fotut de nas.
Si viure vols sense fotre ni brot,
ho tens fotut: o et foteràs del tot,
o, si fas sort, dona amb dot trobaràs.*

*Hom, quan és vell, comença a estar fotut,
tot li fot mal, camina de gairell,
panteixa, i fot balanç del que ha viscut:
són els records i els anys que el vent s'ha endut,
fet i fotut, la seva pròpia pell.*

6. Finalment, amb l'ajuda del professor o professora de l'àrea d'Educació visual i plàstica, dibuixeu algunes de les expressions que us proposem. Al final, en teniu un exemple:

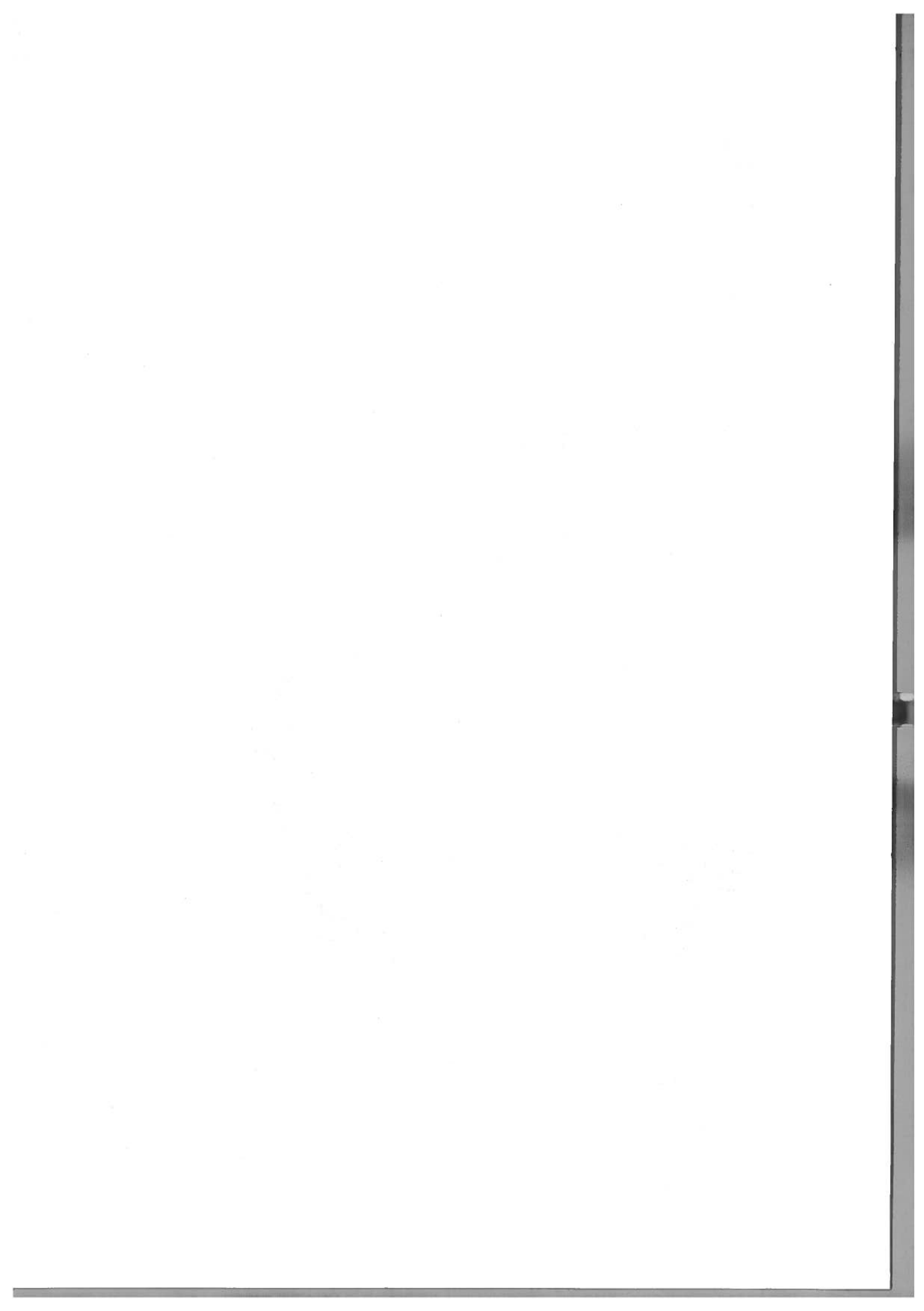
- Girar cua
- Es va quedar amb un pam de nas
- Semblava un pet bufat
- Repartia llenya a tort i a dret
- N'estava fins al serrell
- S'havien begut l'enteniment

- L'esperava amb candeletes
- Amb el cor encongit
- Enmig d'aquell batibull
- El cor els va fer una sotragada
- Els peus li bullien
- Es va trobar bloquejat

Exemple:

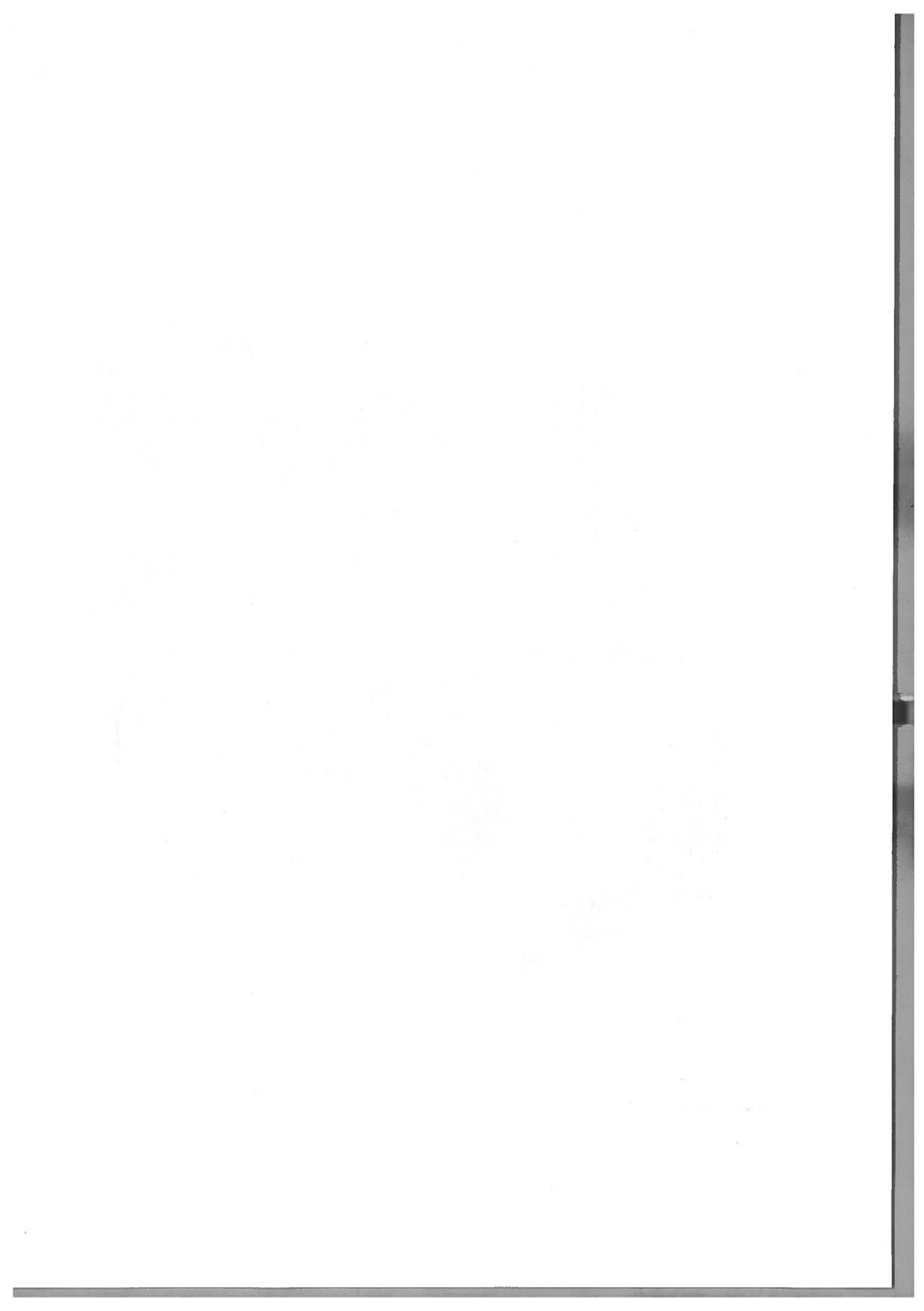

- Li traguessin un pes considerable de sobre

III. LA LLENGUA CATALANA I LA SOCIETAT EN QUÈ ES DESENVOLUPA

1. UNA MICA DE TEORIA: QUÈ ÉS LA SOCIOLINGÜÍSTICA?

La sociolingüística s'encarrega d'estudiar l'ús d'una llengua o de diverses llengües en una determinada comunitat. És a dir, analitza la relació que hi ha entre llengua i societat. La situació política, la situació econòmica, la dinàmica cultural, els processos socials i els processos històrics que viu una comunitat lingüística són uns dels temes que ens han d'interessar si volem explicar el perquè de la situació sociolingüística d'una llengua.

Cal tenir present que una llengua no és només una estructura lingüística –sons, lèxic, regles morfosintàctiques–, sinó que també és una qüestió d'ús (o de no ús, i d'això els catalanoparlants en sabem molt). Per entendre–ho un xic millor, només cal fer una comparació, en aquest cas molt adient al llibre que ens ocupa: tant la biologia com l'ecologia s'encarreguen dels éssers vius, però la diferència és que la biologia fa l'estudi dels diferents organismes, mentre que l'ecologia el fa de les relacions dels éssers vius amb el seu medi i entre ells. Fixem–nos que el paral·lelisme amb els termes lingüística i sociolingüística és pràcticament total:

Què estudia?	Éssers vius	Llengües
Essència	BIOLOGIA	LINGÜÍSTICA
Existència	ECOLOGIA	SOCIOLINGÜÍSTICA

En aquest sentit, *Em dic Paco...* és una obra que ens ajuda a saber entendre millor quina és la situació sociolingüística de la nostra comunitat lingüística: els Països Catalans. És una de les primeres obres literàries que afronta el tema de la immigració i el de la seva integració en la comunitat lingüística catalana d'una forma decidida. Uns temes, i cal tenir–ho sempre present, molt apassionants (potser, a voltes, excessivament passionals) i molt delicats; però, per altra banda, i segurament per aquests motius, també molt deixats de banda.

2. LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA DURANT EL FRANQUISME

En Paco és fill d'una família procedent de Cañete de las Torres, un poble situat a la província de Còrdova, a Andalusia. En aquest sentit, cal recordar que Catalunya ha estat, durant el segle XX, receptora d'immigrants d'altres zones de l'Estat espanyol, ja que és un dels territoris més industrialitzats de la península Ibèrica. Durant el franquisme, l'època en la qual arribaren els pares d'en Paco, s'accentuà molt més l'allau immigratòria, la qual, contràriament a allò que havia passat en dècades anteriors, no trobà a Catalunya cap condició favorable per aprendre la llengua catalana, ja que la presència pública i oficial del nostre idioma era nul·la i l'ensenyament era íntegrament en castellà. A més, cal recordar que en aquell moment la immensa majoria dels catalans coneixien ja el castellà i que, per tant, la llengua de relació

entre els dos grups era l'espanyol: el català, per primera vegada en la història, no era necessari per viure a Catalunya.

1. Pregunteu als vostres pares, als vostres avis, a altres familiars o als amics més grans quina era la situació de la llengua catalana en les dècades dels 50 i dels 60 en els diversos àmbits (marcs socioculturals diferenciats en què una llengua és usada) que us citem:

a) Mitjans de comunicació:

1. Premsa diària

. Anys 50

. Anys 60

---

2. Revistes i publicacions periòdiques

. Anys 50

. Anys 60

---

3. Ràdio

. Anys 50

. Anys 60

---

4. Televisió

. Anys 50

. Anys 60

---

5. Cinema

. Anys 50

. Anys 60

---

6. Discografia

. Anys 50

. Anys 60

---

7. Llibres

. Anys 50

. Anys 60

---

b) Ensenyament:

1. Escola pública

. Anys 50

. Anys 60

---

2. Escola privada

. Anys 50

. Anys 60

---

c) Presència pública:

1. Rètols oficials als carrers

. Anys 50

. Anys 60

---

2. Rètols a les botigues

. Anys 50

. Anys 60

---

3. Llengua usada per l'Administració

. Anys 50

. Anys 60

---

4. Llengua predominant usada per la gent en les converses informals (a casa, amb els amics, entre els joves...)

. Anys 50

. Anys 60

---

2. Compareu oralment a classe les respostes de la gent «gran». Hi veieu diferències importants? Si n'hi ha, per quin motiu hi ha visions diferents d'una realitat que, en principi, tothom l'ha viscuda d'una forma semblant?

3. Heu trobat alguna diferència entre la dècada dels 50 i la dècada dels 60? En cas afirmatiu, expliqueu-ho.

4. Segurament, moltes de les persones a les quals heu preguntat per la situació de la llengua catalana en els anys 60, us han parlat del fenomen de la *Nova Cançó*. Per ampliar un xic més els vostres coneixements sobre aquest tema, responeu aquestes preguntes:

- a) Busqueu a la *Gran Enciclopèdia Catalana* l'entrada «Nova Cançó» i feu-ne un resum.
- b) Citeu, també, el nom de cinc cantants que es puguin incloure en aquest moviment de recuperació de la cançó en llengua catalana.
- c) En el llibre se cita el nom d'un cantant d'aquell moviment que encara actua, i amb molt d'èxit, per cert. Digueu-ne el nom i el títol de cinc cançons seves.

5. Per acabar de fer-vos una idea del que va representar per a la llengua catalana aquell període, us citem alguns exemples d'actuacions contra la llengua catalana que donen Josep M. Solé i Sabaté i Joan Villarroya a *Cronologia de la repressió de la llengua i cultura catalanes 1936-1975*. Després de llegir-los, comenteu-los en veu alta a classe:

Text 1

I-1950

La revista en català i de divulgació científica «Ictini», publicada clandestinament pels alumnes de l'Escola Industrial de Barcelona, deixa de sortir. Els promotors són interrogats i la casa de ciclostil que la imprimeix és multada amb 10.000 pessetes. (pàg. 165)

Text 2

18-III-1950

El Director General de Propaganda comunica al cap de censura: «Le envío a Vd. solicitud que me dirigen del Instituto de Estudios Catalanes pidiendo permiso de circulación de la obra Noves descobertes a la catedral d'Egara para que preparen la oportuna comunicación diciendo que no se autorizan publicaciones en catalán. Pedro Rocamora.» La resposta que és enviada a l'Institut, datada el 5 d'abril, arrodoneix una mica més la negativa: «En relación a su instancia de 3 de octubre 1949 [...] esta Dirección General ha resuelto comunicarle que dicha obra excede los criterios establecidos para la autorización de publicaciones en catalán, ya que la norma en vigor permite solamente la publicación de las obras catalanas clásicas y de aquellas contemporáneas que tengan carácter de creación literaria.» (pàg. 167)

Text 3

IV-1950

La conferència anual amb motiu de la Festa del Llibre feta pel filòleg mallorquí Francesc de B. Moll al Teatre Capsa de Barcelona no es pot acabar perquè és interrompuda per la policia, que mana que es parli en castellà. (pàg. 169)

Text 4

XI-1958

El gobernador civil de Barcelona, Felipe Acedo Colunga, en un acte falangista a Granollers, afirma, tot referint-se a una rebrotada del separatisme emparant-se en la litúrgia i l'organització eclesiàstica, que les pregàries, l'amor i el mateix idioma català «está dentro del mundo puramente biológico, puramente animal» i que no es deixarà fer res que pugui diferenciar els espanyols, puix que «es algo casi morboso, y como morboso es estéril y infecundo». (pàg. 194)

Text 5

1961

Nou reglament de telègrafs pel qual es prohibeix el català. (pàg. 199)

Text 6

XII-1963

Multa de 10.000 pessetes imposada a l'actor Pau Garsaball per haver col·locat una petita cinta amb els colors de la bandera catalana en el fèretre de l'actriu Maria Vila. La raó: «Ostentación de emblema capaz de alterar el orden público.» (pàg. 203)

Text 7

19-III-1970

El «Diario de Barcelona» comença a publicar un suplement infantil setmanal; una pàgina tracta humorísticament les llegendes de Catalunya en català. El delegat governatiu

amenança que, si aquesta pàgina continua sortint en català, el diari serà segrestat i sancionat econòmicament. (pàg. 224)

Text 8

IV-1972

El governador civil de Barcelona, a requeriment de l'almirall i vice-president del govern franquista Carrero Blanco, prohibeix que les notes i els avisos que es facin pels altaveus a l'estadi del Futbol Club Barcelona siguin en català; si no, amenaça de clausurar l'estadi. (pàg. 229)

Text 9

30-I-1974

Lluís M. Xirinachs, religiós pacifista i antifranquista i futur senador, és jutjat davant el TOP (Tribunal de Orden Público) a porta tancada. A l'acusat no li és permès de parlar en català. (pàg. 236)

Text 10

7-III-1975

A Girona els regidors franquistes voten, com a Barcelona, negativament un pressupost per a l'ensenyament del català. (pàg. 237)

3. LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA EN L'ACTUALITAT

1. Observeu ara la situació actual. Només cal que partiu de la vostra realitat quotidiana: aneu a un quiosc, mireu la programació de la televisió, aneu a una botiga d'informàtica.

a) Mitjans de comunicació:

1. Premsa diària

---

2. Revistes i publicacions periòdiques

---

3. Ràdio

. Pública

. Privada

---

4. Televisió

. Pública

. Privada

---

5. Cinema

---

6. Discografia

---

7. Llibres

---

8. Noves tecnologies (programes informàtics, xarxes d'informació...)

---

b) Ensenyament:

1. Escola pública

. Primària

. Secundària

---

2. Escola privada

. Primària

. Secundària

---

c) Presència pública:

1. Rètols oficials als carrers

---

2. Rètols a les botigues

---

3. Llengua usada per l'Administració

-
-
4. Llengua predominant usada per la gent en les converses informals (a casa, amb els amics, entre els joves...)

---

2. Per acabar de fer-vos una idea de la situació actual de la llengua catalana, compareu oralment les respostes que heu efectuat i contesteu, després, les preguntes següents:

- a) Actualment, queda alguna persona als Països Catalans que només entengui i parli el català?
- b) És possible viure les 24 hores del dia en català a poblacions com, per exemple, Barcelona? I a la vostra població? Feu el repàs de les persones amb qui parleu habitualment cada dia i penseu en quina llengua us comuniquen.
- c) És possible, en canvi, viure les 24 hores del dia en castellà?
- d) Quina és la llengua que predomina quan hi ha un catalanoparlant i un castellanoparlant? Per què passa? Es tracta d'educació, de respecte o, senzillament, de no valorar prou el propi idioma i la capacitat dels altres per entendre'l?
- e) Si es deixés en mans de la iniciativa privada l'ús de la llengua catalana als mitjans de comunicació (televisió, ràdio, premsa...) a quina situació podríem arribar i per quin motiu?

3. Després d'haver reflexionat sobre la situació actual de la llengua catalana i de la situació en el passat, compareu les dues situacions i digueu què ha millorat, què ha empitjorat i què resta igual.

4. Havíem vist que a la dècada dels anys 60 la música havia estat un dels puntals de la recuperació de la llengua catalana. Al final de la dècada dels 80 i al començament de la dels 90, hi ha hagut també un fenomen musical que ha atansat la gent jove cap a la llengua catalana. Sabeu a quin fenomen ens estem referint? Expliqueu-lo breument.

5. En el llibre, s'hi cita un conjunt musical que es converteix, com altres elements que també hi apareixen, en un dels símbols de catalanitat que en Paco va assumir. De quin grup es tracta? Sempre ha cantat en català?

6. Llegiu ara aquesta cançó del grup de Constantí (el Tarragonès) *Els Pets*:

Tu de què vas?

*Pere Pasqual és un hereu de casa bona
i sobretot ell diu que és molt català,
però quan escriu cartes ha de canviar d'idioma.
Creu que n'hi ha prou amb saber-lo parlar.*

*Company, això no lliga.
Parent, això no va.
No sé pas com t'ho mires,
però no ho tens clar.
Tu, de què vas?...*

*Joan Pérez ha viscut trenta anys a Tarragona
i no li importa que li parlin en català.
Però diu que li fa molt de tall parlar l'idioma
doncs té por que la gent se n'hi enfotrà.*

*Company, això no lliga.
Parent, això no va.
No sé pas com t'ho mires,
però no ho tens clar.
Tu, de què vas?...*

*Ignasi Pla és el cantant de Los Aromas.
En la vida diària sols parla català,
però amb el conjunt
han decidit canviar d'idioma.
Sobretot, el que ells volen és triomfar.*

*Company, això no lliga.
Parent, això no va.
No sé pas com t'ho mires,
però no ho tens clar.
Tu, de què vas?...*

*No cal dir que ets català,
però en canvi no ho tens clar.
De català, no s'hi neix,
sinó que se n'exerceix.*

Que quedi clar...

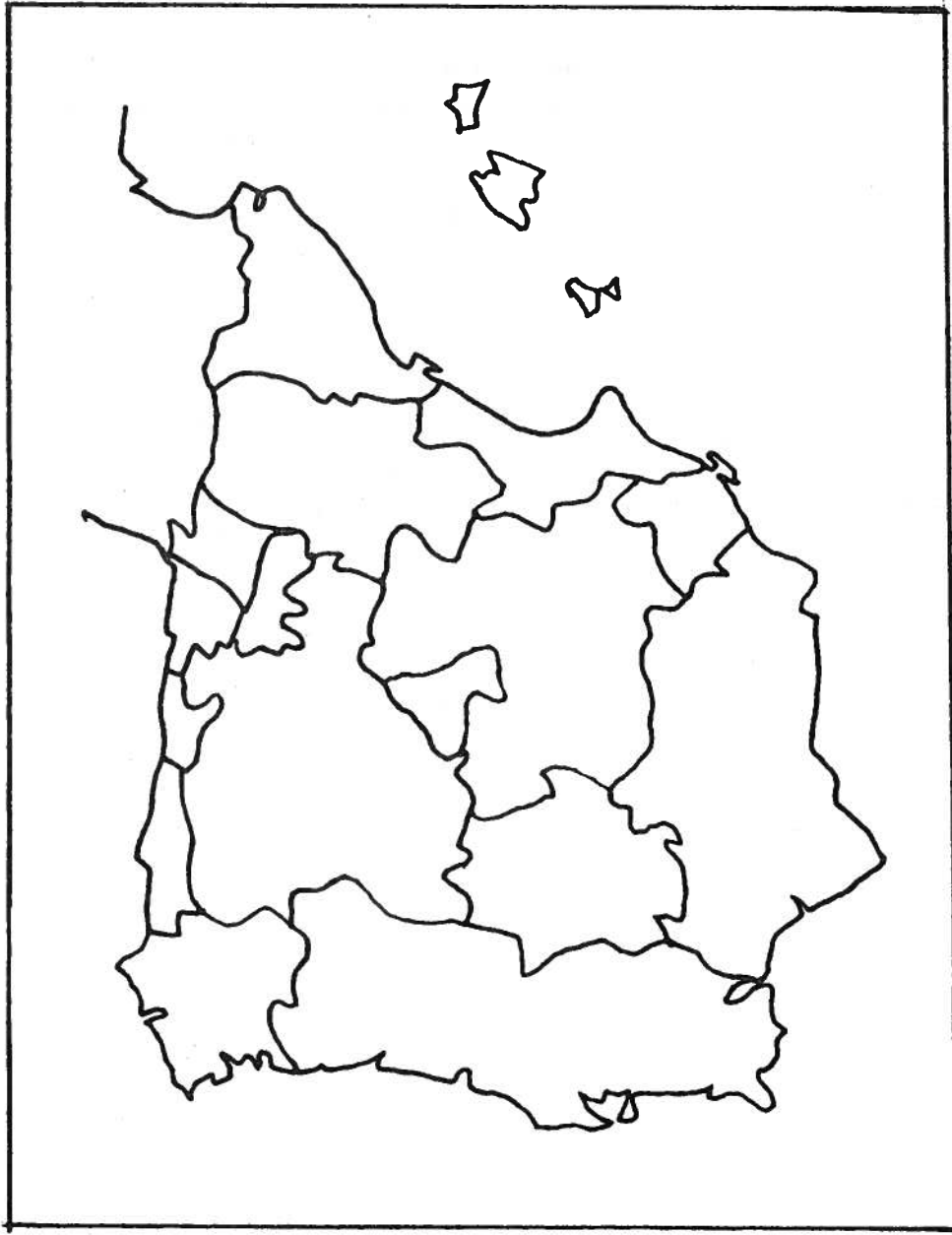
- a) Comenteu, estrofa per estrofa, el contingut d'aquesta cançó. Analitzeu les actituds que s'hi exposen i justifiqueu si esteu d'acord o no amb els comentaris que en fan *Els Pets*.
- b) Relacioneu la darrera estrofa de la cançó amb en Paco.
- c) A partir de la lletra d'aquesta cançó del grup *Els Pets*, feu un debat a classe sobre el tema «El «pop-rock» català és únicament el que es fa en llengua catalana o també és «pop-rock» català el que fan catalans en altres llengües?»
- d) Amplieu la polèmica comentant també el casos de la literatura i del cinema.

4. EL FENOMEN DE LA IMMIGRACIÓ

Després de reflexionar sobre la situació de la llengua catalana fa unes dècades, us ha de ser més senzill explicar-vos per què els immigrants no van tenir-ho gens fàcil per integrar-se a la cultura catalana. Per fer-vos una idea de la importància de la immigració i de la seva repercussió lingüística durant aquest període, us proposem aquests exercicis:

1. En el mapa mut de la península Ibèrica que trobareu a la pàgina següent, poseu-hi el nom de Portugal i el de cadascuna de les comunitats autònomes que formen l'Estat espanyol. Després pinteu de colors diferents cada un dels dominis lingüístics de les llengües que es parlen a la península.

- a) Galaicoportuguès: Galícia, zones orientals d'Astúries i de la província de Lleó (el Bierzo), la zona nord-oest de Zamora, Olivenza (Badajoz) i Portugal.
- b) Castellà o espanyol: Astúries, Castella i Lleó i Extremadura (mireu el galaicoportuguès); País Basc i Navarra (mireu el basc); Aragó, País Valencià i Múrcia (mireu el català); Cantàbria, la Rioja, Madrid, Castella-la Manxa i Andalusia.
- c) Basc: País Basc (Biscaia, Guipúscoa i nord d'Àlaba) i Navarra (nord de Pamplona). Cal tenir en compte que el basc també es parla a Euskadi Nord, a l'Estat francès.
- d) Català: Principat de Catalunya (menys a la Vall d'Aran, on es parla una variant gascona de l'occità), Franja de Ponent (a l'Aragó), País Valencià (la part costanera, unes 3/5 parts de territori), el Carxe (a Múrcia), i Illes Balears i Pitiüses. A més, cal tenir present que el català també es parla a Andorra (estat independent), Catalunya Nord (a l'Estat francès) i a l'Alguer (a l'illa de Sardenya, a l'Estat italià).

2. En l'annex 1 hi ha tota la població de dret del Principat de Catalunya de l'any 1991 dividida per comarques i segons el lloc de naixement. Tot i que, a voltes, el lloc de naixement no indica clarament quina és la llengua d'una persona (recordeu el mapa que heu realitzat en l'exercici anterior, i els casos com els de l'Aragó, el País Basc, Navarra o el País Valencià, en els quals es parla més d'una llengua), sí que ens permet tenir una idea bastant aproximada del fenomen de la immigració al Principat de Catalunya.

Com veieu, el Principat de Catalunya té una població de dret de poc més de 6 milions de persones. Per veure millor la incidència de la immigració, hem elaborat aquesta distribució segons el domini lingüístic en el qual van néixer els habitants actuals del Principat.

- Persones nascudes en el domini lingüístic català:

. Catalunya	4.089.710
. País Valencià	78.373
. Illes Balears	9.408
TOTAL	4.177.491

- Persones nascudes en el domini lingüístic castellà o espanyol:

. Andalusia	861.787
. Aragó	153.082
. Astúries	15.392
. Canàries	4.995
. Cantàbria	9.911
. Castella-M	141.846
. Castella-Ll	160.808
. Extremadura	171.597
. Madrid	39.139
. Múrcia	77.413
. Rioja	8.621
. Ceuta/Melilla	15.527
TOTAL	1.660.118

- Persones nascudes en el domini lingüístic basc:

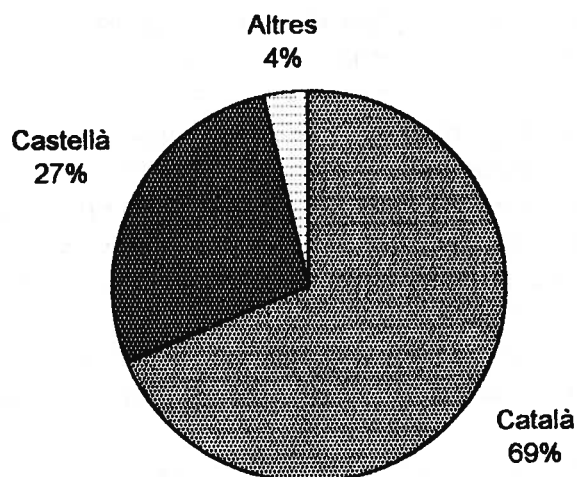
. Navarra	12.639
. País Basc	17.445
TOTAL	30.084

- Persones nascudes en el domini lingüístic gallec:

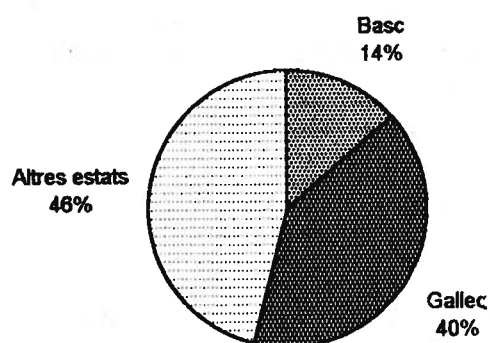
. Galícia	89.775
-----------	--------

- Persones nascudes en altres estats: 102.026

Distribució del sector Altres del gràfic anterior

A partir del gràfic de sectors anterior i de les dades dels quadres, realitzeu els exercicis següents:

- a) Feu el mateix gràfic que nosaltres hem realitzat per a tota la població del Principat, però ara amb les dades de la vostra comarca. Per fer-ne la distribució, hi ha dues opcions:
  - Fer servir els recursos informàtics que tingueu al vostre abast: programes com, per exemple, els diversos fulls de càlcul que hi ha al mercat.

- Fer servir els recursos tradicionals, seguint les passes següents:
  - . Agrupeu els habitants segons el domini lingüístic en el qual han nascut.
  - . Sumeu la població total de la vostra comarca (de fet, ja la teniu a l'últim full de dades).
  - . Dividiu aquesta quantitat per 360 (els graus d'una circumferència). És a dir, cada grau representarà un nombre X d'habitants.
  - . Dividiu el nombre d'habitants procedents d'un domini lingüístic per la quantitat que us ha sortit al punt anterior. El resultat seran els graus que ha de tenir la porció de la circumferència (feu servir el transportador).

b) Realitzeu el mateix altre cop, però ara amb les comarques del Baix Llobregat i de la Terra Alta. Després de fer-ho, compareu-ne el resultat a classe.

3. Finalment, compareu, primer per escrit i després oralment, el resultat de la vostra comarca amb les dades que ofereix, a la pàgina següent, l'Institut d'Estadística de Catalunya (1991) del percentatge de persones que manifesten que entenen, saben parlar, saben llegir i saben escriure el català. Compareu també els resultats globals de Catalunya.

Tingueu present, però:

. Que, com hem dit, les dades que observeu són extretes del cens de població que es féu l'any 1991 a totes les persones que viuen a l'Estat. En aquest sentit, mentre que és indubtable que la dada que ens indica el lloc de naixement d'una persona és totalment objectiva –no hi ha discussió possible–, les dades que ens indiquen el coneixement de català sí que són subjectives, perquè hi ha matisos importants (com, per exemple, quan s'usa la llengua?, quantes vegades?, a voltes es contesta el que es vol fer i no el que es fa...) que no recull l'enquesta.

. Quina és la llengua real de comunicació de la majoria de la immigració gallega i basca a Catalunya.

. Quin pes tenen en aquestes dades les noves generacions nascudes a Catalunya, és a dir, el nois com en Paco.

Població de dos anys i més segons el coneixement del català. 1991.

	Entendre	Parlar	Llegir	Escriure
Alt Camp	97,9	83,5	80,3	52,1
Alt Empordà	95,8	77,5	74,4	45,3
Alt Penedès	97,6	81,9	79,0	50,4
Alt Urgell	97,9	85,6	77,7	41,7
Alta Ribagorça	97,7	78,4	64,2	30,9
Anoia	96,2	76,7	73,1	49,2
Bages	97,2	81,5	78,1	51,1
Baix Camp	95,3	74,5	72,5	45,6
Baix Ebre	98,7	83,3	70,6	36,7
Baix Empordà	95,5	78,9	75,1	46,9
Baix Llobregat	88,7	53,4	56,1	31,5
Baix Penedès	95,1	73,2	71,9	45,1
Barcelonès	92,9	63,8	65,1	36,4
Berguedà	98,8	89,6	81,6	54,7
Cerdanya	97,5	81,0	75,4	43,8
Conca de Barberà	99,0	90,4	85,7	56,8
Garraf	94,2	68,6	66,9	39,5
Garrigues	99,6	92,4	83,3	50,0
Garrotxa	98,9	90,3	82,1	52,4
Gironès	96,7	80,8	78,0	51,4
Maresme	94,9	73,0	70,2	46,5
Montsià	99,0	87,7	71,5	37,4
Noguera	98,8	88,4	78,6	42,5
Osona	98,2	87,2	83,5	60,0
Pallars Jussà	99,0	89,7	81,3	38,6
Pallars Sobirà	99,5	90,6	80,6	46,8
Pla d'Urgell	98,9	89,3	82,0	44,4
Pla de l'Estany	98,8	91,1	86,6	61,3
Priorat	99,5	90,1	86,6	54,4
Ribera d'Ebre	99,1	89,1	80,3	41,8
Ripollès	98,7	87,6	80,4	54,1
Segarra	98,4	90,6	84,9	52,0
Segrià	97,2	79,2	73,3	38,4
Selva	95,2	76,3	72,5	47,3
Solsonès	98,4	91,0	82,5	54,6
Tarragonès	93,4	65,9	66,6	38,7
Terra Alta	99,8	94,8	79,9	37,7
Urgell	99,2	91,1	85,7	59,8
Val d'Aran	96,4	73,3	63,9	27,7
Vallès Occ.	92,0	61,0	61,8	36,4
Vallès Oriental	93,4	67,4	66,8	42,2
Catalunya	93,8	68,3	67,6	39,9

5. LA INTEGRACIÓ

Al llibre, hi podem observar que el procés d'assimilació a Catalunya de persones que provenen d'altres terres es produeix, lluny de principis ètnics o racials que, malauradament, imperen en altres llocs, només amb la voluntat d'integració, amb la voluntat de ser un membre més d'aquesta comunitat lingüística. Aquests fragments de l'obra, que, després de llegir, haureu de comentar en veu alta a classe, ens ho demostren clarament:

I va notar que d'ençà que s'havia posat a parlar en català, la Marta, i també en Dani, el tractaven com si ell fos català com ells de tota la vida. Va notar que li feia gràcia que el consideressin com ells, igual que ells. (pàg. 30)

Era com si la llengua li hagués anat obrint la porta a una nova identitat. A mesura que havia anat aprenent a parlar en català s'havia anat sentint més i més català. (pàg. 30-31)

Un altre exemple d'aquest fet el tenim en els primers immigrants que arribaren a Catalunya durant aquest segle (com, per exemple, a la dècada dels anys 20, amb motiu de les obres del metro de Barcelona i de l'Exposició Universal), els quals s'integraren, en la seva majoria, a la cultura i la llengua catalanes.

De tota manera, l'exemple més interessant d'integració a la nostra comunitat lingüística el trobem, sens dubte, a la ciutat de l'Alguer, la població catalanoparlant de l'illa de Sardenya, a l'Estat italià.

L'Alguer fou ocupat per la corona catalanoaragonesa el segle XIV, la qual n'expulsà la població autòctona i la repoblà amb catalans. Fins i tot, durant el segle XV hi hagué diverses ordres d'expulsió dels habitants no-catalans. Ara bé, a la fi del segle XV tot començà a canviar ja que es concedí la ciutadania algueresa a tothom qui ho demanés. A partir d'aquell moment la barreja de pobladors algueresos d'origen català i de sards que arribaven de nou a la ciutat fou total, fins al punt que, actualment, pràcticament no hi queda cap cognom català.

De tota manera, però, aquells sards que arribaven a l'Alguer s'integraven perfectament a la cultura i a la societat alguereses, la qual cosa es pot comprovar en el fet que actualment encara perduri la nostra llengua. Tot i que aquest mecanisme integrador es pot explicar per les peculiaritats econòmiques, geogràfiques i polítiques de l'Alguer, és indubtable que, sense la voluntat dels sards que hi arribaven, a hores d'ara el català seria únicament part del passat de la ciutat. Només el turisme de massa, els mitjans de comunicació, l'escola (tot íntegrament en italià) han fet possible que el català reculés, que ja no s'integrin els immigrants, els quals, però, ja no parlen sard, sinó italià, la llengua de més prestigi.

Uns exemples molt interessants d'integració els podem trobar en aquests dos personatges algueresos: Ramon Clavellet (pseudònim d'Antoni Ciuffo) i Antoni Canu.

RAMON CLAVELLET

Antoni Ciuffo o Ramon Clavellet va néixer a Sàsser el 1879. La seva família s'instal·là a l'Alguer, on el seu pare, funcionari, fou destinat. El jove Ciuffo s'integrà perfectament a la

realitat algueresa, fins a l'extrem de ser un dels homes més representatius de *La Palmavera*, associació que defensava la llengua i la cultura específiques de l'Alguer. Aquesta estima per la seva terra d'adopció el portà a viatjar a Barcelona, on participà en els Jocs Florals de 1902 i en el Primer Congrés de la Llengua Catalana de 1906. Després del seu segon viatge, es quedà a viure definitivament a Barcelona, on féu conferències sobre l'Alguer, va escriure a la premsa sobre temes algueresos i on també fundà *La Sardanya Catalana*, la primera revista en alguerès, amb l'esperança de fer despertar l'Alguer i els algueresos. Morí a Barcelona el 1912.

ANTONI CANU

Antoni Canu és un poeta alguerès nascut a Ocier (província de Sàsser) el 1929. A l'edat de 10 anys arribà a l'Alguer, on, com hem vist que passava amb tots els sards que arribaven a la ciutat, s'integrà lingüísticament. L'any 1985 es matriculà a l'Escola d'alguerès «Pasqual Scnau», que havia estat creada el 1982, en la qual comença, com tants algueresos, a conèixer a escriure la seva llengua. A partir d'aquell moment, la integració de Canu al moviment cultural de la ciutat és intens i neix en ell la necessitat d'escriure poesia. La seva obra ha estat, en la dècada dels 90, premiada diverses vegades a l'Estat italià i recollida en el volum *Poesies*, publicat per Edicions del Sol de l'Alguer amb l'ajut de l'Ajuntament de la ciutat. Canu, com la majoria d'algueresos compromesos en la defensa de la llengua i la cultura alguereses, manté moltíssims contactes culturals amb la resta dels Països Catalans. A continuació, tenim una mostra dels seus poemes:

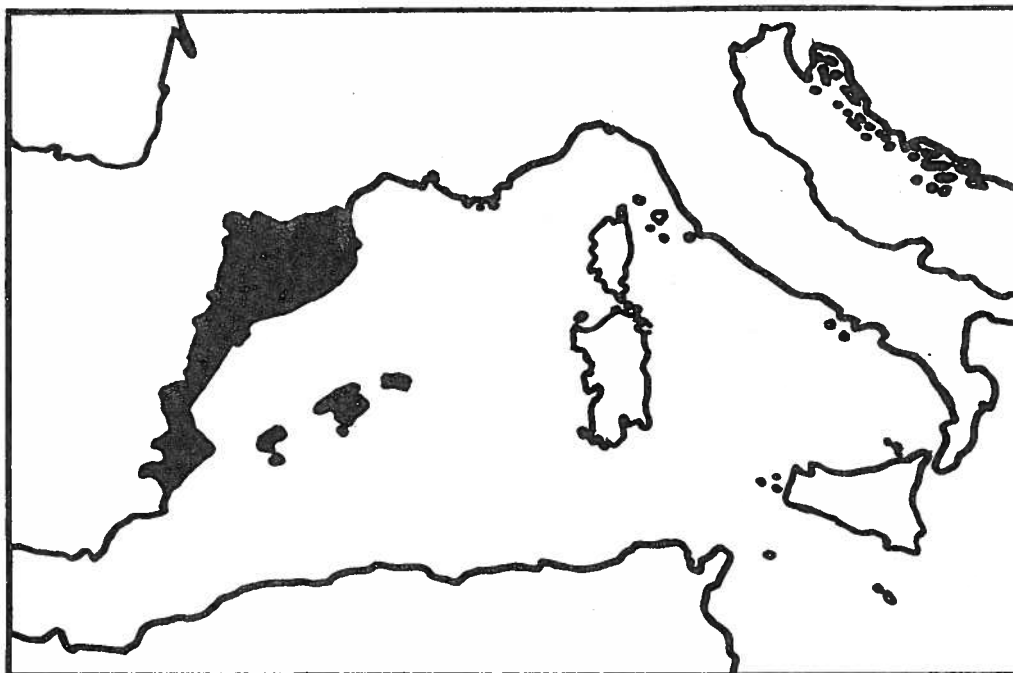
VELLA ALGUER

*Lo cel
mira
lo tou cor atzur,
les muralles
i les torres
ferides.
Vella ciutat,
plena
de malenconia
i de paraules callades,
en les tues ruïnes
se fermi
la mia veu.
Te obriran
encara
les ventanes
tancades?
On és
la tua llum antiga
i la llengua dels pares?
Aquí,
on són*

*les reguines
del temps,
ressoni lo meu cant
pels antics carrers,
on hi havia
perfums de vida.*

Antoni Canu, febrer 1991

1. Situeu en aquest mapa de la Mediterrània la ciutat de l'Alguer:

2. Compareu els textos de les pàgines 30 i 31 del llibre *Em dic Paco...* que hem seleccionat al principi d'aquest apartat amb el fet que molts sards s'han convertit en algueresos aprenent la llengua catalana i integrant-se a la cultura algueresa.

3. En el poema «Vella Alguer» d'Antoni Canu es fa una comparació entre la ciutat antiga i la situació de l'alguerès. A partir de la lectura d'aquests versos, expliqueu quina és la situació de la llengua catalana a la ciutat. Tingueu present que, de les 1.850 famílies residents el 1960 a la ciutat vella, l'any 1970 només se n'hi comptaven 850.

4. Tot seguit, us citem el nom de tres escriptors catalans (dos del Principat de Catalunya i un de Mallorca). Investigueu, buscant a enciclopèdies i històries de la literatura catalana, quin ha estat el lloc de naixença d'aquests escriptors, quina ha estat la seva llengua familiar i quina ha estat o és (en un cas) la seva actitud cap a la llengua catalana: Àngel Guimerà, Josep M. Llompart, Vicenç Villatoro.

La integració, per tant, no és un fet impossible, sinó que es requereixen unes situacions determinades que la facin possible. Albert Bastardes, l'any 1985, a l'article «L'assimilació

lingüística dels immigrants», publicat a la revista *Serra d'Or*, exposava aquestes idees bàsiques sobre la integració lingüística dels immigrants:

Disminuïda la influència del factor demogràfic, una política lingüística que es plantegi, com en l'actualitat, la bilingüització dels immigrants, s'ha d'encaminar urgentment i amb resolució cap a la catalanització prioritària dels àmbits públics, principalment l'escola, el món econòmic-laboral i els mitjans de comunicació. Només si la llengua de la comunitat receptora és l'idioma útil per a guanyar-se la vida i per a accedir a la informació, hom pot esperar l'assimilació –i, com a primer pas, la bilingüització– d'uns immigrants.

Hom pot concloure, doncs, que l'actual conjuntura sociolingüística de Catalunya no fa esperar, almenys de manera immediata, un procés d'assimilació lingüística dels immigrants castellanoparlants com el descrit en la primera part d'aquest escrit. Les condicions històriques –principalment les de caire polític– en què s'ha desenvolupat l'arribada dels immigrants, i la socialització de la seva segona generació, han produït un context receptor incapaç d'exercir –des del punt de vista lingüístic i en comparació amb els altres processos generals– el grau de pressió adequat que produís la dinàmica i les etapes habituals d'altres casos semblants.

Només en la mesura, doncs, en què la societat catalana avanci en l'ús del seu idioma propi com a llengua predominant en tots els àmbits públics, podran ser reproduïdes a Catalunya les condicions sociolingüístiques que produeixin, si més no, la bilingüització efectiva de la població immigrant, primer pas imprescindible dels processos d'assimilació lingüística intergeneracionals.

Penseu que l'article fa 10 anys que ha estat escrit i que, per tant, ara tenim una perspectiva històrica que ens permet comentar-lo millor.

1. S'ha aconseguit la catalanització prioritària dels àmbits públics, principalment l'escola, el món econòmic-laboral i els mitjans de comunicació? Argumenteu amb dades la vostra resposta.
2. El català és l'única llengua útil per guanyar-se la vida a Catalunya? Busqueu exemples que justifiquin la vostra resposta.
3. Quina és la primera llengua que aprenen els nous immigrants que arriben a Catalunya, procedents del Magrib, d'altres zones de l'Àfrica o d'altres llocs del món? Per què?
4. S'ha complert la perspectiva pessimista que s'apuntava en el segon paràgraf?
5. S'avança en la línia que s'indica en el tercer dels paràgrafs?
6. Busqueu en la premsa dels darrers mesos alguns dels entrebancs legals que ha sofert la llengua catalana en el procés de normalització lingüística (món de l'ensenyament, de la justícia, el cas valencià...).

6. LES ACTITUDS SOCIOLINGÜÍSTIQUES

En el llibre, heu pogut observar que els diversos personatges responen, en el fons, a diverses actituds sociolingüístiques cap a la llengua catalana, algunes de les quals ja hem anat apuntant. En els apartats anteriors, hem reflexionat sobre la situació del català en el passat, en l'actualitat, quin ha estat el pes de la immigració a Catalunya, el fenomen de la integració, etc. Totes aquestes reflexions ens han de permetre entendre millor els personatges de l'obra i el seu comportament.

Text 1

I va recordar que, ja feia anys, quan ell era petit, un dia va arribar l'Antonio a casa i va dir que ahora les darían catalán en la escuela, i el pare va respondre:

-Pa lo que va a servir... Lo que tendrían que enseñarte es inglés. Además, el catalán te hará perder el español, que es lo que tienes que hablar.

En canvi ara, deu anys després, no deia res que ell, el fill petit, a l'institut estudiés moltes de les assignatures en català. Semblava que s'havia anat acostumant a la idea que el català era un idioma cada cop més present i l'havia acceptada. Per tant, si cada vegada era més present al carrer, era millor que els seus fills el dominessin bé, ni que fos de cara a trobar feina...

Tanmateix encara de vegades rondinava i es queixava del que considerava una imposición de los catalanes. Com aquella vegada que va pujar l'escala empenyat perquè a la bústia s'havia trobat una informació de l'Ajuntament sobre com pagar els arbitris municipals escrita en català i va cridar:

-¡Pues yo no pago! Yo no tengo por qué entender cómo está escrito esto. ¡No somos un país bilingüe?, pues que me lo escriban en las dos lenguas, que yo lo leeré en la que me plazca. Lo que no soporto es que ahora ellos me quieren imponer el catalán a mi.

I un dia ho va comentar amb el seu germà, el tío Andrés, pensant-se que el seu germà li donaria tota la raó. Però el tío Andrés li va dir:

-Coño, Manolo, dices que esto es un país bilingüe, pero tú lo que quieres es que bilingües sólo lo sean los catalanes, ¿no?, para que nosotros no tengamos que esforzarnos, ¿no?

El pare va quedar sorprès i al cap d'uns instants va respondre:

-No es eso, es que ellos ya lo son, bilingües; pues si ellos ya lo son, ¿por qué tengo que serlo yo también?

I el tío Andrés li va respondre:

-Ellos lo son porque se han aprendido dos lenguas: la suya y la nuestra. ¿Que no lo ves? Venga, Manolo, no seas cabezota, hombre. A ti lo que te pasa en realidad es que te molesta que los catalanes sean catalanes. Y aun si sólo lo fueran en su casa, esconditos, lo aceptarías, pero que lo sean en la calle, delante tuyo, esto te molesta. Va, Manolo. A que es verdad?

-No, no es eso, a mí no me molesta que entre ellos se hablen en catalán, es su problema, ellos sabrán qué salen ganando con ello. Pero ¿qué les cuesta dirigirse a mí, a nosotros, en español?

- f) Compareu els casos de Suïssa, de Bèlgica i del Canadà amb el dels Països Catalans. Busqueu la informació a les enciclopèdies.

6. Investigueu quina és la situació de l'espanyol a Puerto Rico. Expliqueu després les semblances d'aquesta situació amb la catalana.
7. Comenteu quina creieu que hauria estat la reacció de la població autòctona castellanoparlant si s'hagués produït una immigració massiva de catalanoparlants a Andalusia.
8. A quina «canya», que ha durat segles, es refereix l'oncle d'en Paco en referir-se a la persecució que ha sofert la llengua catalana? Digueu-ne alguns exemples.

Text 2

I en pocs dies ell, en Francesc Martínez Chamorro, va començar a parlar en català a companys seus de classe. Bé, de fet, de moment només a la Marta i a en Dani, perquè eren els únics que ja des d'un principi li van començar a parlar en català a ell i això l'estimulava. En canvi els altres: la Montse, en Xavi, la Núria Pons i la Núria Garcia i l'Andreu i en Marc, que eren catalans i ben catalans i el parlaven entre ells, sempre s'adreçaven a ell en castellà. Va costar que li acabessin parlant en català... oh! si va costar...

Fins i tot un dia el profe de català va dir que com que ara cada cop seria més necessari saber català, seria bo que aquells que ja el parlaven a casa ajudessin els altres a practicar-lo. Si no, els altres només l'aprenien una mica a classe d'una forma acadèmica, però fora de la classe de llengua no l'utilitzaven mai.

Tots els que parlaven català a casa van dir que sí, que sí, que ja parlarien en català als altres per ajudar-los a practicar. Però no ho feien mai. Després deien que no se'n recordaven, que era el costum, que com que s'havien conegut parlant en castellà, doncs ara se'ls feia difícil canviar... (pàg. 28)

1. Quina actitud és la més habitual entre els catalanoparlants, la de la Marta i la d'en Dani o la de la resta de companys? En general, quins comportaments lingüístics adopten els catalans davant d'un castellanoparlant? I davant dels nous immigrants del Magrib? I davant d'un estranger que no parla ni castellà ni català?
2. Quan s'adquireixen els comportaments sociolingüístics? I de quina manera? És difícil canviar-los? Per què?
3. Resumi en cinc ratlles l'actitud sociolingüística de la Teresa, la professora de matemàtiques. Després, valoreu-la.
4. Resumi en cinc ratlles l'actitud sociolingüística de la Marta, la companya d'institut d'en Paco. Després valoreu-la.
5. En una primera etapa, en el procés de normalització lingüística, què creieu que és més important: la quantitat o la qualitat dels actes comunicatius en català?

-Pero Manolo, ¿que no ves que aquí hemos venido más de tres millones de andaluces, y que si no les dejamos hablar en catalán delante nuestro, ya no podrán hacerlo nunca, porque nosotros nos hemos metido por todos los rincones del país? ¿O es que no te das cuenta? Miratelo al revés: ¿te imaginas que Andalucía se hubiera llenado por todas partes de catalanes que sólo hablaran en catalán, los tíos? ¿Tú no te esforzarías en mantener el andaluz como fuese? Vaya uno, tú, que a la que te tocan Andalucía echas chispas. Además, a ellos les han metido caña por hablar catalán durante siglos, o sea, que no te extrañe que quieran defender su lengua.

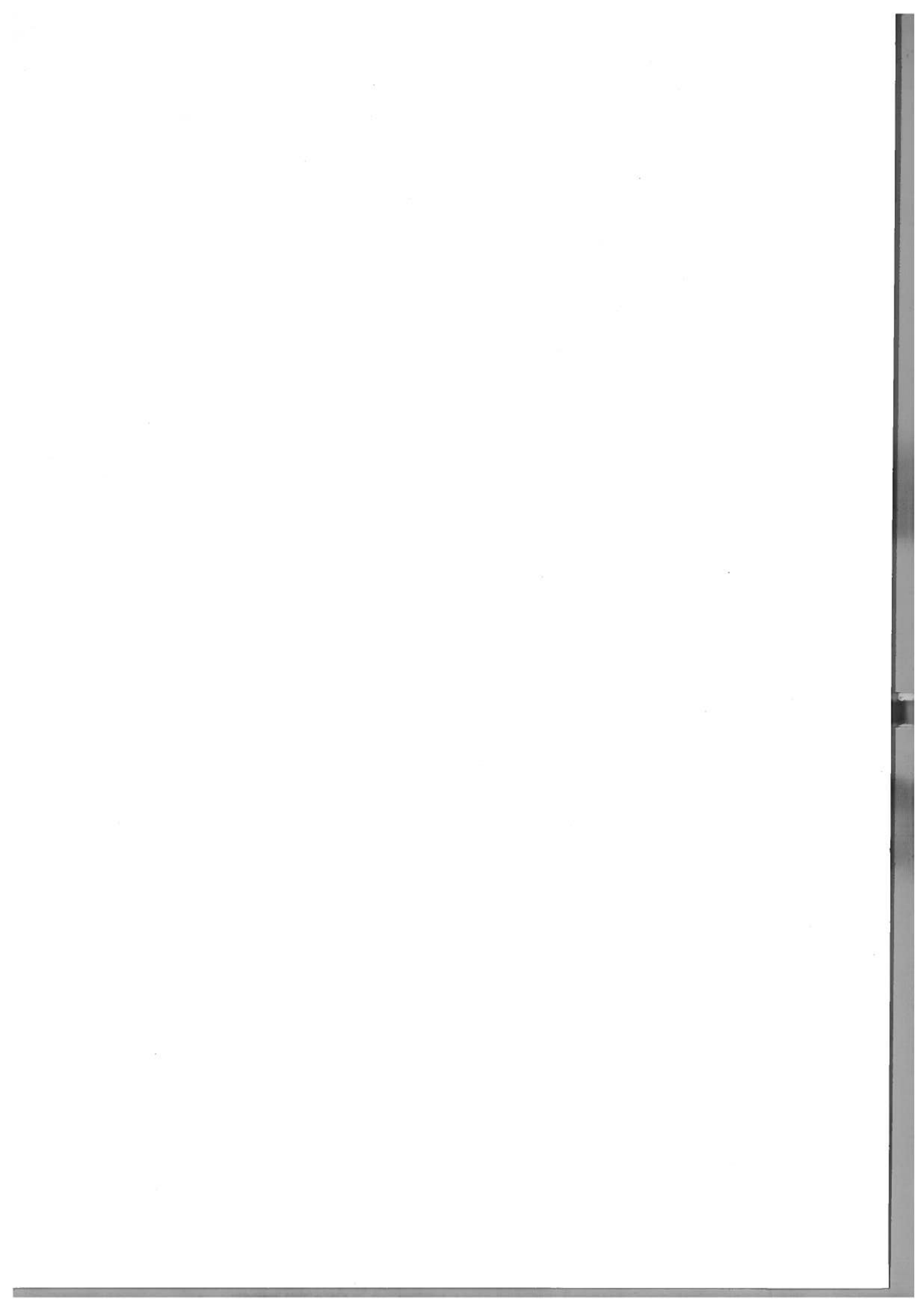
El pare va callar com si pensés en allò que acabava de dir el seu germà... No se li havia acudit mai pensar-ho a l'inrevés... Potser sí que tenia un prejudici en contra de la llengua catalana i no se n'havia ni adonat... Però... Però... Però...

-Pero en lugar de unirse quieren separarse... -encara va dir fluixet... (pàg. 36-38)

Aquest llarg fragment de l'obra ens permet observar dues maneres de veure Catalunya i el català per part de la immigració. Per poder-les entendre millor, contesteu les preguntes següents:

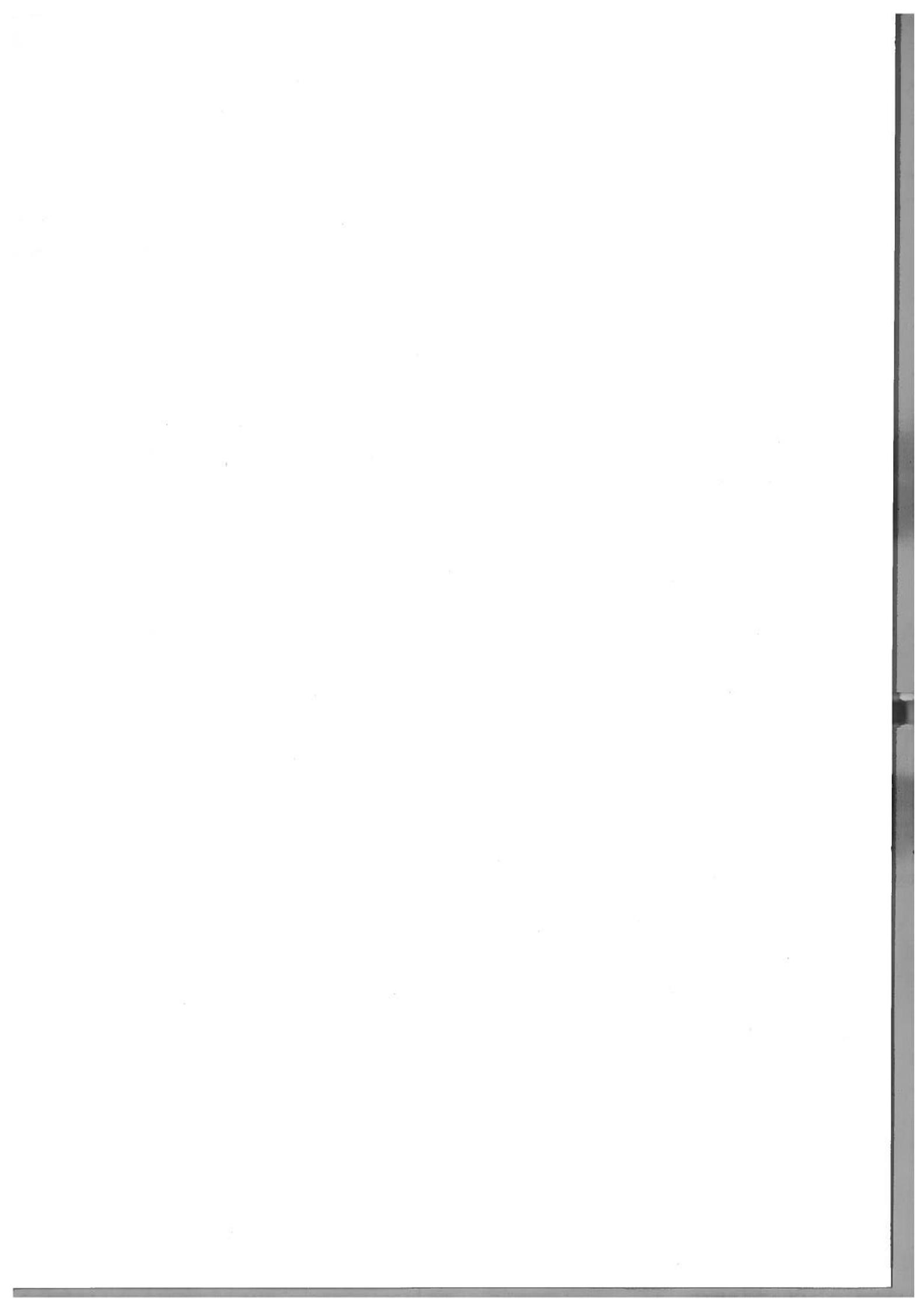
1. Quina visió té de Catalunya i del català l'Andrés, l'oncle d'en Paco? Resumeix-la en cinc ratlles.
2. Quina visió en té, en canvi, en Manolo, el pare d'en Paco?
3. Penseu que aquestes dues visions responen a actituds reals de ciutadans de Catalunya?
4. Creieu que a Catalunya encara hi ha gent que opina que és millor aprendre abans l'anglès o el francès que no pas el català? Si és així, per què pensa d'aquesta manera?
5. El pare d'en Paco afirma que «somos un país bilingüe». A partir d'aquesta afirmació contesteu les qüestions següents:
  - a) Què es vol dir quan es fa servir el mot bilingüisme? Amb l'ajut de professor o de la professora intenteu fer-ne una definició.
  - b) A partir de la definició anterior, expliqueu, també amb l'ajuda del vostre professor, què volen dir aquests conceptes:
    - . bilingüisme individual
    - . bilingüisme social
    - . bilingüisme territorial
  - c) Existeix una comunitat lingüística que sigui intrínsecament, per natura, bilingüe? Per què? Els catalans hem estat sempre bilingües?
  - d) Als Països Catalans, qui són realment bilingües, els catalanoparlants o els castellanoparlants? Raoneu la vostra resposta.
  - e) Sabeu d'algun país en el món on tota la població conegui i utilitzi indistintament dues llengües alhora? Si és el cas, expliqueu-ho.

6. Per arribar a la normalització lingüística plena, què és més important: la conscienciació individual, la social o la política? Com es troben actualment cadascuna d'aquestes conscienciacions en els diversos Països Catalans?

IV. L'AMOR PER LA NATURA, PER LA TERRA...

Dins d'aquest apartat s'han tractat tots els aspectes de la natura del nostre país a què l'obra fa referència. S'hi dona força importància perquè, quan en Paco s'interessa pel fet de ser català, no ho fa només des de la utilització de la llengua catalana, sinó que també ho fa des de l'ecologia. La defensa del català és també una defensa ecològica. Si busquéssim una frase que ens resumís aquesta novel·la, podríem dir que es tracta d'una **exposició o explicació ecològica de la llengua catalana**.

1. EL MEDI AMBIENT

CAMP-CIUTAT

Jo quan era molt petit vivia en un ambient molt diferent d'aquell on jo hauria volgut néixer i créixer. Vaig néixer en un carrer molt estret i molt fosc, en un barri que jo diria tenebrós. Vivia en un carreró prop de Santa Maria de Mar. Suposo que hi deu haver gent que hi viu a gust, però a mi m'hauria agradat més viure en una casa de pagès, tenir gossos i cavalls...

Aquest és un fragment d'una entrevista feta a l'Enric Larreula, que va sortir publicada a la revista *Escola catalana*, en el número 304, de novembre de 1993.

Ara llegiu el següent fragment de l'obra:

Ostres, Querós... I pensar que anaven a lluitar contra els interessos econòmics de tota aquella gent... Paco estava desconcertat, perquè si d'una banda calia salvar la muntanya, de l'altra no volia perjudicar ningú, i menys aquells pagesos de Querós... Que en definitiva només volien guanyar-se millor la vida i més còmodament que amb les vaques i la terra... La televisió va dir que ja no hi quedaven joves perquè tots havien de baixar a treballar a Ripoll o a Barcelona... I amb la urbanització els havien dit que hi hauria feina per a tothom... També havia de ser trist haver de deixar el poble perquè no hi ha res a fer-hi... Havia de ser molt dur viure a Querós, molt maco, però molt més incòmode que no pas a Ciutat Badia, encara que ell preferiria viure a Querós, perquè a Ciutat Badia no li agradava gens, però... Si hi hagués un sistema perquè la gent es pogués guanyar la vida sense destruir la natura... (pàg. 60)

1. A partir de la lectura d'aquests dos fragments, feu el següent exercici/joc:

El professor o la professora dividirà el grup-classe en dos. D'aquests dos grups, l'un es dedicarà al camp i l'altre a la ciutat. Dins d'aquests grups, es faran grupets més petits que s'especialitzaran o bé en la defensa del grup a què pertanyen o bé en l'atac o crítica al grup contrari. Per aconseguir una bona defensa i preparar un bon atac, és convenient documentar-se sobre tot allò que es cregui que pot ser útil. Penseu que per atacar d'una manera sòlida cal que us prepareu preguntes bones per a l'adversari. Una vegada redactades les defenses i les crítiques per escrit, cadascun dels dos grans blocs ordenaran el material que tenen i triaran un equip acusador del contrari i un equip defensor del propi.

Després de tots aquests passos, es procedirà a fer el joc conjuntament a classe, respectant els torns de paraules, les rèpliques, les al·lusions...

Com podeu comprovar, aquesta activitat no es fa pas en una hora de classe. Es tracta de planejar-la amb temps i dedicar un dia de classe al debat final. Es valorarà més l'equip que hagi fet una millor defensa i un millor atac, prescindint del que d'entrada creiem que és millor.

2. En el text anterior Paco reflexiona si és millor respectar la natura o donar feina a la gent; si és millor el camp o la ciutat. Per aconseguir aquesta reflexió, l'autor juga amb dos camps semàntics oposats, units per uns connectors que fan que tot plegat tingui aquest aire de dubte final. Tant és així, que els verbs hi juguen més un paper d'unió que no pas de marcar el significat de l'acció. Comprovem-ho.

Ompliu els buits del text canviant absolutament tots els verbs per altres formes verbals que creieu que hi vagin bé. El text que us en resulti ha de tenir la mateixa intencionalitat que l'original. Ajudeu-vos del diccionari de sinònims, si cal.

Ostres, Querós... I IMAGINAR que ES DIRIGIEN a COMBATRE contra els interessos econòmics de tota aquella gent... Paco _____ desconcertat, perquè si d'una banda _____ la muntanya, de l'altra no _____ ningú, i menys aquells pagesos de Querós... Que en definitiva només _____ millor la vida i més còmodament que amb les vaques i la terra... La televisió _____ que ja no hi _____ joves perquè tots _____ a _____ a Ripoll o a Barcelona... I amb la urbanització els _____ que _____ feina per a tothom... També _____ trist _____ el poble perquè no _____ res a _____ -hi... _____ molt dur _____ a Querós, molt maco, però molt més incòmode que no pas a Ciutat Badia, encara que ell _____ a Querós, perquè a Ciutat Badia no li _____ gens, però... Si _____ un sistema perquè la gent es _____ la vida sense _____ la natura...

ECOLOGISME

El cas és que la Marta, en Dani i ell van fer una mena de grupet ecologista al curs, i estaven tot el dia: que si no s'ha de fumar, que si no s'han de caçar els animals... A més, en Dani no era soci d'aquells de pagar i prou, no, en Dani es pot dir que militava per l'ecologisme, ja li venia de família. A casa seva a més a més de ser del Greenpeace eren socis de DEPANA. I el noi cada dos per tres s'apuntava a curssets que es feien sobre els ocells del Vallès, o sobre les zones humides, o els boscos, etc. I en portava propaganda a classe i en parlava als altres. (pàg. 33)

1. L'ecologisme, com hem dit en la introducció d'aquest apartat, és un tema molt important dins l'obra. De fet, és el fil conductor de tot l'argument. Relacionats amb l'ecologia trobem una sèrie de mots que sovint ens arriben a través dels mitjans de comunicació i que quasi mai no ens hem preocupat de saber què volen dir.

Relacioneu en el quadre final les definicions que us donem introduïdes per lletres amb les paraules que van introduïdes per números. Consulteu el diccionari o l'enciclopèdia, si cal:

- A. Part de la biologia que estudia les interrelacions dels éssers vius entre ells i amb llur medi.
- B. Dit del medi on la vida és impossible.
- C. Part de l'ecologia que estudia els éssers vius considerats individualment.
- D. Part de l'ecologia que estudia les relacions entre les col·lectivitats i llur medi.
- E. Conjunt de corrents ideològics, força heterogenis, que tenen en comú la voluntat d'assolir un nou ordre social basat en els principis de l'ecologia concebuda com a ciència totalitzadora.
- F. Comunitat d'organismes mútuament condicionats que ocupen un territori definit.
- G. Espai ocupat per una biocenosi.
- H. Unitat funcional constituïda per un biòtop i els organismes que hi habiten.

- 1. Biocenosi
- 2. Abiòtic
- 3. Ecologisme
- 4. Biòtop
- 5. Autoecologia
- 6. Sinecologia
- 7. Ecosistema
- 8. Ecologia

	1	2	3	4	5	6	7	8
A								X
B								
C								
D								
E								
F								
G								
H								

2. En el fragment que acabem de veure, hi surten les organitzacions ecologistes DEPANA i Greenpeace. Feu petits grups d'investigació i esbrineu a què es dediquen, d'on treuen els recursos econòmics, per quants països es mouen, quines accions fan...

Quan tingueu aquesta informació, redacteu un full informatiu destinat a tots els estaments del vostre centre, per tal que, imaginàriament, en el proper consell escolar puguin decidir si el centre es fa soci d'alguna d'aquestes dues entitats o no se n'hi fa.

3. Busqueu informació sobre les organitzacions ecologistes que hi hagi a la vostra comarca.

INCENDIS FORESTALS

Text 1

Dos metres més i iniciaven el revolt que donava a l'esplanada. L'espectacle era dantesco: tot era foc. Però no els bulldozers o la caseta, no, el bosc era foc. La caseta no la van veure i un dels bulldozers no s'havia encès, però el tractor cremava com una pira. (pàg. 71)

Text 2

Pertot hi havia moviment de gent mirant la fumera espessa que sortia del massís. Tothom parlava del mateix: que si el foc aquí, que si el foc allà, que ves com deu haver estat, que quina desgràcia tan grossa, que si diuen que ha estat una bomba... (pàg. 82)

Text 3

I sense esperar a veure què és el que deien els altres, va córrer cap a un jeep que hi havia a la plaça i que s'anava omplint de voluntaris que amb pics i pales anaven a lluitar contra les flames. La Marta i en Paco no van dir-se res, però tots dos van saltar alhora cap a la plaça on hi havia altres cotxes que carregaven gent. Els van distribuir en cotxes diferents i van tirar pista amunt. [...] Els van distribuir en grups diferents.

Paco va anar a parar amb un grup d'homes que amb pics i pales intentaven fer un tallafoc. Però era molt difícil aturar aquell incendi. Les flames ja havien arribat a dalt de tot de la carena del davant i continuaven per l'altre vessant. Aviat van arribar dos avions amb aigua, la llançaven contra el foc i en tornaven a anar a buscar. Paco va estar treballant en aquell sector, primer fent la rasa i després lluitant contra les flames amb unes branques verdes durant hores i hores. (pàg. 82-83)

Us hem transcrit els fragments de l'obra que parlen de l'incendi de Queraltiu. A Catalunya hi ha hagut incendis molt importants en els últims anys, i aquest és un tema que preocupa molt la gent. El fet que es cremi un bosc implica tota una cadena de conseqüències.

1. A partir d'un debat o reflexions fetes a classe, feu una llista dels guanys (per a algú) d'un incendi forestal –recordeu que després de l'incendi de Queraltiu els promotors de la

urbanització devien estar «encantats de la vida!»– i de les pèrdues que signifiquen. Tant pel que fa a beneficiaris com pel que fa als que hi perden, procureu ser objectius: mireu en tot moment els interessos privats i els públics, els de tothom.

Potser us hi podran ajudar aquestes petites reflexions:

- Si es fa la urbanització de Queraltiu, hi guanya algú? Penseu tant en els llocs de treball que deixen d'existir com en els possibles que es crearan i quina durada tenen tant els uns com els altres.
- Necessitem els arbres per viure?
- Quan es perd un bosc, què es perd?
- La gent que pretén trobar feina en una urbanització, no podria guanyar-se igualment la vida si allò fos un bosc? Penseu en totes les feines que es deriven d'un bosc.
- Qui ha de tenir cura dels boscos?
- Quina diferència hi ha (si és que n'hi ha) entre els boscos que són de propietat privada i els que són públics?
- Penseu en tot el que es deriva de la fusta dels arbres: mobles, paper, elements fets amb fusta, suro...
- Penseu que un camp de treball per a joves és eficaç per repoblar un bosc cremat? Pot ser, també, una alternativa perquè s'aprofitin els terrenys on hi ha bosc i tothom hi surti guanyant?

2. En l'exercici anterior s'ha parlat dels guanys i de les pèrdues que comporten els incendis forestals, però hi ha també altres accions humanes que fan malbé el medi que ens envolta. Entre tots, expliqueu accions que s'hagin fet a la vostra comarca, com ara autopistes, autovies, estacions d'esquí, urbanitzacions turístiques... i que han estat objecte de debat i de discussió.

Després, penseu que sou el conseller de Medi Ambient i exposeu, en un discurs al Parlament de cinc minuts de durada, si esteu d'acord o no amb alguna d'aquestes accions –que prèviament haureu triat. Com abans, tingueu en compte els pros i els contres (per exemple: si es construeix una autovia es malmet el nostre paisatge i, potser, un medi que encara era verge; però, d'altra banda, disposem de millors comunicacions).

Recordeu que un discurs ha d'estar ben estructurat: ha de tenir una introducció, un desenvolupament i una o més conclusions. Lògicament, us anirà millor si el porteu escrit i el vostre professor o professora us l'ha revisat abans.

3. Aneu a la biblioteca del vostre poble o ciutat. Demaneu els diaris i les revistes on es parli dels últims incendis que hi ha hagut als Països Catalans, sobretot els que toquen més de prop la vostra comarca. Feu-ne una síntesi i exposeu el que s'ha perdut. Expliqueu finalment el que es pot fer per recuperar la zona sinistrada.

4. A partir dels tres textos que us hem transcrit, i després que ja heu vist com es redacten les notícies (si heu fet l'exercici anterior), redacteu:

- a) Una notícia de TV. Per això, heu de calcular quan dura una notícia en aquest mitjà de comunicació, i heu de saber què és el que cal dir en poca estona. Penseu, i en aquest aspecte us ajudarà el vostre professor o professora, que dins el mitjà de TV hi

ha notícies diferents: reportatges, cròniques... Podeu fer tipus de notícies diferents a partir d'aquest criteri.

- b) Una notícia de ràdio. Penseu que aquí no hi ha imatges. Tot allò que vulgueu que els oients entenguin ho heu de traduir a paraules.
- c) Una notícia d'un diari. Aquí us podeu ajudar d'alguna fotografia, però heu de pensar molt bé en el titular que hi poseu i la manera com redacteu la notícia. Si no té interès, el públic no llegirà la lletra petita.

Al final, podeu escollir quina és la millor notícia en cadascun dels tres àmbits.

5. Llegiu aquest fragment d'un poema de Joan Vinyoli que porta el títol de «Desert», extret del llibre *Domini màgic*, en el qual Joan Vinyoli ens fa arribar les sensacions d'una terra deserta a través d'un poema:

*No ve ningú: passo de nou balanç
i veig que em queda molt camí per córrer;
m'atien amb lladrucs els meus alans
a travessar un àrid desert de sorra
per arribar a no sé quin fèrtil lloc.
Plou foc, el terra és un incendi groc.*

Convertiu-vos, cadascun de vosaltres, en poetes i feu un poema que faci entendre al lector la desesperació que se sent davant d'un incendi; us hi pot ajudar el fet que us identifiqueu amb en Paco i els seus sentiments davant de l'incendi de Queraltiu.

6. I ara, convertiu-vos en reporters o periodistes. Amb l'ajut del vostre professor o professora concreteu una cita prèvia amb el parc de bombers de la vostra localitat per tal de fer una entrevista, que haureu preparat a classe. Pregunteu-los tot el que fa referència als incendis, tant forestals com els que es produeixen a la vostra localitat; demaneu-los què cal fer en cas d'un incendi i què es pot fer per prevenir-lo.

2. LES CIÈNCIES NATURALS O EXPERIMENTALS

LES ALBERES

A l'obra que heu llegit es parla molt de les Alberes: hi surten molts noms que ben bé no sabem si existeixen o són una pura invenció de l'autor –com, efectivament ho és, el massís de Queraltiu. Per poder esbrinar què existeix realment i què és invenció de l'autor, us convidem a llegir el següent fragment, extret d'un tríptic editat per la Generalitat de Catalunya i que porta per títol: **Serra de l'Albera**.

L'Albera. Paratge natural d'interès nacional

La serra de l'Albera és el nom que rep el tram més oriental dels Pirineus, des del coll del Pertús fins a la mar. Constitueix un espai geogràfic amb una personalitat ben definida que forma una unitat ecològica i de paisatge, típicament mediterrani. Separa les grans planes de l'Empordà i el Rosselló i des del 1659, pel tractat dels Pirineus, la seva carena forma part de la línia fronterera franco-espanyola. Té uns 25 km de llargada i els seus cims culminants són el Puig Neulós (1.257 m), el puig dels Pastors (1.167 m), el puig dels Quatre Termes (1.127 m) i el pic de Sallafort (975 m), des d'on es perd ràpidament alçada i acaba en una façana marítima molt retallada, amb grans penya-segats. Forma part del sector granític-esquitós d'origen metamòrfic dels Pirineus, i es caracteritza per la presència de collades de poca altitud, com les del Pertús o de Banyuls, passos naturals ben accessibles que travessen camins d'origen antiquíssim. Hi ha zones de paisatge granític de gran bellesa i espectacularitat.

*La necessitat de protecció d'alguns dels ecosistemes de la serra de l'Albera es troba ja en un pla territorial elaborat per la Generalitat de Catalunya el 1931. Però no fou fins el 1986 que el Parlament català declarà (Llei 3/1986, de 10 de març, desenvolupada pel Decret 101, de 20 de febrer de 1987) **paratge natural d'interès nacional** determinats terrenys del vessant sud de la serra de l'Albera, al sector nord de l'Alt Empordà. Té una superfície total de 3.428 ha dividides en dos sectors, el de Requesens-Baussitges, que va des del pic de Llobregat fins al pla de les Eres i comprèn la vall de capçalera del riu Anyet (terme de la Jonquera) i l'alta vall de l'Orlina (Espolla), i el de Sant Quirze-Balmeta, des del puig de la Calma fins al coll del Teixó, que comprèn la vall de Sant Quirze (Rabós d'Empordà). Dins el primer (2.639 ha) hi ha el castell de Requesens, restaurat totalment a la fi del s. XIX per la família Rocabertí, i part de l'antic terme rural de Baussitges, i dins el segon (789 ha) les ruïnes encara imposants de l'antic monestir de Sant Quirze de Colera.*

El paratge natural comprèn dins el seu perímetre dues reserves naturals parcials. La primera, a la capçalera de l'Orlina, amb una superfície de 395 ha, té per finalitat la protecció de les fagedes i rouredes que hi ha entre el coll dels Emigrants i el pic de Sallafort, les més orientals dels vessants sud dels Pirineus. La segona, entre la vall de Sant Quirze i la capçalera de la riera de la Valleta, amb 580 ha, té per finalitat la protecció de la fauna herpetològica, concretament la tortuga mediterrània; fou ampliada el 1987 amb 680 ha exteriors al perímetre del paratge natural, al límit SO. Als vessants N de la serra, en territori d'administració francesa, és territori protegit la reserva natural del bosc de la Maçana, entre el Puig dels Quatre Termes i el pic de Sallafort.

1. En aquest text se'ns descriu la zona on en Paco va a passar les vacances amb els seus amics l'estiu que queda entre el primer i el segon any de l'institut: el Camp de treball d'Espolla.

Torneu a llegir-vos amb atenció el fragment de l'obra que va des de l'últim paràgraf de la pàgina 42 fins al primer de la pàgina 50. Compareu la zona, els noms que hi surten, les activitats que s'hi fan, els animals que s'hi anomenen... amb el text que us hem proporcionat més amunt.

Fet això, ja podeu respondre a la pregunta que us fèiem en començar aquest apartat: és real tot el que surt en l'explicació del Camp de Treball d'Espolla? Argumenteu la vostra resposta.

2. Prepareu un viatge. En un mapa de carreteres i en un plànol topogràfic de la zona de les Alberes assenyalau tots els noms propis que surten al text que teniu al dossier. Després afegiu-hi els que surten al fragment de l'obra que heu rellegit.

Finalment, imagineu-vos que treballeu en una agència de viatges i que un grup d'alumnes que ha llegit *Em dic Paco...* vol fer una ruta per l'Alt Empordà per conèixer tota aquesta zona. Us demanen que els prepareu per escrit:

- a) Una ruta d'un dia. Hora i lloc de sortida, possibles aturades, llocs que es visitaran, possibilitat d'alternatives, llocs on es menjarà, hora de tornada, mitjà de transport, com cal anar vestit, pressupost...
- b) Una ruta de dos o tres dies. Cal que hi hagi el mateix que es demana a la ruta d'un dia, però, a més a més, cal especificar on es dormirà i si cal dur sac de dormir o no.

Per preparar aquestes dues rutes potser us caldrà demanar informació a alguna agència de viatges. Aneu a la que tingueu més propera i pregunteu-los tot allò que us calgui per tal que us surtin dues rutes possibles de fer.

3. Després d'haver-vos llegit el text sobre l'Albera, responeu les preguntes que us fem a continuació:

- On es troba la serra de l'Albera?
- Quin és el cim més alt de les Alberes?
- A partir de quan l'Albera és un paratge natural d'interès nacional?
- Qui i quan va restaurar el castell de Requesens?
- Què hi ha a Sant Quirze de Colera?
- Quina reserva natural parcial té per finalitat la protecció de la tortuga mediterrània?

4. Busqueu al diccionari totes aquelles paraules que surten al text sobre l'Albera i de les quals desconegueu el significat.

ANIMALS AUTÒCTONS EN PERILL D'EXTINCIÓ

Em dic Paco... ens recorda que a Catalunya no només la llengua és un símbol d'identitat, sinó que hi ha altres aspectes autòctons als quals sovint no donem la importància que es mereixen, com per exemple els animals que són propis d'aquesta terra.

Llegim aquests textos de l'obra:

Text 1

Ja feia dues tardes que en Jordi els parlava de les tortugues que encara queden per aquella zona de les Alberes. Els havia dit que calia salvar com fos l'espècie ja tan

malmesa per la rapinya humana i pels incendis. Els havia ensenyat fotografies de tortugues, gràfics... Ho sabien tot de les tortugues...

Portaven hores remenant pels reguerots prop de Vilamaniscle. En Jordi els havia dit que era molt difícil trobar-ne perquè en quedaven molt poques. Els havia dit que trobar tortugues és com trobat bolets, que t'hi has de fixar molt, molt, molt... Els cinc que formaven el grup s'hi havien posat amb entusiasme, tothom desitjava ser el primer a trobar-ne una. Hores mirant cada fulla, cada pedra, cada bri d'herba... T'agafa com una obsessió, mirant, remenant, escorcollant-ho tot, sense poder aixecar els ulls de terra... Després tancava els ulls i continuava veient amb el cervell fulles i marges de la riera.

-Què?, encara cap?

-No.

Tot d'una, en apartar unes mates en va veure una, petita, rodona, verda clara... Una tortuga! Oh!, quina alegria que va tenir, semblava que no podia ser, ell, justament ell l'havia trobada. (pàg. 44)

Text 2

La tortuga la van portar a en Jordi, que la va amidar, la va marcar amb una osca a la closca, i després de prendre tota una colla d'anotacions, la van tornar a deixar al mateix lloc on l'havien trobada. (pàg. 45)

En aquests fragments se'ns parla de les tortugues. Al final del text 1 en Paco en troba una i té la mateixa alegria que algú que ha trobat una joia o algú a qui ha tocat la rifa.

Si tornem a donar un cop d'ull al tríptic editat per la Generalitat sobre l'Albera, quant a la fauna ens diu:

La fauna presenta espècies pròpies del perímetre circummediterrani i també altres de caràcter eurosiberià, pròpies de les zones de muntanya i de la Catalunya humida. [...] Per tota la serra de l'Albera habita una raça bovina autòctona, veritable tresor faunístic endèmic de la zona. S'anomena vaca fagina o vaca de l'Albera, de fenotip petit (1,10 a 1,25 m d'alçada), resistent al fred i molt sensible a la calor de l'estiu, que viu en règim de llibertat total i s'alimenta sobretot del fruit del faig -d'on ve el seu nom. De producció càrnica escassa, s'havia anat substituint per espècies més productives, però actualment s'han posat en marxa accions des de l'Administració per tal de recuperar aquesta raça. [...]

La serra de l'Albera té una de les faunes herpetològiques més interessants de Catalunya [...] però és la tortuga mediterrània (Testudo hermanni hermanni) l'espècie més important des del punt de vista faunístic de tot el paratge, ja que es tracta d'una espècie relictica en el conjunt de la península Ibèrica.

Com podeu veure, la importància de trobar una tortuga (i tornar-la a deixar al seu lloc, eh!) és molt gran.

Un altre tríptic editat per la Generalitat ens diu:

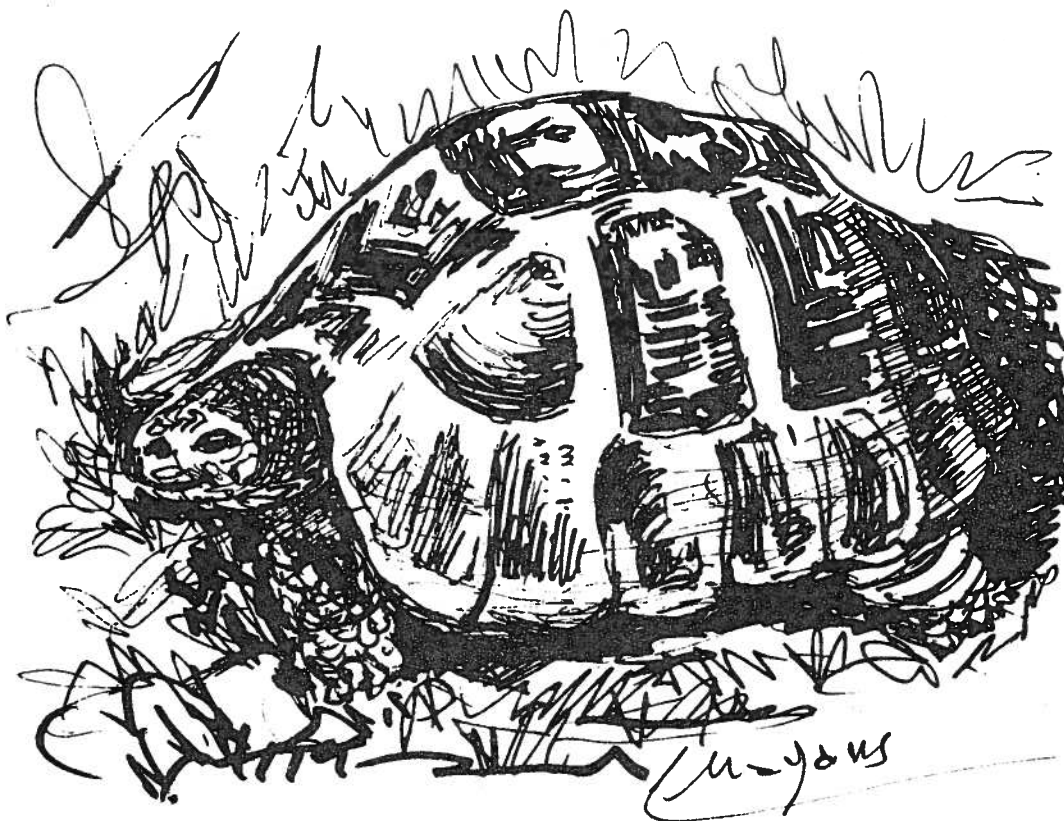
El Pirineu Oriental ha estat una de les darreres zones de la península Ibèrica on resten poblacions salvatges de tortuga mediterrània –Testudo Hermannii Hermannii– com passa als Alps marítims a França o als Apenins italians.

Aquesta extremada localització en pocs indrets ja s'inicia ara fa 10.000 anys amb les darreres glaciacions europees que arraconen l'espècie a la riba nord del mediterrani. Malgrat que en el Neolític l'home la introdueix en les illes del Mediterrani occidental, l'espècie inicia un procés de davallament, accelerat per l'augment d'humanització de la zona, que perdura fins als nostres dies.

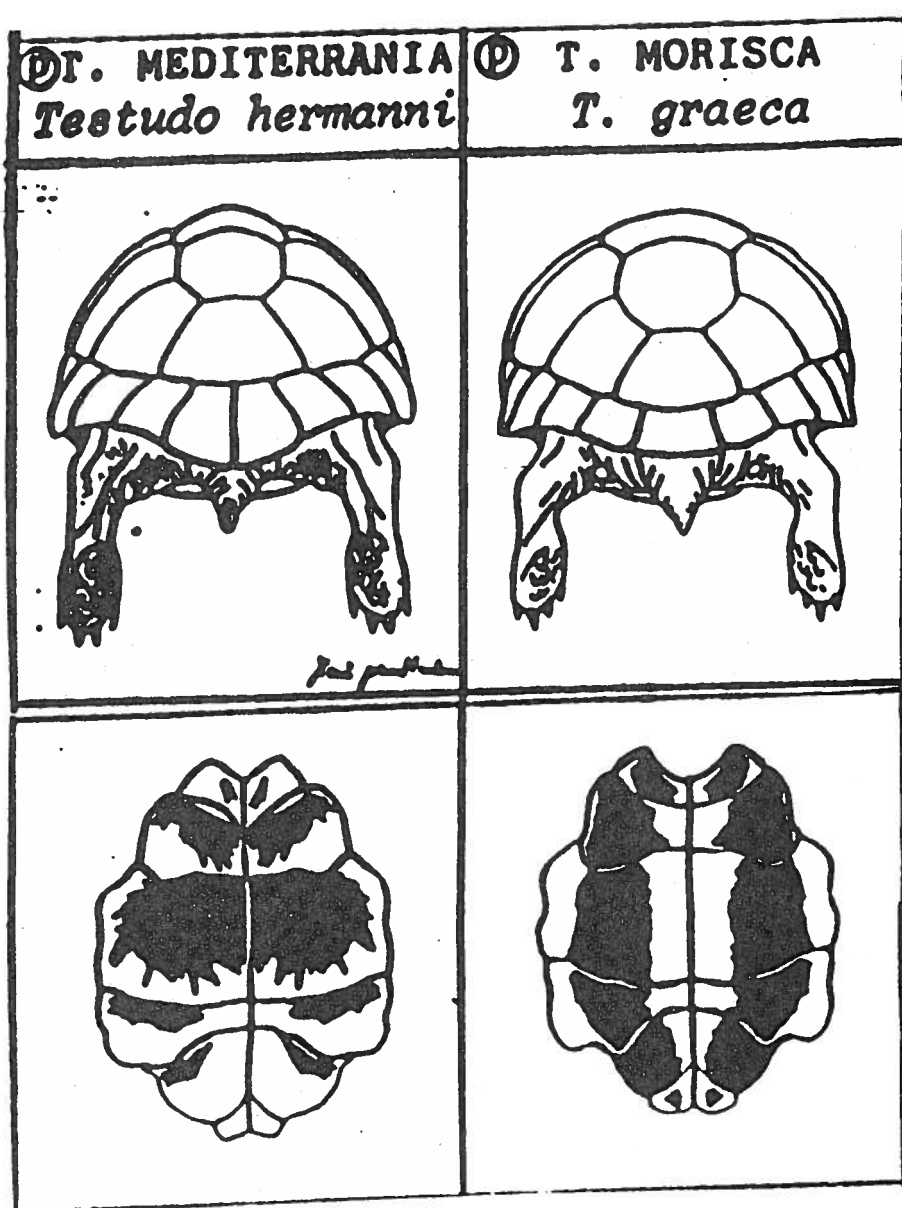
L'ús del territori, i més darrerament, el comerç i els incendis forestals posen en greu perill les darreres poblacions autòctones, a la vegada que redueixen la seva distribució.

En aquests darrers 20 anys, la població del Pirineu oriental ha vist reduir el seu territori de forma alarmant, fet que ha afectat la zona del Cap de Creus i els aspres occidentals de l'Albera; resta, encara, una població relictual en aquest massís.

1. Fins ara hem parlat de la tortuga mediterrània, que és la que troba en Paco durant la seva estada al Camp de treball d'Espolla, però hi ha dos tipus de tortugues terrestres ibèriques protegides: la tortuga mediterrània (*Testudo hermanni*) i la tortuga mora (*Testudo graeca*).

A partir d'aquests dibuixos i després de consultar la *Fauna dels Països Catalans* i la *Història natural dels Països Catalans* d'Enciclopèdia Catalana escriviu una carta a un amic vostre explicant-li les semblances i diferències entre aquests dos tipus de tortugues.

Us donem unes pistes que us serviran per escriure correctament aquesta carta:

Model de carta a un amic, conegut o parent:

Data (lloc, dia, mes i any)
Salutació
Introducció: motiu que justifica la carta
Exposició: explicació de l'assumpte degudament argumentat
Conclusió: Resum que impulsa el destinatari a actuar
Comiat
Signatura

2. Ara heu d'escriure una carta al Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera per tal de demanar dues informacions:

- a) Quines són les activitats que duu a terme aquest centre.
- b) Què cal fer en cas de trobar-se una tortuga al bosc.

Us tornem a ajudar per tal que no us deixeu cap formulisme de la carta:

Model de carta a un servei públic o privat

Data: lloc, dia, mes i any
Nom i adreça del signatari.
Nom i adreça del destinatari
Salutació
Introducció: motiu que justifica la carta
Exposició: explicació de l'assumpte, degudament argumentat
Conclusió: resum que impulsa el destinatari a actuar
Comiat
Signatura
Post scriptum: aclariments marginals, si cal

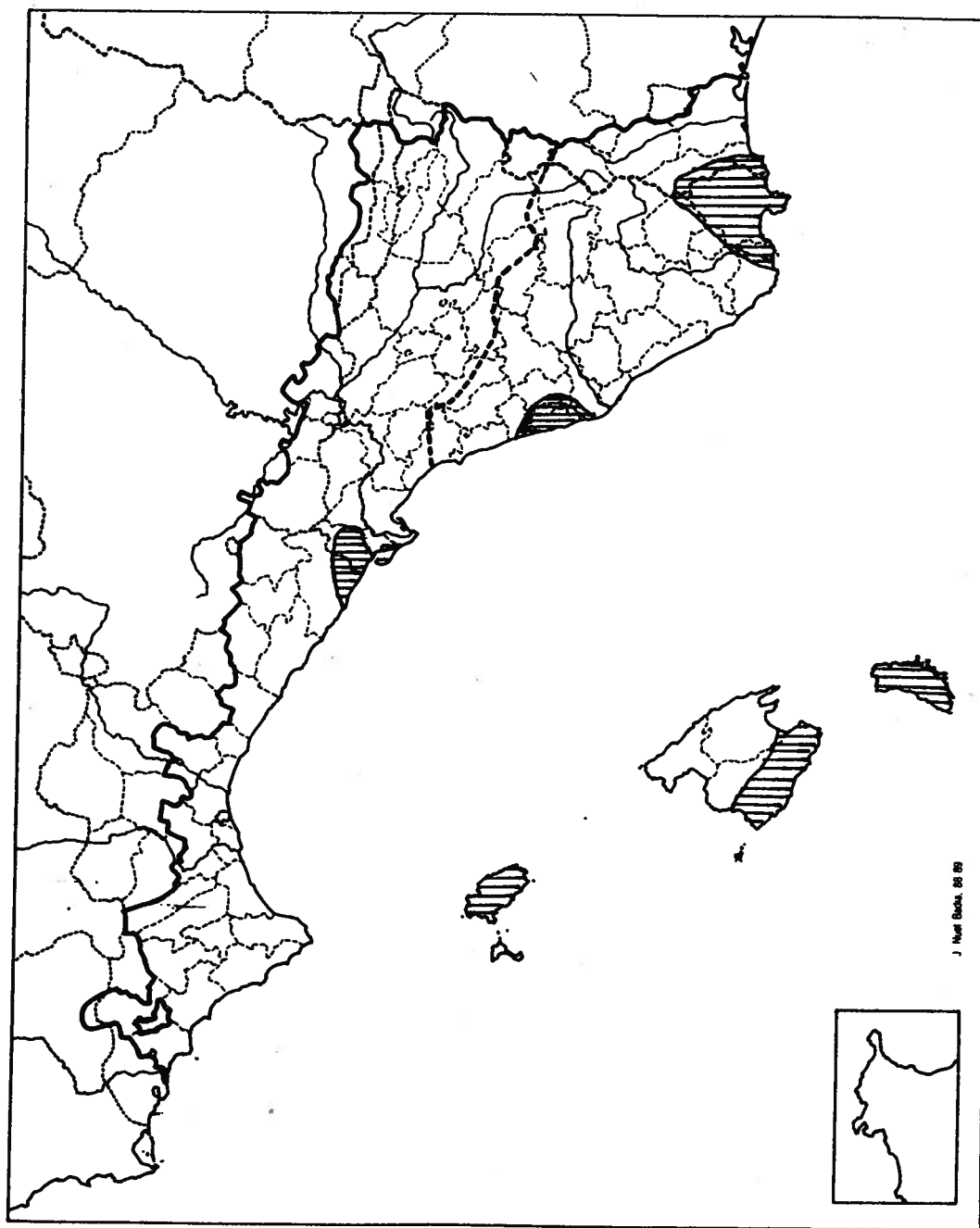
3. Busqueu al diccionari totes aquelles paraules que us han anat sortint tant als textos que us hem donat com a les obres que heu consultat i de les quals desconexeu el significat.

Com hem vist en els exercicis anteriors, als Països Catalans, malgrat la important pressió humana i els diversos desastres ecològics, encara hi perduren moltes espècies animals autòctones en estat de llibertat, tot i que moltes es troben en perill de desaparició.

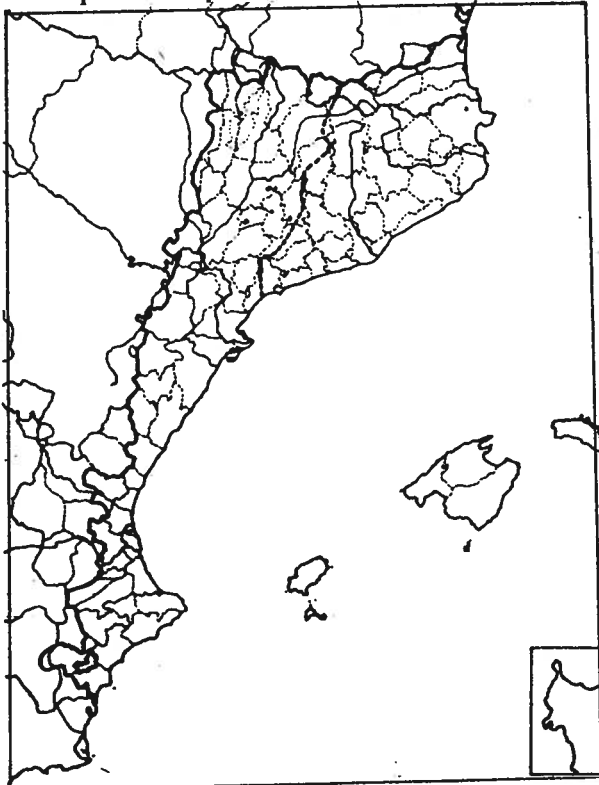
-Sí, home, ¿no te'n recordes, que al Camp de Treball la Neus ens va parlar dels espais protegits de Catalunya?

- Sí.
- Doncs els massís de Queraltiu és un d'aquests espais. Es veu que és més salvatge... No fa pas gaire encara van trobar -hi una parella de llúdrigues que vivien riu amunt.
- Llúdrigues?
- Sí, de les últimes que queden. Ho diu el diari. (pàg. 51)

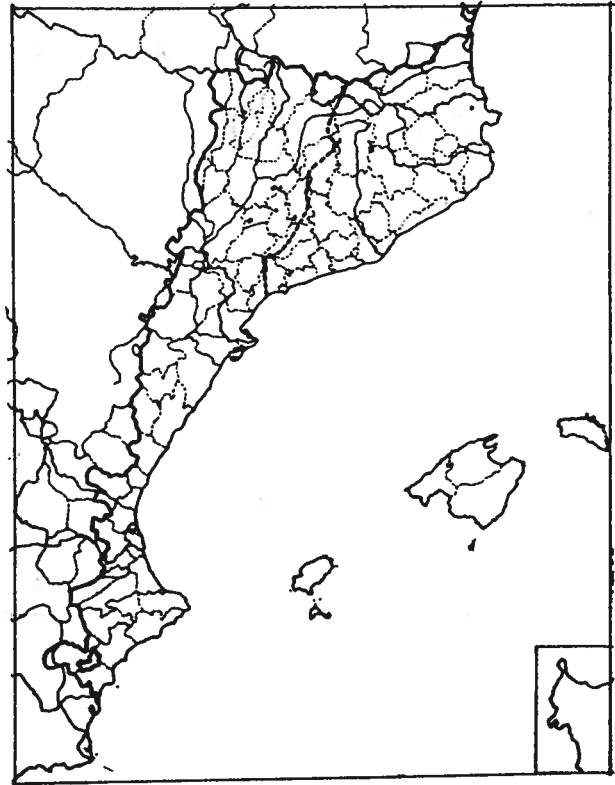
En el mapa següent us oferim l'àrea de distribució de la tortuga mediterrània als Països Catalans:

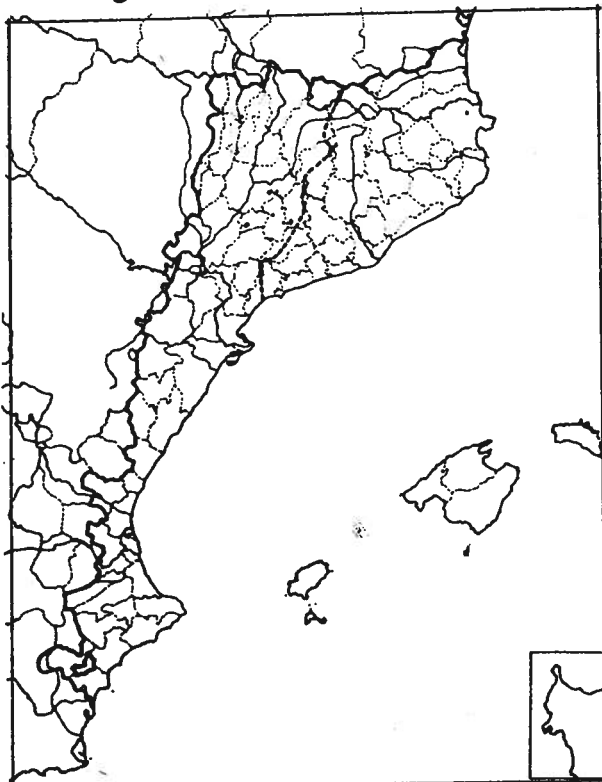
4. Amb l'ajut de les obres *Fauna dels Països Catalans*, *Història Natural dels Països Catalans* (publicades per Enciclopèdia Catalana), o *Guia dels ocells dels Països Catalans i d'Europa* (publicada per Edicions Omega), marqueu, seguint l'exemple anterior, les àrees de distribució d'aquestes espècies autòctones:

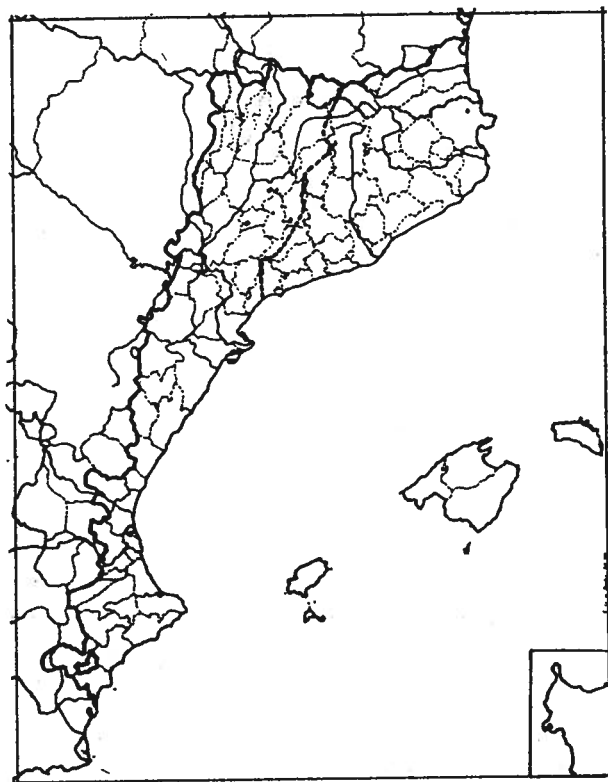
llúdriga

cérvol

àguila cuabarrada (àrea de nidificació)

cabra salvatge

LA VEGETACIÓ DE LES ALBERES

En Paco i els seus amics són ecologistes: defensen animals, boscos i tot allò que estigui relacionat amb la natura. Mentre són al Camp de Treball d'Espolla, una de les tasques que fan és la de vigilar pels camins i per les pistes forestals que no hi hagi foc. Vegem, doncs, quin tipus de vegetació es trobaven durant la seva vigilància.

Si tornem a donar un cop d'ull al tríptic sobre l'Albera, quant a la vegetació ens diu:

La serra de l'Albera presenta una vegetació de transició entre les espècies pròpies de la serralada pirinenca, de caràcter eurosiberià -faig, avet, grèvol, etc.- i les més típicament mediterrànies. Les comunitats vegetals dels dos sectors del paratge natural són totalment contraposades: mentre que a l'occidental (Requesens-Baussitges) el bosc cobreix totalment el territori llevat de les parts més altes, on predominen els prats i els roquissars, a l'oriental (vall de Sant Quirze) domina el matollar, llevat d'unes poques àrees arbrades.

Seguidament us donem la descripció de la vegetació més important de la zona de les Alberes, extreta també d'un tríptic editat per la Generalitat de Catalunya:

Xiprer dels pantans (*Taxodium distichum*)

Família: taxodiàcees.

Estatge: és originari d'Amèrica del Nord, de zones pantanoses.

Tronc: fins a 50 m d'alçada, recte i ample a la base.

Fulles: caduques i disposades amb espiral a les branques llargues, brots oposats al voltant de 10 cm de longitud, amb dues filades de fulles de fins a 2 cm de llargada, planes, lineals, oposades, amb delicades estries longitudinals a la part de sota de la fulla.

Floració: abril i maig.

Vern (*Alnus glutinosa*)

Família: betulàcies.

Estatge: muntanyenc, però també a la terra baixa.

Tronc: d'uns 20 m, força dret.

Fulles: caduques, enganxoses, limbe igual de llarg que d'ample, i amb dents grans retallades alternant amb altres dents més petites.

Fruits: menuts, protegits per petites escames, el conjunt té forma de pinyata.

Floració: febrer i març.

Fructificació: setembre i octubre.

Utilització: fusta fàcil de treballar i resistent a la humitat i de la qual es fan esclops i peces tornejades.

Pinassa (*Pinus nigra*)

Família: pinàcies.

Estatge: muntanya mitjana.

Tronc: alt i dret de fins a 30 m; capçada ampla i cònica.

Escorça: grisenc, i la de les branques joves, vermelloso.

Fulles: de dues en dues, llargues gruixudes i flexibles, de 8 a 18 cm, d'un verd fosc.

Floració: maig, juny.

Fruits: pinyes còniques i petites, de 4 a 8 cm, que s'insereixen perpendicularment a la branca.

Utilització: dona troncs alts i drets que serveixen per fer pals de telèfon o de vaixell.

Avellaner (*Corylus avellana*)

Família: corilàcies.

Estatge: viu a l'estatge muntanyenc i també penetra a la terra baixa.

Tronc: arbret d'uns 5 m, sovint més baix i d'aspecte arbustiu.

Escorça: grisenca i llisa.

Fulles: caduques, grans, arrodonides, recobertes de petits pèls i una mica aspres al tacte, alternes, de 5 a 10 cm, amb marge doblement dentat, acabades en punta i amb forma de cor a la base.

Floració: de gener a març.

Fructificació: de juliol a setembre.

Fruits: l'avellana, acompanyada d'un revestiment de fulles aplicades a la clova.

Avet (*Abies alba*)

Família: pinàcies.

Estatge: subalpi.

Localització: s'estén per tot el Pirineu, entre 1.200 i 2.000 m, abunda a la Vall d'Aran. També es distribueix pel Matagalls, al Montseny, i a l'Albera es barreja amb el faig.

Tronc: dret i esvelt, pot arribar a 60 m d'alçada.

Branques: perpendiculars al tronc, gradualment més curtes de baix cap a dalt, fent, en conjunt, una capçada cònica.

Escorça: llisa, d'un groc brunenc, o més correntment d'un gris argentat.

Fulles: lineals, d'extrem arrodonit i amb un petit entrant, verdes i lluents a la cara superior i amb dues ratlles esblanqueïdes a la inferior, inserides al voltant de la tija, i fent dos rengles.

Pinyes: dretes, que es desfan quan són madures i deixen l'eix nu damunt de la branca.

Floració: abril i maig; les llavors maduren a l'octubre del mateix any.

Utilització: és una fusta blanquinosa de difícil treball emprada en fusteria a la construcció, per fer pasta de paper, també se n'obté l'essència de trementina, emprada en medicina i pintura. L'escorça constitueix un adob vegetal.

Roure martinenc (*Quercus pubescens* = *Quercus humilis*)

Família: fagàcies.

Estatge: montà.

Localització: el trobem al Pirineu, a altituds no superiors a 1.400 m, des del Pallars Jussà fins a l'Alt Empordà.

Tronc: arbre mitjanament alt, d'uns 25 m.

Branques: rectes i cap amunt.

Escorça: de color gris fosc i força clivellada.

Fulles: de la part inferior són peludes, de limbe força gruixut però no pas endurit, de 5 a 9 cm de llargada, i de 6 a 8 parelles de nervis, irregularment paral·lels.

Fruit: glans peludes amb l'extrem arrodonit i el dors lleugerament gibós.

Utilització: per a la fusta, en fusteria rústica.

Castanyer (*Castanea sativa*)

Família: fagàcies.

Estatge: muntanya mitjana.

Localització: al país de les rouredes, en sòls silicis. Espècie introduïda pels romans, que es troba a Catalunya oriental, des del Pirineu fins a les muntanyes de Prades.

Tronc: aconsegueix alçades d'uns 25 a 30 m, i fa troncs de fins 10 m de circumferència a la part inferior.

Escorça: bruna i clivellada.

Fulles: caduques, grans, rígides, lluents i dentades, limbe llarg d'uns 20 cm, lanceolat, amb 15 o 20 parelles de nervis rectes i paral·lels.

Fruits: comestibles: les castanyes; reunits de tres en tres dins un pelló endurit i fortament armat d'espines rígides i punxants.

Floració: Juny i juliol.

Fructificació: a l'octubre.

Utilització: la fusta aconsegueix valor industrial en la fabricació de bótes i mobles.

Cedre (*Cedrus atlantia*)

Família: pinàcies.

Localització: a les muntanyes del nord d'Àfrica, entre 1200 i 2000 m.

Tronc: arbre majestuós, pot arribar als 40 m d'alçada.

Branques: robustes i disposades en plans més o menys horitzontals.

Capçada: al principi cònica, semblant a l'avet; després força irregular.

Fulles: lineals, estretes com agulles, rígides i curtes, de menys de 4 cm de llargada i agrupades formant ramells d'una quinzena de fulles cadascun.

Pinyes: dretes, d'uns 6 cm de llargada, amb escames quan són madures.

Utilització: és conreat a Europa en règim forestal o de jardineria.

Plàtan (*Platanus x hybrida*, *Platanus occidentalis-orientalis*)

Família: platanàcies.

Estatge: cultivat en parcs, passeigs, carreteres, com a arbre d'ombra.

Tronc: d'uns 30 m d'alçada i d'aspecte vigorós.

Fulles: grans, tan llargues com amples, amb 3 o 5 lòbuls irregularment dentats.

Fruits: petits, nombrosos i reunits fent boles d'uns 4 cm de diàmetre.

Floració: maig, juny.

Utilització: arbre ornamental.

Xiprer (*Cupressus sempervirens*)

Família: cupressàcies.

Estatge: arbre ornamental.

Localització: es localitza des del Rosselló fins a Alacant, és originari de Grècia, Turquia i Pèrsia.

Tronc: és alt i dret, fins a 30 m d'alçada.

Branques: acostades al tronc i de capçada estretament fusiforme.

Fulles: molt menudes, atapeïdes entre elles, d'un verd-negrós.

Llavors: protegides per un revestiment d'escames dures, el conjunt del qual forma una mena de pinya arrodonida.

Floració: març i abril.

Fructificació: a la tardor del segon any.

Utilització: es cultiva com a arbre ornamental i funerari; també és plantat en rengleres denses, per protegir els camps afectats per vents impetuosos (closes).

Grèvol (*Ilex aquifolium*)

Família: aquifoliàcies.

Estatge: muntanya mitjana.

Localització: és força comú a les muntanyes de llevant, dins el Principat, molt escàs al País Valencià i a les Illes.

Tronc: arbre de 8 m d'alçada, correntment d'aspecte arbustiu.

Fulles: rígides, molt dures, de limbe llustrós, ondulat i dentat amb dents fortes, espinoses i punxants; els exemplars vells només tenen una sola punxa a l'extrem.

Fruits: rodons, vermells, no gaire més grossos que un pèsol.

Floració: maig i juny.

Fructificació: setembre i octubre.

Utilització: la fusta dura i compacta s'utilitza en ebenisteria i torneria.

Pinastre (*Pinus pinaster*)

Família: pinàcies.

Estatge: terra baixa.

Tronc: arbre de 25 a 30 m d'alçada, amb capçada densa i cònica.

Escorça: rogenca, profundament clivellada, formant plaques gruixudes.

Fulles: molt llargues, de 10 a 20 cm, rígides i punxants, d'un verd clar, reunides de dues en dues.

Floració: abril-maig.

Fruits: pinyes de fins a 22 cm de llargada, estretes i còniques.

Utilització: se'n treu la trementina.

Heura (*Hedera helix*)

Localització: als boscos ombrívols, a l'alzinar amb marfull, al bosc de ribera, alberedes, vernedes, omedes, a les bardisses, i també a les fagedes.

Tronc: liana que s'arrapa a arbres i parets, per mitjà d'unes petites arrels.

Fulles: brillants, esparses i endurides, limbe de dues menes: a les branques florides, enter, ovades i amb un nervi principal a cada lòbul.

Flors: d'un groc verdós, agrupades fent ramells arrodonits i radiades des de l'extrem de la tija florífera.

Fruits: arrodonits, negres a la maduresa.

Floració: setembre i octubre; fructificació: de març a maig.

Til·ler (*Tilia x europaea*)

Família: tiliàcies.

Estatge: muntanya mitjana.

Localització: el trobem en terres humides del Principat.

Tronc: gruixut i alt; arriba a 30 m.

Escorça: llisa i grisa; es torna gris fosc i es clivella.

Borrans: sense pèls o gairebé, amb dues escames ben visibles, la més externa de les quals abraça el borro completament.

Limbe: és petit, de 4 a 6 cm; la cara superior és sense rossos a les enforcadures dels nervis.

Flors: blanques, oloroses.

Fruits: arrodonits, de menys de 8 mm de llargada; la closca del fruit és prima i feble i sense línies prominents a la superfície.

Floració: juliol.

Fructificació: a l'octubre.

Fulles: asimètriques, en forma de cor, acabades en punta llarga, amb el marge irregularment dentat.

1. A partir de la informació que us hem donat, responeu a les preguntes següents:

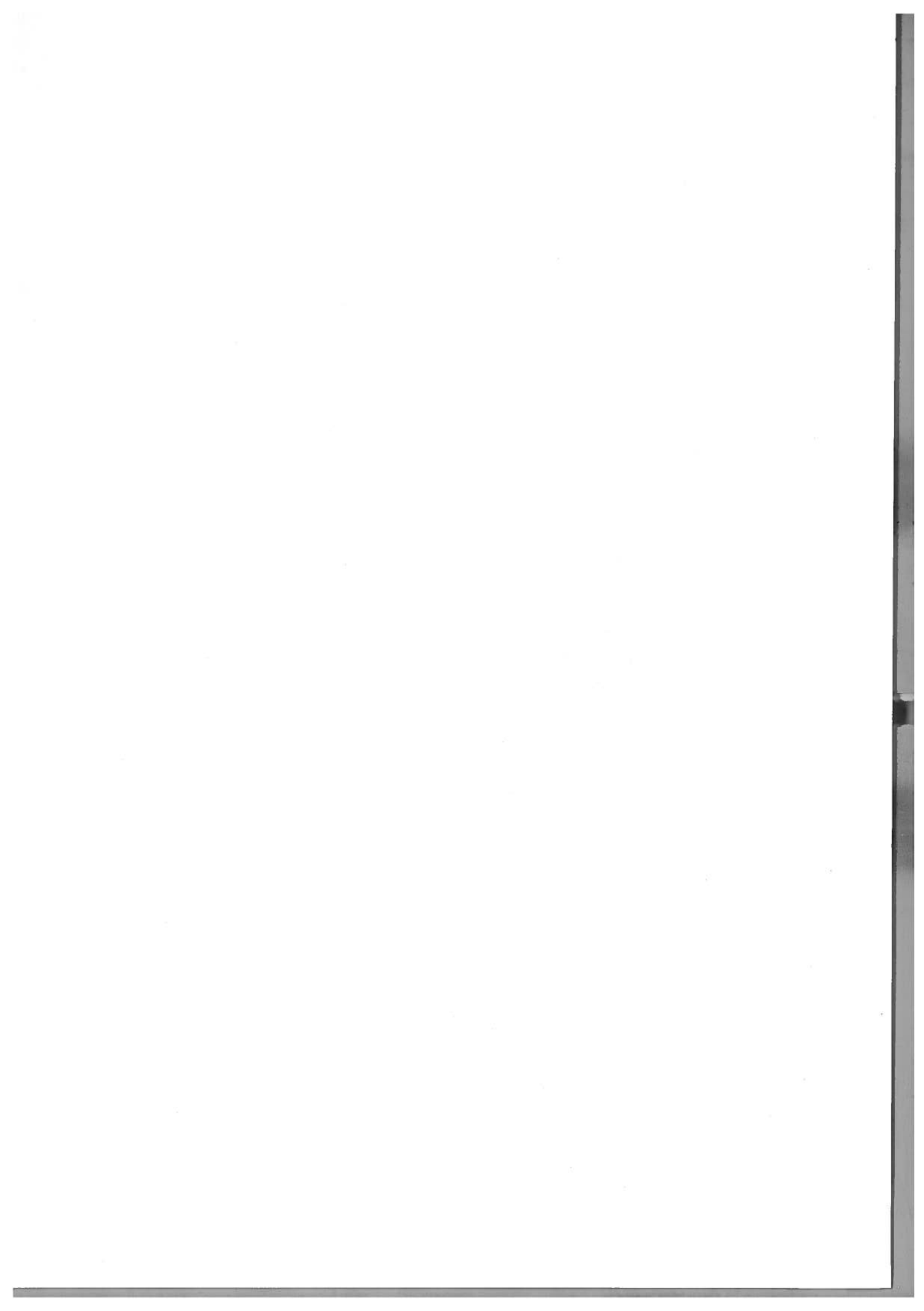
- a) Quants arbres podem trobar a les Alberes per sobre dels 20 m d'alçada màxima?
- b) Quantes utilitzacions possibles té la fusta dels arbres que hi ha a les Alberes?
- c) Quantes utilitzacions possibles tenen els fruits de la vegetació de les Alberes?
- d) Expliqueu quina és l'època de floració de cadascun dels tipus de vegetació de què us hem parlat més amunt.

- e) Expliqueu quin és el període millor per poder veure la vegetació de les Alberes en plena floració.
- f) La vegetació de les Alberes és comuna, sovint, a la vegetació d'altres països. Digueu quina és la vegetació que tenim en comú amb altres països i de quins països es tracta.
- g) Quants arbres podem trobar a les Alberes per sota dels 20 m d'alçada màxima?
- h) Quants arbres de fulla caduca i quants de fulla perenne hi ha a les Alberes?
- i) Comenteu el tipus de fulla que predomina a la serra de les Alberes.
- j) Quins tipus d'estatge és el que predomina en la vegetació de la serra de les Alberes?

2. Trieu, amb l'ajut del vostre professor o professora, els tipus de vegetació propis de la vostra localitat o comarca. Després, descriuiu-los tal com s'ha fet amb la vegetació de la serra de les Alberes. Us hi pot ajudar el professor o professora de ciències naturals o experimentals.

V. REDESCOBRIR EL PROPI PAÍS: LA HISTÒRIA, LA GEOGRAFIA...

1. REPASSEM LA HISTORIA I LA GEOGRAFIA

La lectura del llibre *Em dic Paco...* ens permet adonar-nos de la realitat plural del nostre país. Així, ens permet redescobrir (o potser hauríem de dir descobrir) poblacions que tenen poc a veure entre si, com Badia i els pobles petits de Garriguella, Vilamaniscle o Peralada. L'obra ens fa conèixer, encara que sigui d'esquitllada, alguns aspectes de la nostra història i de la nostra geografia.

1. En Paco és un jove nascut a Ciutat Badia, una població dormitori de la comarca del Vallès Occidental, que, recentment, ha aconseguit la seva independència com a municipi: actualment el nom oficial és Badia del Vallès.

- Quan es va crear Ciutat Badia?
- A quins municipis pertanyia?
- Quina és la seva història?
- Quants habitants té actualment?
- Per què ha aconseguit la independència municipal?

2. Citeu cinc poblacions (o barris) de Catalunya amb característiques urbanístiques semblants a Badia.

L'anada d'en Paco al Camp de Treball d'Espolla (Alt Empordà) li fa descobrir una altra realitat, una altra Catalunya, allunyada de la febre constructora que, durant dècades, va canviar la fisonomia de bona part del país. Redescobrim, gràcies a *Em dic Paco...*, part de la nostra història, part d'un passat que, massa vegades, ens han fet oblidar:

I quan van pujar al Puigneulós, aquell dia de vent, quina vista més increïble des de dalt: el mar, tot el Pirineu, el Montseny, i per altra banda tot el Vallespir i la plana del Rosselló

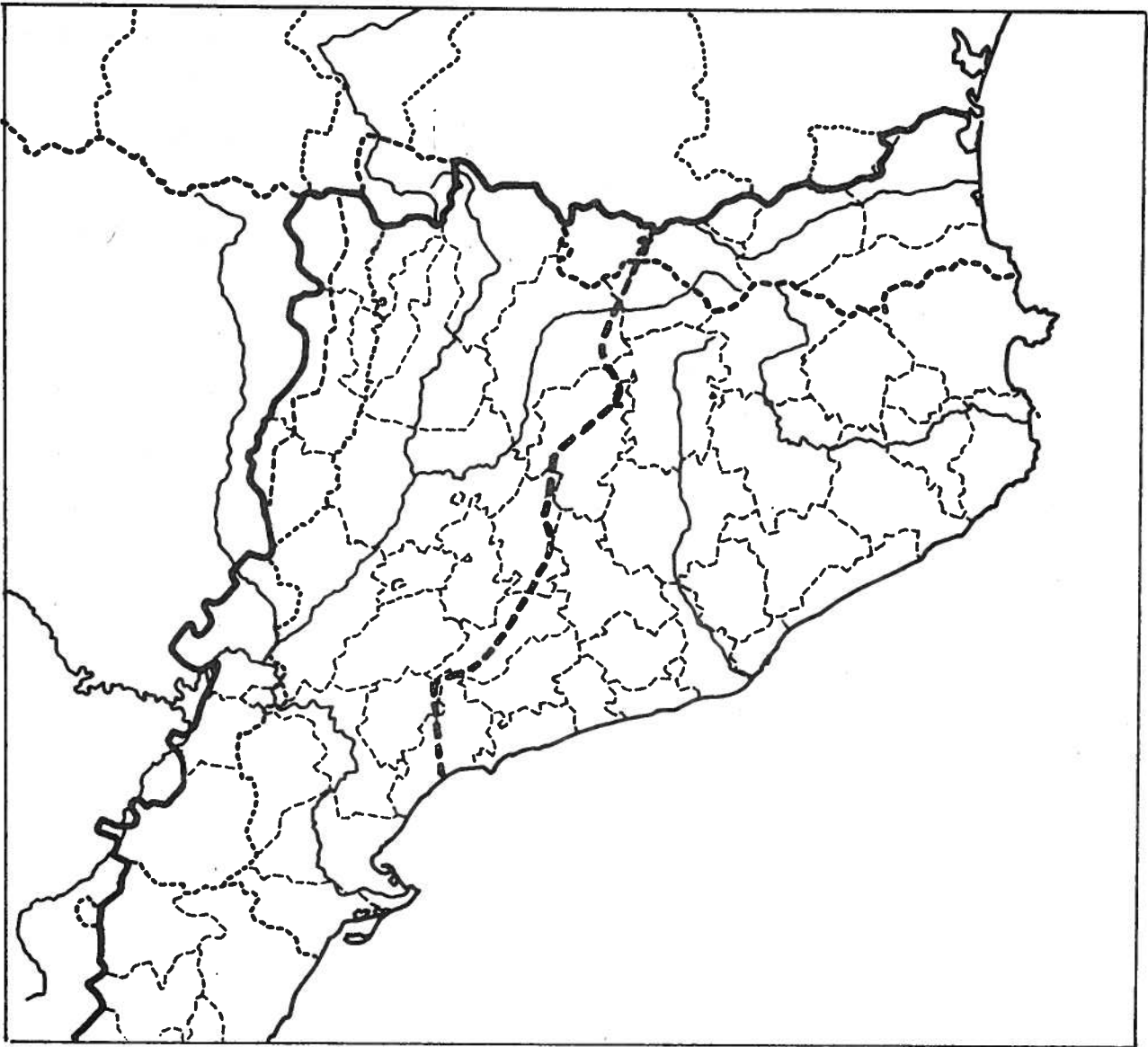
-Això ja és França?- va dir en arribar a dalt i veure aquella boscúria de faigs immensos que hi ha a l'altra banda.

-Qui ho ha dit que això és França? -va saltar en Marcel-. Això també és Catalunya. La tenen els francesos des de fa segles, però és Catalunya.

Estaven cansats per la pujada. Van seure i van estar una llarga estona contemplant aquella immensa plana del nord, amb Perpinyà al fons, la Costa Vermella, el Canigó... Quin descobriment, tots aquells boscos i muntanyes que es veien eren també catalans, malgrat la frontera... (pàg. 47 i 48)

3. Situeu en aquest mapa el lloc on es troba el Puigneulós (és un cim de 1.257 metres proper a Cantallops d'Empordà i a la Jonquera).

4. Poseu-hi també el nom de cadascuna de les comarques que formen la Catalunya del Nord i després pinteu-les de colors diferents.

5. Feu un resum (10 ratlles) de les circumstàncies històriques que van fer possible que aquestes comarques catalanes passessin a l'Estat francès durant el segle XVII.

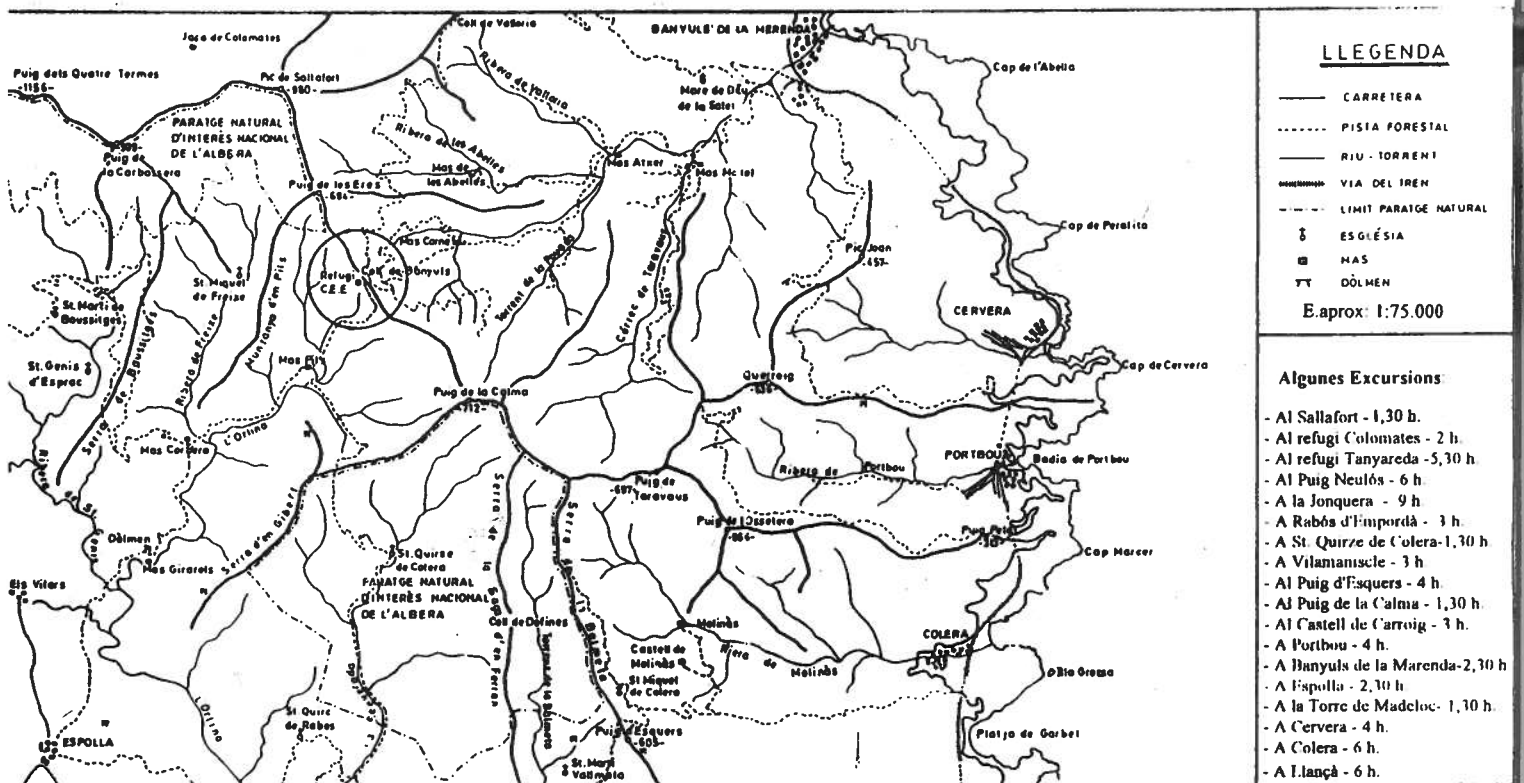
6. Quina és la situació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord? Tot i ser l'Estat francès un dels bressols de la democràcia europea, ha sabut respectar les minories lingüístiques (catalans, bascos, occitans, corsos, bretons, francoprovençals, neerlandesos, alemanys)? Podeu ampliar els vostres coneixements sobre la Catalunya del Nord, llegint el llibre *Qui som els catalans del Nord* (publicat per l'Associació Arrels).

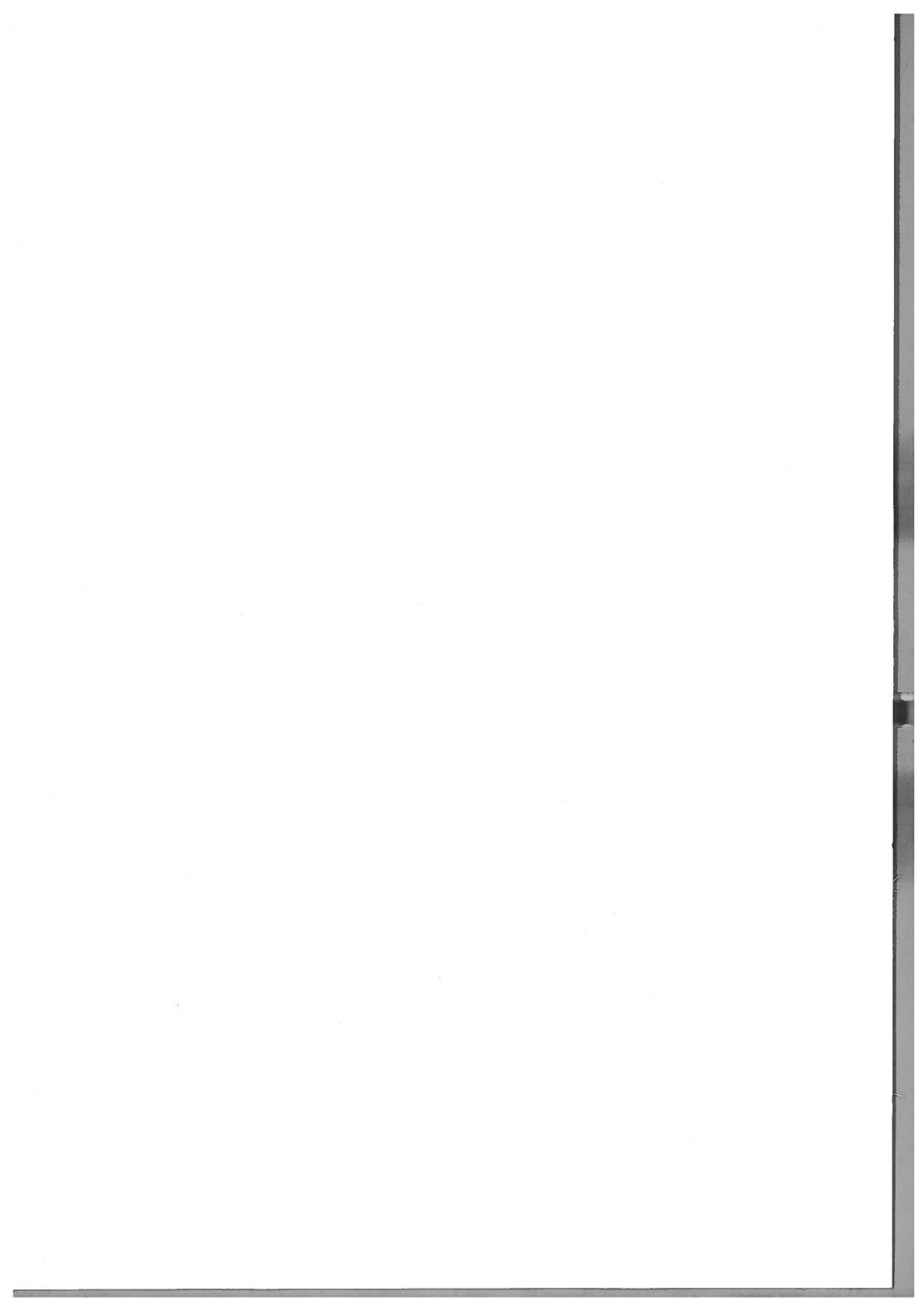
2. EL NOSTRE PATRIMONI

L'obra també ens permet conèixer part del patrimoni històric i monumental de la comarca de l'Alt Empordà.

D'una banda, cal recordar que l'Albera ha estat, durant segles –de fet, encara ho és ara–, un lloc de pas entre els pobles i les cultures d'Europa. Així, en els seus vessants meridionals, hi podem trobar les concentracions de monuments megalítics més importants de Catalunya (n'hi ha 106!), amb una cronologia que va del 3300 al 1800 aC. De l'altra, la presència de l'art romànic, l'estil propi de l'alta edat mitjana, època en la qual es va consolidar la població de la Catalunya Vella, era inevitable ja que, sens dubte, és un dels estils arquitectònics que més ens caracteritzen com a cultura.

1. Què s'entén per cultura megalítica?
2. Dibuixeu un dolmen i un menhir i expliqueu quina funció tenien.
3. Busqueu en una enciclopèdia les característiques principals de l'art romànic.
4. Busqueu informació sobre Sant Martí de Baussitges i sobre Sant Quirc (o Sant Quirze) de Colera i després feu-ne un petit resum on s'exposin les dades principals.
5. Situeu en aquest mapa de les Alberes els monuments romànics anteriors i els dòlmens que s'hi poden trobar (sovint es fa servir aquest mot per referir-se a totes les construccions megalítiques en general):

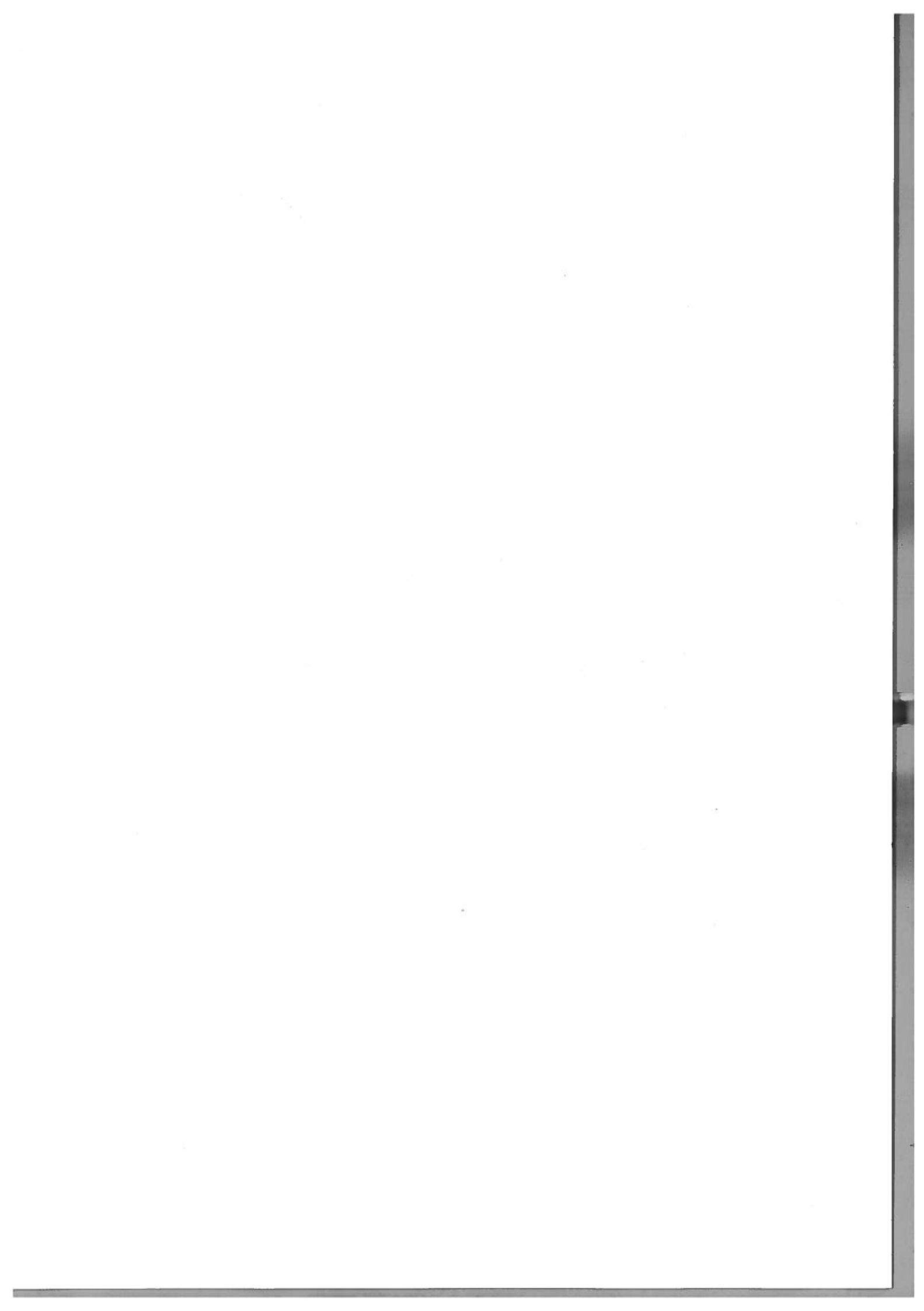

VI. ASPECTES RELACIONATS AMB LA JOVENTUT

1. LA JUSTÍCIA

Precisament ara, en el moment d'elaborar aquest dossier, s'està debatent quina ha de ser l'edat penal a partir de la qual una persona pot ser condemnada. Però, en el moment en què es va escriure aquesta novel·la, la llei era molt clara.

La majoria d'edat és als divuit anys, però a partir dels setze ja s'aplica la mateixa pena que als majors d'edat. Aquest fet és el que ara està en debat: l'equiparació de l'edat penal amb la majoria d'edat.

Llegiu aquests dos fragments de l'obra, i tot seguit els comentarem.

Text 1

La Neus es va aixecar de la cadira i se'ls va mirar:

-Quants anys teniu ara?

-Quinze.

-Setze.

-Setze.

-Entre quinze i setze... I en Marcel en té prop de dinou -va acabar ampliant la Marta. (pàg. 55)

Text 2

Es va produir un llarg i angoixant silenci... Al cap d'una estona en Marcel, encara sense aixecar el cap, va dir fluixet:

-Si m'enxampen em caurà el pèl, perquè a mi ja em tenen fixat.

-I a nosaltres què ens passarà? -va preguntar en Paco, fluixet.

-No teniu setze anys encara, oi? -va dir en Marcel, mirant-se'ls.

-No.

-Jo, per dies -va dir l'Àngel.

-Doncs no ho sé, però pot ser que no sigui molt greu... Si és la primera vegada que us detenen, potser no us faran res. Un advocat m'ho va dir, que abans dels setze anys no es va a la presó. Ara, jo...

-Però tan greu és el que hem fet? -va preguntar en Paco, nerviós-. Després de tot, nosaltres no volíem cremar el bosc, només volíem fer malbé les màquines. (pàg. 76)

El món de la justícia és molt complicat: les coses no són mai blanques o negres, sinó que sempre hi ha matisos. De tota manera, intentarem explicar què podria passar en el cas d'en Paco i dels seus amics.

En principi, com que, tal com diu en Paco al final del text 2, ells no volien cremar el bosc, la pena seria per un delictes d'imprudència temerària. Aquesta pena es tradueix generalment en un any de presó. De tota manera, si encara no s'han complert els setze anys, penalment s'és menor d'edat, i, per tant, no es va a la presó sinó que passa al tribunal de menors. Si la persona jutjada té entre setze i divuit anys, la pena és la mateixa que a partir dels divuit, però generalment hi ha una atenuació, que fins i tot pot acabar amb la llibertat condicional. Quan

la persona jutjada té més de divuit anys, la pena s'aplica, tot i que també es pot acabar solucionant amb la llibertat condicional, si no hi ha antecedents del mateix tipus.

Amb aquesta petita explicació queda clara la decisió que prenen en Paco i els seus amics pel que fa a en Marcel.

1. Més amunt dèiem que actualment l'edat penal no es correspon amb la de la majoria d'edat. Feu un debat explicant si esteu a favor o en contra que aquestes dues edats s'equiparin als divuit anys. N'heu d'argumentar les raons. Us anirà molt més bé si abans ho feu per escrit i penseu allò que voleu dir.

2. Imagineu-vos que sou amics d'en Paco. Després dels incidents de Queraltiu, us arriba la notícia que el jutge ha dictat un any de presó per al vostre amic. Els companys de l'institut decidiu enviar un escrit al jutge per demanar-li que el deixi en llibertat provisional. Penseu que aquest escrit ha de ser convincent i argumentat: el jutge **sempre** demana proves d'allò que se li planteja. En el vostre cas, heu de demostrar tot allò que dieu a través del llibre –busqueu cites a l'obra, argumenteu actituds...-. El vostre professor o la vostra professora farà de jutge o jutgessa. També podeu triar un tribunal que decideixi quin és l'escrit més convincent.

3. Teatre: us proposem un repte. Una vegada llegit el llibre, imagineu que es jutja en Paco pels fets de Queraltiu. Reconvertiu aquest judici que vosaltres us heu inventat, en una obra de teatre. Ara us expliquem com ho heu de fer:

Cadascun de vosaltres triarà (també es pot fer per sorteig) un personatge de l'obra. Penseu que, encara que no ho sembli, n'hi ha molts: en Paco, tots els seus amics, la seva família (tant la directa com la del poble), la professora de matemàtiques, la Teresa Sandoval, els guàrdies civils, els bombers... I, a més a més, heu d'escollir un jutge, un advocat defensor, un fiscal i un tribunal popular, que serà el que decidirà finalment –com ja es fa a molts països.

A partir d'aquí, munteu un judici. Jutjareu en Paco: heu de decidir si és culpable o no de l'incendi de Queraltiu. Per això, caldrà que, a partir de tots els testimonis del judici i del testimoni del propi Paco, reconstruiu tots els fets i expliqueu com i per quines raons en Paco va acabar participant en els fets de Queraltiu.

Com veieu, quan haureu distribuït els papers, i canviat a explicacions i diàlegs entre els advocats i els testimonis allò que a voltes ens explica el narrador i a voltes són pensaments d'en Paco, haureu aconseguit fer una obra de teatre.

I tan sols us faltaria fer una cosa: representar-la.

2. LA SOLIDARITAT

A l'obra també trobem un altre tema prou important: el de la solidaritat amb els amics. En Paco i els altres amics no volen permetre que en Marcel vagi a la presó i decideixen assumir

ells sols totes les responsabilitats que es derivin de Queraltiu. Vegueu-ho en els fragments següents:

Text 1

-Què et poden fer, a tu, Marcel?

-A mi em poden fotre una colla d'anys a la presó si volen, només pel sol fet de tenir divuit anys ja... A més una vegada em van agafar en una manifestació, quan era de l'AC i ara s'agafaran per aquí... -llavors va callar uns instants com si pensés, després va exclamar -: Ostres!, t'imagines la presó, amb els delinqüents i els drogaaddictes... la majoria diu que tenen la sida... Jo m'hi moriré, a la presó... (pàg. 77)

Text 2

La veu li va sortir una mica enrogallada. La Marta se'n va adonar. En Marcel tenia la cara sufocada i els ulls brillantíssims... En aquell moment una llàgrima li va saltar galtes avall... En veure-ho, la noia es va aixecar d'una revolada i va córrer a abraçar-lo. Es va estar allà, abraçada fort a ells una llarga estona. Els altres estaven tan emocionats que no gosaven dir res. Només al cap d'un minut llarguíssim en Paco va saltar:

-Ja està! Podem fer veure que tu no hi eres, que ha estat cosa nostra, de nosaltres quatre.

Tots van quedar immòbils com si rumiessin el que acabava de dir el noi. Però de seguida en Marcel va fer:

-És inútil, ho acabaran descobrint. Sempre ho descobreixen tot...

-No, si ens posem tots d'acord -va saltar la Marta, com un llamp-. El cas és que no et tanquin a la presó, tu hi tens molt més a perdre que no pas nosaltres.

Tot d'una, enmig de la profunda angoixa que sentien, els nois van tornar a animar-se, ara sabien què havien de fer, què podien fer, tornaven a tenir un objectiu noble: havien de salvar en Marcel de la presó, valia la pena intentar-ho. (pàg. 78-79)

1. Pel que fa a la joventut d'avui, se senten comentaris diferents de la gent gran: uns opinen que els joves ja no tenen uns valors de referència, que tant els és tot; altres diuen que els joves són el gran futur del nostre país, que en molts moments han demostrat que saben ser solidaris amb la resta de la societat.

Expliqueu en què es basen els uns i els altres per defensar l'opinió que tenen dels joves. Busqueu arguments i exemples a favor de les dues posicions. Després, feu un debat a classe i decidiu, objectivament, qui té raó. En cas que us costi decidir-vos, expliqueu el perquè.

2. Comenteu l'actitud d'en Paco i dels seus amics. Poseu-vos en el seu lloc. Vosaltres hauríeu actuat de la mateixa manera? El que se'ns explica en aquests dos textos pot passar en la vida real o és simplement una ficció d'una novel·la?

Quan ja tingueu clares les respostes a aquestes preguntes, i tenint en compte tots els textos d'aquest apartat, digueu si els fets que es narren al llibre són versemblants (és a dir, creïbles, que semblen veritat) o inversemblants. Creieu que aquesta obra es pot considerar realista? Argumenteu les vostres respostes.

3. EL FUTUR DELS JOVES

Un dels temes que avui preocupa més la joventut –i els seus pares– és el de trobar feina. Però aquesta qüestió va lligada a altres dos temes: un d'anterior al fet de trobar feina –els estudis– i un altre de posterior –poder comprar o llogar un habitatge. Observeu aquest fragment:

De totes maneres, ¿de què li serviria tot allò que estudiava? Suposava que per a res. I després del BUP hauria d'anar a la universitat, perquè s'havia de tenir un títol. Les persones eren igual, eren els títols, el que importava... Quin món!

Segurament es decantaria per fer Magisteri, era una carrera curta i potser se'n sortiria. Tres anys i ... I què? Després què? Perquè aquest era un altre problema.

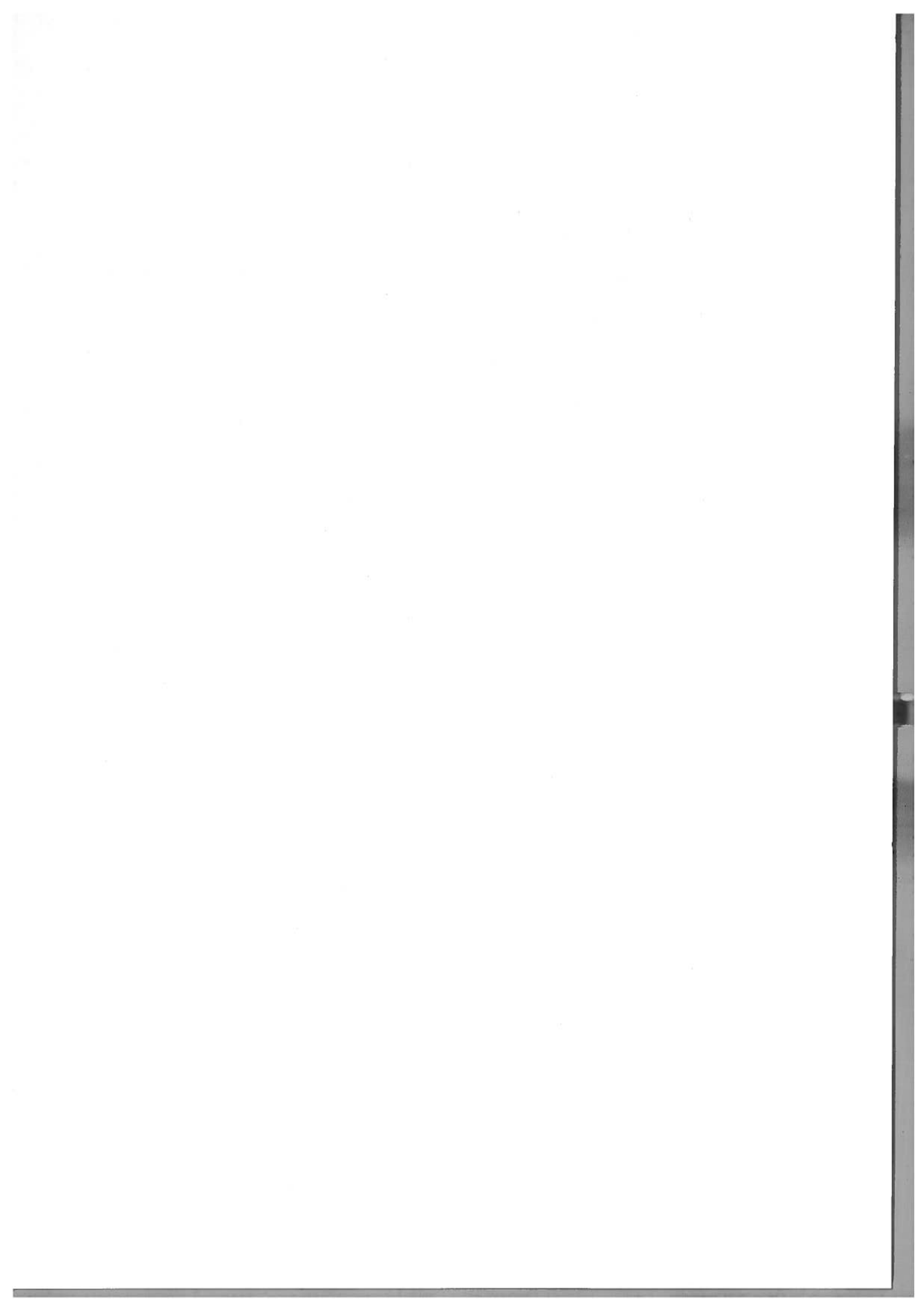
Alguns del barri que havien estudiat Magisteri després no trobaven feina de mestre i havien de fer una altra cosa. Mira el Jose, de «mensaka». I la Puri... La Puri, pobra, que estava entossudida a fer de mestra i ja portava quatre anys fent substitucions en escoles i vés a saber quan treballaria fixa... I aquests encara havien tingut sort, perquè molts altres, ni això, i tot el dia voltaven pels carrers. Això sí que devia ser trist... Ell el que de debò necessitava era poder guanyar força diners per poder anar–se'n aviat de casa. Això sí que ho necessitava... Poder muntar el seu propi pis i no estar controlat per ningú, que si ara entres, que si ara surts... Ningú! I si hi volia viure amb la Marta... o amb l'Aurora, doncs hi vivia i ja estava! Allò sí que havia de ser fantàstic... Però semblava tan difícil això... Havia de guanyar diners com fos, i molts diners. Però per guanyar diners havia de treballar, i de què podia fer, si era tan difícil trobar feina... A més, que al preu a què anaven els pisos... Es necessitaven molts milions per comprar un pis. És a dir, que amb molta sort havien de passar molts anys abans no pogués anar–se'n de casa, i ell això no ho podria resistir, es moriria. (pàg. 18–19)

1. Penseu, com fa en Paco, de què us agradaria treballar una vegada acabats els estudis. Justifiqueu la vostra resposta.
2. Amb els anuncis dels diaris o revistes de la vostra localitat o comarca, o, si convé, després d'una telefonada a una immobiliària, esbrineu quant valen els habitatges on us agradaria viure, tant de lloguer com de compra.
3. A partir del resultat obtingut en l'exercici anterior i després d'haver anat a una oficina bancària per saber quants diners, segons la vostra nòmina, us deixarien de préstec, quants us en caldria haver estalviat i el que hauríeu de pagar cada mes, calculeu si us serà fàcil independitzar–vos o no. Si no us en sortiu, segur que el vostre professor o professora de matemàtiques us hi ajudarà.

Té raó en Paco quan diu que li queden molts anys abans no pugui fer la seva pròpia vida? Per què?

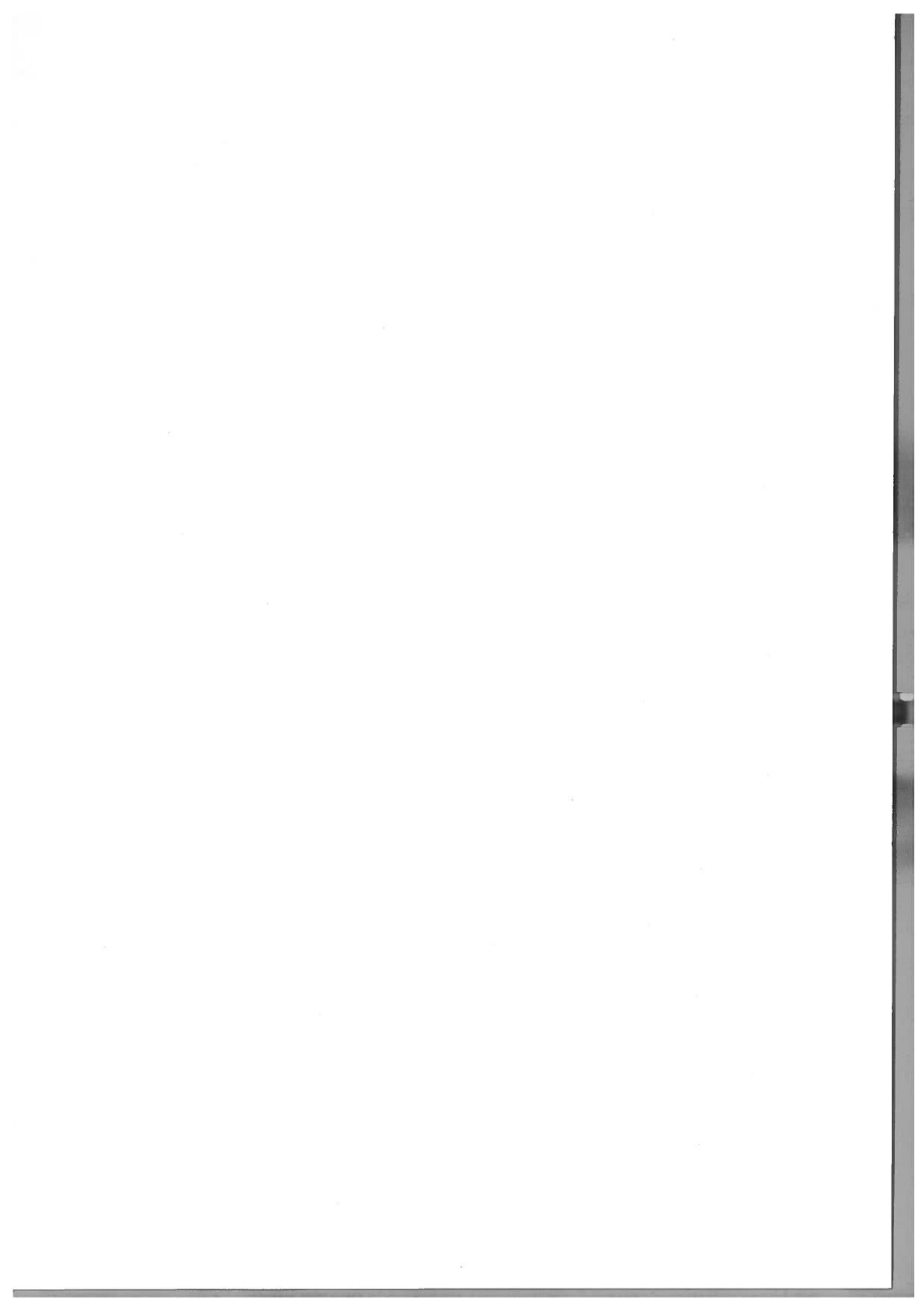
BIBLIOGRAFIA

- BADIA, J. [ET AL.]. *2 BUP Llengua*. Barcelona: Teide, 1989.
- BASTARDES, A. «L'assimilació lingüística dels immigrants». *Serra d'Or*. [Montserrat] (1985).
- CANU, A. *Poesies*. L'Alguer: Edicions del Sol, 1995.
- CASSANY, D. [ET AL.]. *Cop d'ull*. Barcelona: Edicions 62, 1987.
- CASTELLANOS, C.; JOAN, B. *Llengua i variació*. Barcelona: Oikos-tau, 1993.
- DEPARTAMENT DE CULTURA. *Mapes per a l'estudi de la llengua catalana*. Vic: Eumo, 1992.
- GOSÀLBEZ, J. [ET AL.]. *Fauna dels Països Catalans*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993.
- FERRANDO, A. «Enric Larreula: el lluitador cansat» *Escola catalana* [Barcelona] (novembre 1993), núm. 304.
- LARREULA, E. *Em dic Paco...* Barcelona: Barcanova, 1991.
- LÓPEZ DEL CASTILLO, L. *Llengua standard i nivells de llenguatge*. Barcelona: Laia, 1984.
- MAÑEZ, C. *Guia de lectura. Enric Larreula*. Barcelona: Biblioteca Infantil Santa Creu. Centre de Documentació del Llibre Infantil, 1993.
- MOLLÀ, T., PALANCA, C. *Curs de sociolingüística. 1*. Alzira: Bromera, 1989.
- RAMOS, J. R. (coord). *Temes teòrics. Llengua de COU*. València, 1993.
- ROIG, M. *Les virtuts del fotre*. Vilassar de Mar: Oikos-tau, 1995.
- SOLÉ I SABATÉ, J.M.; VILLARROYA, J. *Cronologia de la repressió de la llengua i la cultura catalanes. 1936-1975*. Barcelona: Curial, 1993.
- VINYOLI, J. *Domini màgic*. Barcelona: Empúries, 1984.

ANNEXOS

ANNEX 1

Població de dret de Catalunya segons el lloc de naixement

	Catalunya	P. València	Balears
Alt Camp	26 291	296	22
Alt Empordà	65 915	773	153
Alt Penedès	53 788	822	65
Alt Urgell	15 511	106	20
Alta Ribagorça	2 440	24	1
Anoia	59 367	672	66
Bages	113 837	727	123
Baix Camp	91 919	1 500	178
Baix Ebre	56 628	1 615	39
Baix Empordà	64 806	629	113
Baix Llobregat	352 952	8 516	726
Baix Penedès	24 952	455	44
Barcelonès	1 481 629	39 877	5 288
Berguedà	32 258	177	10
Cerdanya	9 368	74	17
Conca de Barberà	15 363	123	7
Garraf	50 200	1 070	121
Garrigues	18 080	41	8
Garrotxa	39 933	131	33
Gironès	95 409	837	137
Maresme	198 229	3 138	495
Montsià	46 047	2 444	41
Noguera	30 225	103	23
Osona	97 577	360	61
Pallars Jussà	10 978	76	8
Pallars Sobirà	4 913	10	3
Pla d'Urgell	25 256	92	11
Pla de l'Estany	18 644	51	14
Priorat	8 431	94	9
Ribera d'Ebre	19 384	172	16
Ripollès	22 016	99	13
Segarra	14 887	34	10
Segrià	123 333	1 003	137
Selva	70 530	539	96
Solsonès	9 622	16	3
Tarragonès	97 475	2 679	266
Terra Alta	12 123	103	1
Urgell	26 138	103	19
Val d'Aran	4 602	28	3
Vallès Occidental	409 150	6 872	761
Vallès Oriental	169 504	1 892	247
Catalunya	4 089 710	78 373	9 408

	Andalusia	Aragó	Astúries	Canàries
Alt Camp	4 564	571	29	21
Alt Empordà	12 138	784	185	95
Alt Penedès	7 360	1 148	84	37
Alt Urgell	1 417	419	42	12
Alta Ribagorça	331	470	11	1
Anoia	11 553	924	153	42
Bages	23 317	1 856	344	47
Baix Camp	17 371	3 851	353	84
Baix Ebre	2 135	1 538	60	26
Baix Empordà	14 930	620	142	83
Baix Llobregat	129 682	12 546	1 315	407
Baix Penedès	5 661	793	562	33
Barcelonès	286 672	78 153	7 548	2 583
Berguedà	3 454	346	92	20
Cerdanya	1 037	114	19	9
Conca de Barberà	1 374	202	25	4
Garraf	10 888	1 731	173	73
Garrigues	625	227	12	4
Garrotxa	3 640	152	40	19
Gironès	15 981	1 233	245	123
Maresme	41 154	4 399	533	196
Montsià	2 655	863	67	18
Noguera	2 212	689	15	15
Osona	12 403	662	99	14
Pallars Jussà	736	401	20	7
Pallars Sobirà	200	89	2	0
Pla d'Urgell	1806	586	22	3
Pla de l'Estany	1 108	65	19	10
Priorat	503	123	4	6
Ribera d'Ebre	1 257	827	25	5
Ripollès	2 916	172	36	6
Segarra	987	203	39	3
Segrià	13 824	10 877	280	93
Selva	13 696	1 123	132	75
Solsonès	746	73	6	1
Tarragonès	25 105	5 723	701	219
Terra Alta	124	415	4	1
Urgell	1 753	460	27	14
Val d'Aran	369	257	15	5
Vallès Occidental	135 321	13 038	1 355	426
Vallès Oriental	48 782	4 359	557	155
Catalunya	861 787	153 082	15 392	4 995

	Cantàbria	Castella-M	Castella-Ll	Extremadura
Alt Camp	19	456	353	648
Alt Empordà	86	888	1 556	2 547
Alt Penedès	71	1 369	791	2 103
Alt Urgell	29	195	288	187
Alta Ribagorça	3	37	44	15
Anoia	41	1 144	1 609	4 180
Bages	125	3 931	2 194	1 682
Baix Camp	180	3 408	2 255	4 646
Baix Ebre	41	461	406	293
Baix Empordà	64	1 063	985	1 412
Baix Llobregat	961	21 517	16 937	28491
Baix Penedès	169	705	964	1 488
Barcelonès	5 224	62 750	89 089	56 439
Berguedà	46	595	364	732
Cerdanya	9	276	246	262
Conca de Barberà	18	178	100	271
Garraf	80	2 280	1 632	3 279
Garrigues	5	64	97	63
Garrotxa	20	584	319	299
Gironès	109	1 642	2 132	2 981
Maresme	379	6 145	5 238	12 898
Montsià	28	292	243	189
Noguera	46	247	268	255
Osona	63	974	1 065	1 574
Pallars Jussà	12	113	95	78
Pallars Sobirà	2	42	43	15
Pla d'Urgell	87	206	185	125
Pla de l'Estany	15	152	150	201
Priorat	8	54	34	51
Ribera d'Ebre	20	259	276	194
Ripollès	22	354	305	670
Segarra	14	179	189	226
Segrià	223	2 344	3 062	2 731
Selva	91	1 749	1 674	3 352
Solsonès	2	58	42	50
Tarragonès	494	4 599	4 699	4 230
Terra Alta	1	39	37	29
Urgell	29	203	174	377
Val d'Aran	13	104	113	50
Vallès Occidental	739	14 827	14 678	18 096
Vallès Oriental	323	5 363	5 877	14 188
Catalunya	9 911	141 846	160 808	171 597

	Madrid	Múrcia	Rioja	Ceuta/ Melilla
Alt Camp	134	142	21	23
Alt Empordà	570	377	68	225
Alt Penedès	261	648	52	131
Alt Urgell	82	59	9	31
Alta Ribagorça	10	13	3	1
Anoia	263	1 211	31	59
Bages	445	881	83	206
Baix Camp	993	1 136	124	201
Baix Ebre	234	179	33	26
Baix Empordà	358	493	38	148
Baix Llobregat	3 561	8 806	653	2 077
Baix Penedès	265	409	25	61
Barcelonès	19 709	34 576	5 420	7 223
Berguedà	77	175	23	34
Cerdanya	67	57	10	18
Conca de Barberà	44	102	3	6
Garraf	633	2 089	71	115
Garrigues	34	27	9	1
Garrotxa	109	96	15	53
Gironès	829	598	125	274
Maresme	1 727	7 244	286	767
Montsià	195	263	27	41
Noguera	80	141	7	13
Osona	216	238	53	84
Pallars Jussà	49	50	6	41
Pallars Sobirà	6	7	0	1
Pla d'Urgell	55	61	11	22
Pla de l'Estany	57	24	6	8
Priorat	13	21	1	5
Ribera d'Ebre	92	174	8	12
Ripollès	69	66	14	17
Segarra	21	39	8	10
Segrià	960	787	230	174
Selva	412	628	100	129
Solsonès	4	16	4	4
Tarragonès	1 992	1 533	310	590
Terra Alta	9	13	2	4
Urgell	64	102	8	7
Val d'Aran	51	31	5	6
Vallès Occidental	3 246	11 371	504	2 131
Vallès Oriental	1 143	2 530	215	548
Catalunya	39 139	77 413	8 621	15 527

	Navarra	País Basc	Galícia	Ciudadans d'altres estats
Alt Camp	37	68	120	201
Alt Empordà	84	267	758	3 286
Alt Penedès	75	123	300	635
Alt Urgell	14	34	394	161
Alta Ribagorça	2	4	73	31
Anoia	80	106	344	105
Bages	240	214	742	1 183
Baix Camp	245	536	689	1 930
Baix Ebre	47	81	172	631
Baix Empordà	95	189	458	3 304
Baix Llobregat	930	1 417	8 168	10 530
Baix Penedès	60	136	338	960
Barcelonès	7 227	8 622	58 882	45 226
Berguedà	43	44	152	323
Cerdanya	14	41	598	160
Conca de Barberà	8	29	33	111
Garraf	145	228	624	1 483
Garrigues	10	16	28	78
Garrotxa	22	48	113	434
Gironès	133	295	824	1 968
Maresme	445	790	1 972	7 068
Montsià	42	86	153	613
Noguera	23	31	122	267
Osona	114	144	720	1 021
Pallars Jussà	12	20	70	88
Pallars Sobirà	6	11	25	43
Pla d'Urgell	27	34	51	162
Pla de l'Estany	7	43	83	415
Priorat	12	11	20	75
Ribera d'Ebre	18	60	120	136
Ripollès	42	28	137	185
Segarra	10	26	47	108
Segrià	365	427	884	1 170
Selva	101	168	813	2 847
Solsonès	2	7	54	82
Tarragonès	468	1 020	1 202	2 576
Terra Alta	2	5	16	17
Urgell	36	31	97	147
Val d'Aran	27	76	363	66
Vallès Occidental	1 080	1 345	6 106	8 653
Vallès Oriental	289	584	2 910	3 047
Catalunya	12 639	17 445	89 775	102 026

TOTAL DE POBLACIÓ

Alt Camp	34 016
Alt Empordà	90 755
Alt Penedès	69 863
Alt Urgell	19 010
Alta Ribagorça	3 514
Anoia	82 450
Bages	152 177
Baix Camp	131 599
Baix Ebre	64 645
Baix Empordà	89 930
Baix Llobregat	610 192
Baix Penedès	38 080
Barcelonès	2 302 137
Berguedà	38 965
Cerdanya	12 396
Conca de Barberà	18 001
Garraf	76 915
Garrigues	19 429
Garrotxa	46 060
Gironès	125 875
Maresme	293 103
Montsià	54 307
Noguera	34 782
Osona	117 442
Pallars Jussà	12 860
Pallars Sobirà	5 418
Pla d'Urgell	28 802
Pla de l'Estany	21 072
Priorat	9 475
Ribera d'Ebre	23 055
Ripollès	27 167
Segarra	17 040
Segrià	162 904
Selva	98 255
Solsonès	10 792
Tarragonès	155 881
Terra Alta	12 945
Urgell	29 789
Val d'Aran	6 184
Vallès Occidental	649 699
Vallès Oriental	262 513
 Catalunya	 6 059 494

ANNEX 2

Activitats

1. La lectura del llibre permet realitzar diverses activitats interdisciplinàries amb els professors d'història o de ciències socials:

La visita al Parc Natural de les Alberes ens permet fer un estudi de la cultura megalítica al nostre país: sepulcres de corredor, galeries catalanes, cistes, menhirs... Podem trobar dòlmens i menhirs a Agullana, Albanyà, Cantallops, Capmany, Colera, Darnius, Espolla, La Jonquera, Llançà, Maçanet de Cabrenys, Palau Saverdera, Pau, Portbou, Port de la Selva, Rabós d'Empordà, Roses, Sant Climent Sescebes, Selva de Mar i Vilajuïga.

Una ruta per l'art romànic de la zona: Sant Quirze de Colera, Sant Martí de Bausitges, sense oblidar, és clar, Vilabertran o Sant Pere de Rodes, entre molts d'altres.

Una ruta per la Catalunya del Nord, per conèixer la realitat històrica i sociolingüística de la zona. Si només es disposa d'un dia, és recomanable anar o bé a Perpinyà o bé a la comarca del Conflent (Sant Martí del Canigó, Sant Miquel de Cuixà, Prada de Conflent, Vilafranca de Conflent).

2. Una altra activitat interdisciplinària –aquesta vegada amb els professors de ciències de la naturalesa– és anar al Centre de Reproducció de Tortugues de les Alberes (allà on va en Paco). Aquesta sortida permet treballar aspectes de zoologia, de botànica, de geologia...

Us adjuntem el programa d'activitats i les dades d'aquest centre, que ells mateixos ens han proporcionat:

CENTRE DE REPRODUCCIÓ DE TORTUGUES DE L'ALBERA

Associació Amics de la Tortuga de l'Albera
Santuari del Camp s/n
17780 – Garriguella
telèfon 972-552245

Memòria d'activitats

El Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera són unes instal·lacions destinades a la cria en captivitat de la tortuga mediterrània (Testudo hermanni hermanni), espècie en greu perill d'extinció, que manté a l'Albera la darrera població peninsular.

També es porta a terme la cria de la tortuga de rierol (Mauremys leprosa), i la tortuga d'estany (Emys orbicularis), ambdues també autòctones de Catalunya.

La cria en captivitat ajuda a reduir la important mortalitat juvenil que es dona a la natura, i així, un cop superada aquesta fase (a partir dels 4-5 anys), aquests animals són alliberats en el seu medi natural, per tal de potenciar les poblacions silvestres.

En el centre s'han reproduït els diferents ecosistemes on viuen les tortugues, amb la vegetació que pertoca a cada zona.

El centre també disposa d'un apartat on es mostren diferents espècies de tortugues alòctones, provinents de donacions, on es poden comparar les diferències existents entre elles. En tractar-se, la majoria d'elles, d'espècies protegides, s'intentarà retornar-les al seu lloc d'origen.

L'associació Amics de la Tortuga de l'Albera (ATA) gestiona el centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera, i és part del «programa de recuperació de la tortuga mediterrània a Catalunya», elaborat pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya, en col·laboració amb el Paratge Natural de l'Albera.

El centre està obert al públic en general, per tal de sensibilitzar la gent de la necessitat de preservar la nostra riquesa faunística i ecològica, tot explicant-los la biologia i ecologia de les tortugues, les causes de la rarefacció i les mesures que es porten a terme per tal de recuperar tan singular espècie.

La visita dels escolars comença amb la projecció d'un audiovisual on es mostren les facetes més desconegudes o més difícils d'observar de la vida de les tortugues, la diferenciació entre espècies, les causes de regressió, el seu hàbitat natural...

També, a partir d'uns plafons explicatius situats en la mateixa aula, s'ensenya el cicle anual d'activitat de les tortugues (festeig, còpula, posta, naixement, hibernació, etc.).

Després de les explicacions fetes a l'aula, es comença la visita al Centre tot comentant els diferents punts d'interès, i veient com les tortugues es desenvolupen en un medi similar al natural.

Finalitzada la visita, se'ls entreguen unes fitxes de treball i un dossier per al professor, per tal d'aprofundir en el tema amb l'opció de treballar-ho a la mateixa aula o posteriorment a les respectives escoles.

Aquesta activitat ocuparia mitja jornada.

L'altra mitja jornada constaria d'una sortida a peu des del Centre cap a la Serra Balmeta (estribació sudoriental de l'Albera), on la tortuga mediterrània seria l'element conductor per explicar l'evolució històrica del paisatge a la Serra de l'Albera (els conreus tradicionals, els aprofitaments silvícoles, les causes d'abandó d'ambdues activitats i la seva repercussió en la propagació dels incendis forestals), així com les espècies vegetals més característiques de les brolles i del bosc mediterrani eixut.

3. Un dels encerts del llibre és el fet que aquest desperta el debat sobre un tema que, a voltes, només es comenta en privat. Repensar el futur sociolingüístic del país és un exercici que, a tots, com a ciutadans, ens interessa. Per això, la proposta següent és la d'organitzar debats públics (a la ràdio o a la televisió local), en els quals els alumnes hauran de debatre el tema de la situació de la llengua. És un exercici que, a més d'aconseguir que els alumnes s'expressin oralment i en públic en un català el més estàndard possible, fa que s'interessin pel llenguatge dels mitjans de comunicació.

4. Pel que fa al comentari del llibre en general, us proposem un col·loqui amb l'autor del llibre, l'Enric Larreula. Els alumnes poden preparar una sèrie de preguntes a partir de la lectura de l'obra.

